

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 916

6. STUDENOGA 2020. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

**Gibarac kakvog
više nema**

8

Razgovor: Gordan Grlić Radman,
šef hrvatske diplomacije

**Očekujemo da se u
Srbiji obilježe mjesta
stradanja Hrvata**

12

Prof. dr. sc. Dejan Vuk Stanković,
politički analitičar

**Medijski ratovi
urušavaju institucije**

20

Znanstveni kolokvij ZKVH-a u
povodu 85. obljetnice izgradnje
crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu

**Od temelja do krova
za četiri mjeseca**

24

Stoljeće filatelije u Subotici

**Važan jubilej
sakupljača markica**

30

Izložba *Ja nosim vas, vi nosite
mene* u Muzeju Vojvodine

**Njima gazimo,
njima se dičimo**

34

U Novim Banovcima održana du-
hovno-molitvena večer *Holywin*
- svetost pobjeđuje

**Blagdan koji
ulijeva nadu**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stan-
tić (zamjenik predsjednika), Branimir Kunti-
ć, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav
Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i
Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Zvonko Sarić
(koordinator dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Ivana Petrekanić Sić

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Sajnos DOO Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Vojvodina i njeni *drumovi*

Od prošlog do ovog petka desila se i Vlada AP Vojvodine. S obzirom na status na koji je Vojvodina svedena, konačno ustrojstvo pokrajinske Vlade primljeno je kao usputna informacija, kojoj ni sami Vojvođani nisu pridavali neki prevelik značaj. Novi-stari premijer je **Igor Mirović**.

Od ukupno 14 članova Vlade samo je pet novih imena. Posloženo tako, može se reći da je to Vlada kontinuiteta čija će politika biti usklađena s potezima koji se vuku iz Beograda. A Zakon o financiranju Vojvodine opet će ostati na čekanju, jer po prvom čovjeku Vlade Vojvodine to je pitanje koje se treba rješavati u Beogradu, a ne Novom Sadu. A samo prije četiri godine, kada je stao na čelo Vlade Vojvodine, Mirović je o Zakonu o financiranju Vojvodine kazao kako je to »važan zakon jer donosi predvidivost«. I još dodao: »Mi ćemo inicirati to pitanje, za brži razvoj Pokrajine. Vojvodina želi stabilan, predvidiv model financiranja«. Ali to je bilo 2016., a ovo je 2020. godina. I retorika je posve drugačija.

Tako se čekanje na Zakon o financiranju Vojvodine odužilo na punih 12 godina, jer traje još od 2006. i usvajanja Ustava Srbije, odnosno od kraja 2008. godine što je bio krajnji rok za usvajanje Zakona.

To ignoriranje ustavne obveze ne može se staviti »na dušu« samo Mirovićevoj Vladi već i onim ranijim koje su to pitanje vješto godinama gurale pod tepih ili ga jednostavno ignorirale.

A da nije bilo tog guranja pod tepih i ignoriranja, proračun Autonomne Pokrajine Vojvodine iznosio bi, svih prijašnjih godina, najmanje 7 posto u odnosu na proračun Srbije. A tri sedmine takvog vojvođanskog proračuna koristilo bi se za financiranje kapitalnih rashoda.

Da je usvojen Zakon, možda ne bi od ukupno izgrađenih cestovnih prometnica u Srbiji Vojvodina dobila tek 10 posto.

I ovo spominjanje cesta u Vojvodini podsjetilo me je na najavu staru godinu i pol dana kako će se od Sombora do Kikinde graditi brza prometnica od 175 kilometra. U taj posao treba biti uloženo više od 830 milijuna eura. Do tih milijuna još se nije niti koraknulo. Čak nije urađen ni idejni projekt, jer se (čudno) niti jedna projektantska kuća nije htjela upustiti u taj posao.

Hoće li onda bolje proći prometnica koja treba povezati Beograd, Zrenjanin i Novi Sad, što je još jedna vojvođanska cesta u najavi? Ili će se Vojvođani i dalje klackati svojim starim drumovima?

Z. V.

Predstavljanje kvartalnih izvješća o provedbi Akcijskog plana za nacionalne manjine

Neophodne promjene metodologije izvještavanja

Ured za ljudska i manjinska prava Vlade Srbije organizirao je predstavljanje XIV. i XV. izvješća o provedbi Akcijskog plana za nacionalne manjine u četvrtak, 22. listopada. Uslijed pandemije covid-19, prezentacije izvješća su održana online putem internetske platforme. U ime Hrvatskog nacionalnog vijeća na konferenciji je sudjelovao njegov međunarodni tajnik **Darko Baštovanović**.

Baštovanović je istaknuo da je HNV jedno od manjinskih vijeća koje je redovito dostavljalo svoja kvartalna izvješća i komentare o implementaciji Akcijskog plana u dijelovima u kojima su manjinska vijeća prepoznata kao partneri. Prema njegovim riječima, Hrvatsko nacionalno vijeće je to činilo zbog svoje posvećenosti procesu EU integracija i neophodnosti unaprjeđenja okvira za zaštitu manjinskih prava. Kako je naglasio Baštovanović, iako je HNV kritizirao AP za manjine jer je manjkav od samog svog usvajanja i usvojen je kroz pristup koji je bio neinkluzivan, on pak i dalje ostaje kao jedini strateški dokument kojim se pokušavaju učiniti izmjene u kontekstu zaštite nacionalnih manjina.

Međunarodni tajnik HNV-a se usuglasio s drugim predstavnicima manjinskih vijeća o neophodnosti promjene metodologije izvještavanja, ali je i naglasio da je neophodno usvojiti novi AP za manjine u kojem bi jedna od glavnih zadaća trebala biti donošenje novoga zakona kojim bi se uredio položaj nacionalnih manjina i odredio njihov sveukupni doprinos srbijanskome društvu.

Baštovanović je istakao i potrebu za većim otklonom od unificiranih aktivnosti i rješenja kada su u pitanju nacionalne zajednice, jer institucije i dalje ne kreiraju aktivnosti spram formalnoga položaja nacionalnih manjina i njihovoga statusa kao novih i tradicionalnih, čime se nove manjine, kao što je hrvatska, koje se još uvijek nalaze u procesu izgradnje svojih institucionalnih kapaciteta, stavljaju u nepovoljniji položaj. Baštovanović je podsjetio i da posljednje izvješće Europske komisije o napretku Srbije u pregovaračkom procesu iz 2020. godine, upućuje niz kritika kada je u pitanju Pregovaračko poglavlje 23, a koje se odnosi na ljudska i manjinska prava i posebice na zastupljenost manjina u javnoj upravi.

Izvor: HNV

Održana javna rasprava u svezi s osnutkom Vijeća za međunacionalne odnose u Somboru

Odjel za društvene djelatnosti Gradske uprave Grada Sombora organizirao je 28. listopada javnu raspravu o Nacrtu Odluke Grada Sombora za osnutkom Vijeća za međunacionalne odnose u Somboru. Nacionalna vijeća su bila pozvana dostaviti svoje prijedloge o izmjenama i dopunama predložene Odluke.

Hrvatsko nacionalno vijeće je dostavilo ukupno četiri amandmana s obrazloženjima kojima bi se pojedini predloženi članci Odluke proširili. U ime Hrvatskog nacionalnog vijeća u javnoj raspravi sudjelovao je međunarodni tajnik **Darko Baštovanović** koji je ujedno i jedan od kreatora amandmana.

Baštovanović je istaknuo da je za HNV iznimno važno adekvatno funkcioniranje lokalnih Vijeća za međunacionalne odnose iz više razloga, a jedan od najvažnijih jest taj što se najveći dio manjinskih prava upravo konzumira na lokalnoj razini. Baštovanović je naglasio i da su Vijeća za međunacionalne odnose tijela koja imaju direktan kontakt s manjinskim zajednicama, a njihov je značaj u institucionalnome kontekstu utoliko veći, jer se njihovi čla-

novi biraju na prijedlog nacionalnih vijeća kao krovnih institucija manjinskih kulturnih samouprava.

Međunarodni tajnik HNV-a je govoreći o amandmanima istaknuo da je neophodno da se odluke Vijeća za međunacionalne odnose više uvažavaju, da se intenzivira njihova komunikacija s nacionalnim vijećima kao vid međuinstitucionalne suradnje između lokalnih samouprava i manjinskih autonomija, ali isto tako da se članovi Vijeća iz redova manjinskih zajednica više uključuju u strateška planiranja i komunikaciju s matičnim državama.

Predstavnici lokalne samouprave su ocijenili amandmane koje su dostavila nacionalna vijeća nacionalnih manjina kao konstruktivne i usuglasili se da će dio istih biti unesen u konačni tekst odluke.

Kako je predviđeno Nacrtom Odluke, članovi Vijeća za međunacionalne odnose birat će se iz redova većinske srpske zajednice, te mađarske, hrvatske, romske i bunjevačke nacionalne zajednice. Članove bira Skupština grada Sombora na prijedlog nacionalnih vijeća.

Vijeće će imati 11 članova, i to pet iz srpske zajednice po dva iz mađarske i hrvatske i po jednog iz romske i bunjevačke nacionalne zajednice. Mandat članova Vijeća je pet godina.

Između ostalog, Vijeće za međunacionalne odnose analizira prijedloge akata koje donosi Skupština grada Sombora, a tiču se prava nacionalnih zajednica, predlaže izvore, opseg i namjenu proračunskih sredstava za ostvarivanje nacionalne ravnopravnosti.

HNV / H. R.

Nova pokrajinska vlada

Zajedništvo – prvi princip rada

Skupština Vojvodine je na sjednici održanoj 29. listopada izabrala novu Pokrajinsku vladu. Većinom glasova, za predsjednika Pokrajinske vlade izabran je ponovno **Igor Mirović** iz Srpske napredne stranke (SNS).

Prisegu je položilo 14 članova nove Pokrajinske vlade, među kojima je u odnosu na prethodne četiri godine, svega pet novih imena, objavila je RT Vojvodina.

Dužnost potpredsjednika Vlade obavljat će tajnik za zdravstvo **Zoran Gojković** (SNS). Novi tajnik za obrazovanje je **Zsolt Szakállas** (Savez vojvođanskih Mađara), tajnik za urbanizam i zaštitu životnog okoliša **Vladimir Galić** (SNS), dok član **Branko Ćurčić** iz Socijalističke partije Srbije neće biti zadužen za neki od resora u izvršnoj vlasti.

Aleksandar Sofić (SNS) bit će zadužen za regionalni razvoj, međuregionalnu suradnju i lokalnu samoupravu, a **Dragana Milošević** (SNS) ostaje na čelu tajništva za kulturu i informiranje. **Predrag Vuletić** (PS) zadržat će svoj resor, te će i u narednom mandatu biti zadužen za socijalnu politiku, demografiju i ravnopravnost spolova. **Smiljka Jovanović** (SNS) ostaje u tajništvu za financije, **Ognjen Bjelić** (SNS) ostaje tajnik zadužen za energetiku, građevinarstvo i promet. **Zoran Milošević** (SNS) bit će tajnik zadužen za visoko obrazovanje i znanstvenoistraživačku djelatnost, **Čedomir Božić** (SNS) u novom sastavu Pokrajinske

vlade vodit će resor poljoprivrede. **Nenad Ivanišević** (SDPS) bit će na čelu tajništva za gospodarstvo i turizam, a **Dane Basta** (SNS) je još jedan novi član vlade, koji će biti zadužen za sport i omladinu.

Mirović je u svom ekspozu poručio kako je »zajedništvo prvi princip rada, dok je drugi okupljanje oko projekata, jer građani traže konkretne rezultate«.

Gospodarski razvoj bit će najvažniji princip rada nove Pokrajinske vlade, rekao je

Mirović, prije svega rad na velikim gospodarskim projektima. Veliki infrastrukturni projekti izmijenit će život u Pokrajini, sve lokalne samouprave trebaju se staviti na raspolaganje u izgradnji tih projekata, rekao je Mirović.

I poljoprivreda je važan programski cilj nove vlade, važno je da u centru pažnje budu mala i srednja poljoprivredna gospodarstva, a ne smiju se zaboraviti i subvencije, mladi i žene u poljoprivredi.

On je najavio i nastavak izdvajanja u zdravstvu i zdravstvenoj politici i rješavanje pitanja demografije, pomoć svim segmentima socijalne zaštite i demografske politike.

Novu Vladu nisu podržali predstavnici zastupničke grupe Vojvođanski front, koju čine Liga socijaldemokrata Vojvodine i Vojvođanska partija, kao ni zastupnici Srpske radikalne stranke.

H. R.

Neslaganje nacionalnih vijeća s odlukom

Proračun manji za petinu

Koordinacija nacionalnih vijeća nacionalnih manjina uputit će premijerki Vlade Srbije **Ani Brnabić** dopis u kome se izražava neslaganje s prijedlogom za smanjenje proračuna za nacionalna vijeća za 2020. godinu u iznosu od 20 posto. Ta odluka donijeta je na online sjednici Koordinacije nacionalnih vijeća nacionalnih manjina, koja je održana 30. listopada i u čijem je radu sudjelovalo 18 od ukupno 23 predstavnika vijeća.

»Koordinacija nacionalnih vijeća nacionalnih manjina traži i hitan sastanak s premijerkom kako bi se predložio ovaj problem

i riješio na najbolji način«, kazao je nakon održanog sastanka tajnik Ureda Hrvatskog nacionalnog vijeća **Dražen Petrekanić**.

O smanjenju proračunskih sredstava nacionalna vijeća obavijestila je dopisom Kancelarija za ljudska i manjinska prava.

H. R.

Jedinstven tim s predsjednikom Vučićem

Osobno mislim da je i predsjednik Vučić koliko-toliko želio zadržati određenu pluralnost u političkome spektru sastava nove srbijanske Vlade, ali je zbog izbornih rezultata i sastava parlamenta u konačnici to bio veliki problem. Želio bih vjerovati da se uistinu tragalo za najboljim rješenjima koliko je to bilo moguće, ali činjenica da u Vladi nema i pripadnika manjina na način kako je to najavljivano u medijima jeste onespokojavajuća, kaže politolog Darko Baštovanović

Srbija je 28. listopada dobila novu Vladu koju će ponovno voditi dosadašnja premijerka **Ana Brnabić**, a s tri nova resora činit će je deset ministrica i 11 ministara, te dva ministra bez portfelja. Srbijski predsjednik **Aleksandar Vučić** ranije je najavio da će to biti »reformrska vlada za krizna vremena«. Nakon što je za izbor Vlade glasovalo 227 zastupnika, a pet ih je bilo protiv, premijerka i novi ministri prisegnuli su i time započeli mandat koji neće trajati uobičajene četiri godine već najdulje do travnja 2022., kada se u Srbiji očekuju izvanredni izbori na svim razinama.

Prvi potpredsjednik Vlade i ministar prosvjete, znanosti i tehnološkog razvoja bit će **Branko Ružić**, a na još četiri potpredsjednička mjesta bit će ministar poljoprivrede **Branislav Nedimović**, ministrica energetike **Zorana Mihajlović**, ministrica kulture i informiranja **Maja Gojković**, te dosadašnji ministar unutarnjih poslova **Nebojša Stefanović**, koji će u novoj Vladi voditi resor obrane.

Brnabić je predstavila zastupnicima srbijanskog parlamenta ministre i ministrice, kao i ključne ciljeve u budućem mandatu. Istaknula je strateške prioritete – nastavak borbe protiv covid-19, očuvanje državnih i nacionalnih interesa na Kosovu, borbu protiv organiziranog kriminala i mafije, očuvanje neovisnosti i samostalnog odlučivanja Srbije u unutarnjoj i vanjskoj politici, vladavinu prava i daljnje ekonomsko jačanje države. Ona je navela da će nova Vlada biti vlada kontinuiteta i biti jedinstven tim s predsjednikom Vučićem, jer je to, kako je rekla, donijelo mnogo dobro zemlji i građanima u proteklom razdoblju.

Time je završena ovdašnja četveromjesečna saga oko formiranja nove Vlade. U tom razdoblju nije izostala medijska zabava licitiranja imenima potencijalnih ministara i ministrica. Po svemu sudeći, prilikom formiranja nove Vlade akcent je bio na kadrovskim rokadama unutar vladajuće Srpske napredne stranke; neki ministri zadržali su svoje resore, a pojedini samo zamijenili svoja mjesta, uz ukupno šestoro novih ministara.

Nekonsolidirana demokracija

Činjenicu kako je Vučiću i mandatarki Brnabić trebalo nešto više od četiri mjeseca nakon što je na izborima, koji su bili 21. lipnja, SNS osvojio apsolutnu većinu u Skupštini, da sastave novu

srbijansku Vladu, MA politologije i MA europskih studija **Darko Baštovanović** komentira kao pomalo začudnu.

»S jedne strane moglo bi se u najkraćim crtama opisati kao pomalo začudno, jer je, recimo u Hrvatskoj, došlo do održavanja parlamentarnih izbora mjesec dana kasnije i već nakon nekoliko dana Hrvatska je imala Vladu. S druge strane, moramo biti svjesni još uvijek nekonsolidiranih demokratskih procesa u Srbiji kao i nikada okončane tranzicije koja se u većini postsocijalističkih država ovoga prostora desila. Osobno mislim da je i predsjednik Vučić koliko-toliko želio zadržati određenu pluralnost u političkome spektru sastava nove srbijanske Vlade, ali je zbog izbornih rezultata i sastav parlamenta u konačnici to bio veliki problem. Želio bih vjerovati da se uistinu tragalo za najboljim rješenjima koliko je to bilo moguće, ali činjenica da u Vladi nema i pripadnika manjina na način kako je to najavljivano u medijima jesta onespokojavajuća«, kaže Baštovanović.

Na pitanja je li ova nova Vlada pod potpunom kontrolom predsjednika Vučića i jesu li ministri i ministrice izvršitelji njegove volje, Baštovanović ponovno naglašava da živimo u društvu nekonsolidirane demokracije.

»Ne bih rekao tako brutalno da su ministri samo izvršitelji volje predsjednika Republike, ali je činjenica, ukoliko promatramo stvari realno, da gospodin Vučić jest danas najsnažnija politička osobnost u državi i da se istodobno nalazi i na čelu najsnažnije političke stranke. Pojedini analitičari govore o pojavi takozvanih *teškaša* ili *strongmana* u pojedinim postsocijalističkim državama i predsjednika Srbije ubrajaju među njih. No, mora se ipak primijetiti da je postojao određeni broj ministara koji su u javnosti bili prilično eksponirani i koji su čak i iznosili stajališta posve različita od predsjednikovih. Ipak, njegov utjecaj je nesumnjivo veliki i na najvišu instituciju izvršne vlasti, ali moramo opet biti svjesni situacije u kojoj se nalazimo kao društvo.«

Bez političke »šarenolikosti«

Jedno od pitanja u razgovoru o novoj Vladi bilo je jesu li ministri s najvećim brojem afera »ostavljeni« na tim pozicijama?

»Riječ afera pomalo doživljam kao ispraznicu koja se ustalila u političkome životu Srbije. I to najprije mislim o različitim beskonačnim optuživanjima za malverzacije i kriminal, jer je da-

nas to postalo izgleda manir političkih obračuna bez toga da na koncu sve dobije i sudski epilog. Ako pak mislite na pojedine ministre koji su bili poznati po antihrvatskome sentimentu i općenito raspirivanju negativnosti i netrpeljivosti spram pojedinih manjinskih zajednica, onda sam suglasan s Vama da pojedini jesu ostavljeni, a pojedini su i pridodati istima.»

S Baštovanovićem smo razgovarali i o činjenici da će nova Vlada Srbije biti ograničenog trajanja.

»To promatram najprije s aspekta sastava aktualnoga parlamenta u kojem trenutačno ne postoji prevelika politička šarenolikost, što dodatno usporava demokratske procese i općenito normalno funkcioniranje sustava. S druge strane, treba biti svjestan i globalne krize u kojoj su izbori i održani i da će se nastaviti s određenim promjenama kada je u pitanju politički život Srbije.«

Socijalistička partija Srbije je izgubila u Vladi i svoje »tradicionalno« mjesto ministarstva energetike. Po svemu sudeći, SPS je sada na »klupi za rezerve«, a Baštovanović kaže kako je to dokaz isteka roka te stranke.

»Mislim kako je stranci čiji je predsjednik bio **Milošević** prošao rok kao političkome faktoru u Srbiji, što je i u Hrvatskoj i u pojedinim zapadnim zemljama dočekano s odobravanjem. Smanjenje broja resora kojima rukovodi Socijalistička partija jasni je pokazatelj kako postoji značajnija politička volja za nastavkom eurointegracijskih procesa, unaprjeđenja i normalizacije odnosa sa susjedima kod stranke pobjednice ovih izbora.«

Osobe od povjerenja i »desne struje«

Ministricе u novoj Vladi su i nova-stara ministrica **Maja Gojković**, koja je bila jedna od osnivača **Šešeljeve** Srpske radikalne stranke, kao i nova-stara ministrica **Jadranka Joksimo**vić, nekadašnja urednica Šešeljeva glasila *Velika Srbija*, a Ministarstvo za brigu o obitelji i demografiji preuzima novinar i publicist **Ratko Dmitrović**, koji, prema vlastitim riječima, u svojoj knjizi *Krst na križu* doprinosi »razobličavanju razolikih vidova hrvatske anti-

srpske ustašoidne politike.« Baštovanović kaže kako je iznenađen izborom Dmitrovića, ali ne izborom ministrica Gojković i Joksimo

vić. »Dvije aktualne ministricе koje ste naveli jesu ujedno i visoke dužnosnice vladajuće stranke i važe za osobe koje su od velikoga povjerenja predsjednika Republike i ujedno i predsjednika stranke. S druge strane, za novoga ministra za brigu o obitelji jesam iznenađen i to nimalo pozitivno jer se radi upravo o osobi koja je i među pripadnicima hrvatske zajednice poznata po antihrvatskim stajalištima i koja ima određeni zalog iz 90-ih godina prošloga stoljeća. Ipak mislim da je odabir ovakve osobe na određeni način i koketiranje s desnijim biračkim tijelom i strujama koje na pojedine poteze predsjednika Republike ne gleda blagonaklono i to kada su u pitanju proces europskih integracija, odnos prema manjinama i konsolidiranje odnosa sa susjedima.

Na koncu razgovora Baštovanović kaže da je još rano govoriti o očekivanjima od novouspostavljenog Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog.

»Ne sumnjam kako pripadnici manjinskih zajednica od tog ministarstva imaju određena očekivanja. Podsjetio bih kako je i hrvatska zajednica više puta zajedno s civilnim sektorom ukazivala kako je neophodno formirati tijelo unutar izvršne vlasti koje bi u cijelosti bilo posvećeno unaprjeđenju položaja nacionalnih manjina. Više puta sam isticao kako međuetnički odnosi i multikulturalni okvir određenoga društva zahtijevaju i adekvatno upravljanje, a ne samo puko normiranje i skribomansko donošenje zakona i strategija. Pored toga da unutar ministarstva budu uposleni i pripadnici nacionalnih manjina, iznimno je važno uposliti i eksperte iz manjinskih zajednica koji poznaju manjinsku tematiku, funkcioniranje sustava i mehanizama za zaštitu nacionalnih manjina. Vijest o ponovnome ustrojavanju ovoga Ministarstva jest pozitivna, ali treba sačekati i rezultate njegovoga rada.«

Zvonko Sarić

Gordan Grlić Radman, šef hrvatske diplomacije

Očekujemo da se u Srbiji obilježe mjesto stradanja Hrvata

Ministar vanjskih i europskih poslova Hrvatske **Gordan Grlić Radman** prije tri tjedna bio je u službenom posjetu hrvatskoj zajednici u Srbiji. Nazočio je otkrivanju spomenika biskupu **Ivanu Antunoviću**, proslavi Dana zajednice u Petrovaradinu, te primopredaji rodne kuće bana **Josipa Jelačića**. Grlić Radman se u Petrovaradinu susreo i sa srbijanskim predsjednikom **Aleksandrom Vučićem**. Nakon ovih susreta s ministrom Radmanom razgovarali smo o odnosima Srbije i Hrvatske, problemima koje dvije države trebaju riješiti, te potpori koju hrvatska zajednica dobiva od matične domovine.

Hrvatska je i ovom posljednjom gestom – dodjelom financijske potpore za Hrvatsku kuću i kadrovsko osnaživanje – pokazala da joj je važna skrb o Hrvatima u Srbiji. Koliko držite da je važno dati svaku vrstu potpore hrvatskoj zajednici u Srbiji?

Smatram da je izuzetno važno pružiti potporu hrvatskoj zajednici u Srbiji. Financijska potpora projektu Hrvatske kuće, ali i drugim projektima hrvatske zajednice pokazuje da Hrvatska bezuvjetno podržava ovakve strateške institucionalne projekte, koji će nesumnjivo pridonijeti očuvanju kulturne baštine, ali i nacionalnog identiteta Hrvata u Srbiji. Hrvatska s posebnom pozornošću brine o svim Hrvatima izvan Hrvatske. Jedan od naših glavnih strateških ciljeva je očuvanje, jačanje i razvoj hrvatskog zajedništva te gospodarski i opći napredak, kako Hrvata u domovini tako i Hrvata koji žive u drugim državama. Hrvatska stoga ulaže velike napore u zaštitu prava i interesa Hrvata izvan domovine i jačanje hrvatskih zajednica, uvažavajući pritom sve njihove posebnosti i različite potrebe. Nedavna svečanost prigodom primopredaje kuće bana Josipa Jelačića važan je trenutak u odnosima Hrvatske i Srbije, budući da jasno pokazuje kako

U razgovoru s predsjednikom Vučićem sam ponovio očekivanje Hrvatske da se primjerno obilježe sva mjesta stradanja Hrvata na teritoriju Srbije, uključujući logore kao što su Stajićevo, Begejci, Srijemska Mitrovica, Niš i istražni vojni zatvor u Beogradu

zajedničkim snagama možemo raditi na dobrobiti hrvatske manjine u Srbiji, ublažavajući na taj način težak teret prošlosti iz 90-ih.

Ono na čemu inzistira hrvatska manjina u Srbiji je poštivanje Međudržavnog sporazuma i sukladno tome zastupanje prava Hrvata u Vojvodini, odnosno Srbiji putem garantiranih mandata. Predsjednik Srbije Aleksandar Vučić rekao je u Petrovaradinu kako će Srbija izaći u susret i u dogovoru s Hrvatskim nacionalnim vijećem pokušati pronaći dobra mjesta na kojima će upravo Hrvati moći pomoći u daljnjem razvoju države u kojoj žive i osigurati bolju poziciju svojoj zajednici. Ali ni riječi o potpisanom Međudržavnom sporazumu kojim se Srbija obvezala na garantirane mandate. Hoće li Hrvatska inzistirati na provedbi sporazuma?

Potez najave značajnijeg predstavljanja nacionalnih zajednica u novom sastavu srbijanske vlade smatramo dobrim, no mi ćemo kao Vlada inzistirati na zakonskom rješenju koje će osigurati da takva rješenja ne budu prepuštena dobroj volji trenutačne vlasti već da postanu sustavna. Nama je vrlo bitno poštivanje Sporazuma o uzajamnoj zaštiti nacionalnih manjina, potpisanog 2004. godine. Taj je Sporazum dogovoren oko principa reciprociteta, iz kojeg slijedi da će hrvatska zajednica uživati sva ona prava koja ostvaruje srpska u Hrvatskoj, s posebnim naglaskom na potrebi zastupljenosti Hrvata u lokalnim, pokrajinskim i državnim institucijama. Srbi u Hrvatskoj danas uživaju sva prava koja su bila dogovorena tim ugovorom te imaju fiksnu kvotu od tri zastupnička mjesta u Hrvatskom saboru. Nadamo da će Srbija učiniti određene korake kako bi ispoštovala taj Sporazum te da će Hrvati u Srbiji imati svoje predstavnike na svim razinama vlasti, jer je uzajamno uvažavanje manjina i njihovih prava poveznica koja može ojačati naše odnose.

Hoće li Hrvatska inzistirati i na početku, ili intenziviranju, razgovora koji su vezani za pitanja nestalih? Skoro 2.000 ih je. Što koči te razgovore?

Nedavno sam se u Zagrebu susreo s **Ljiljanom Alvir** i **Jasnom Jug**, predsjednicom i dopredsjednicom Saveza udruga obitelji zatočenih i nestalih hrvatskih branitelja. Glavnu temu našeg razgovora činilo je jedno od najtežih neriješenih pitanja Domovinskog rata: lociranje 1.869 nestalih osoba. Nakon više od 25 godina od završetka rata to pitanje još uvijek nije riješeno kao ni pitanje pravične odštete hrvatskim braniteljima i civilima koji su bili zatočeni u brojnim logorima osnovanim na području Srbije, Crne Gore, ali i u dijelovima Bosne i Hercegovine. Upravo sam o tome razgovarao i s predsjednikom Vučićem u Petrovaradinu te istaknuo da je rješavanje sudbine nestalih hrvatskih građana, zajedno s priznavanjem materijalnih i nematerijalnih prava svim nelegalno zatočenim hrvatskim građanima tijekom Domovinskog rata, jedno od ključnih pitanja naših odnosa. Drago mi je što smo u razgovoru uspjeli dogovoriti intenziviranje sastanaka državnih tijela nadležnih za ova pitanja, jer je rješavanje pitanja nestalih jedan od političkih prioriteta ove Vlade.

Protoklih tjedana u odnosu dvije države, pa samim tim i za nacionalne manjine srbijansku i hrvatsku, u fokusu su bili odlazak Borisa Miloševića u Knin, hrvatskog premijera i predsjednika i drugih državnih dužnosnika u mjesta stradanja Srba u Hrvatskoj. Kako biste ocijenili te geste?

Dolazak potpredsjednika Borisa Miloševića u Knin gesta je od iznimnog značaja za odnose Hrvata i srpske manjine u Hrvat-

skoj. To je također jedna poruka moderne i suvremene Hrvatske koja je ostvarila sve svoje nacionalne strateške ciljeve, te dolazak potpredsjednika Miloševića na 25. obljetnicu vojno-redarstvene operacije *Oluja* pokazuje i jedinstven stav Vlade koja je spremna suočiti se s onim što se dogodilo proteklih 30 godina. Uz riječi premijera **Andreja Plenkovića** na ovogodišnjoj obljetnici *Oluje* važna je i poruka ministra hrvatskih branitelja **Tome Medveda**, koji je na komemoraciji za civilne žrtve u Plavnu i Gruborima u ime hrvatske Vlade izrazio suosjećanje obiteljima žrtava ubijenim u Gruborima i poslao poruku pijeteta i pomirbe koja počiva na zajedničkoj želji da se ovakve traume iz prošlosti više nikada ne ponove.

Što Hrvatska očekuje s druge strane od Srbije? Bi li, recimo, nastavak onoga što su uradili hrvatski dužnosnici to bio posjet državnih dužnosnika Srbije nekom od logora za Hrvate ili mjesta iz kojih su protjerani Hrvati? Čini se da je tu temu predsjednik Vučić vješto izbjegao.

U razgovoru s predsjednikom Vučićem sam ponovio očekivanje Hrvatske da se primjereno obilježe sva mjesta stradanja Hrvata na teritoriju Srbije, uključujući logore kao što su Stajićevo, Begejci, Srijemska Mitrovica, Niš i istražni vojni zatvor u Beogradu. Hrvatska će i nadalje inzistirati da nadležne srbijanske institucije odgovorne osobe privedu pravdi i da se osiguraju sva prava žrtvama rata. To je od ključne važnosti za stvarnu pomirbu koja mora počivati na istini.

Srbija je na putu k Europskoj uniji. Koliko je za Hrvatsku kao susjednu državu, kao državu u kojoj živi hrvatska manjina, važno da Srbija ustraje na tom putu i hoće li imati potporu Hrvatske?

Hrvatska podupire europski put svih zemalja jugoistočne Europe, uključujući i Srbiju. U našem je strateškom nacionalnom interesu imati susjedstvo koje poštuje iste europske vrijednosti i standarde, koje je demokratizirano i europeizirano i stoga je njihov europski put jamstvo naše stabilnosti. Iz tog razloga je proširenje bilo i jedan od prioriteta hrvatskog predsjedanja Vijećem EU u prvoj polovici ove godine. Vrlo je važno da je hrvatsko predsjedništvo uspjelo, unatoč izazovima s kojima se Unija suočavala zbog covida-19, vratiti pitanje proširenja EU u središte pozornosti država članica te reafirmirati vjerodostojnu i učinkovitu politiku proširenja. Tijekom našeg predsjedanja donesena je politička odluka o otvaranju pristupnih pregovora s Albanijom i Sjevernom Makedonijom, a otvoreno je i posljednje poglavlje u pristupnim pregovorima s Crnom Gorom. Time se šalje i važna poruka da EU neće zatvoriti vrata državama koje su predane provođenju potrebnih društvenih, političkih i gospodarskih reformi. Poštivanje prava manjina je jedno od ključnih europskih vrijednosti i stoga je jedno od važnih pitanja u pristupnim pregovorima. Ali to nije važno samo zbog europskog puta. Manjine su bogatstvo svakog društva i trebaju biti poveznica i spona koja pridonosi jačanju odnosa između država. Želimo vjerovati da će Srbija nastaviti ulagati napore u cilju poboljšanja položaja Hrvata u Srbiji. Rješavanje otvorenih pitanja je prvenstveno važno zbog naših odnosa, ali je naravno važno i za europski put Srbije. Mi smo otvoreni za dijalog oko svih pitanja, jer je u interesu obje strane uložiti napore u izgradnju dobrosusjedskih odnosa i međusobnog povjerenja, što su ujedno i koraci koji će pridonijeti pozitivnoj dinamici u jugoistočnoj Europi.

Z.V.

Kako danas žive starosjedioci Gibarca

Gibarac kakvog više nema

»U vrijeme kada su mnogi napuštali selo, tražili smo i mi da promijenimo kuću u Hrvatskoj. Nismo našli ništa što bi nam odgovaralo. Odlučili smo ostati. Muž je uvijek govorio da je rođeni Gibarčanin, da navija za NK Borac iz Gibarca i da on iz svog sela neće otići. Poslušala sam ga i s djecom nastavila živjeti u svom rodnom mjestu«, kaže Marija Šušić iz Gibarca

tek oko 50, uglavnom starije dobi. U selu je ostalo samo dvadesetak hrvatskih obitelji: **Kovačevi, Fišerovi, Nikolići, Pinterovići, Vladići, Martinovići, Bošnjakovi, Marošićevići, Šušići, Darabašići...** su obitelji koje su odlučile ostati u svom rodnom Gibarcu. Posjetili smo neke od njih kako bismo se uvjerali kako danas žive i kako bi nas podsjetili kako se nekada živjelo u selu nadaleko poznatom po svojim pisanim izvorima.

Sretnija i bezbrižnija vremena

»Kuće u Gibarcu uvijek su bile domaćinske. Nekada je u jednoj kući živjelo čak 17 ukućana. Živjelo se u slozi i veselju i uvijek se uz pjesmu radilo, bez obzira što se nekada oskudnije živjelo«, ističe **Marija Šušić**, jedna od starijih mještanki Gibarca.

Sa sjetom se prisjeća vremena kada je skoro svaka kuća u selu imala vinograd u Gibaračkoj planini.

»Naši stari su u vinogradu pudarili tijekom cijele zime. Moj djed **Pera** je samo povremeno dolazio u selo. U selu je uvijek bilo puno djece koja su bezbrižno igrala nogomet na ulici. A omladine i mladih je bilo toliko da je šetaliste bilo od centra sela pa sve do željezničke postaje. Nogometno igralište je bilo preko puta pruge, a utakmice su se održavale nedjeljom. Muškarcima su nedjeljna popodnevna bila rezervirana za okupljanja i druženje na utakmicama. Mještani su se uglavnom bavili poljoprivredom. U selu je postojala

Selo opjevano u pjesmama, zabilježenim i sačuvanim običajima, te u brojnim novinarskim reportažama, običaji i narodno ruho sačuvani u muzejima, arhivima... No, ono što je najvažnije, selo Gibarac sačuvano je u srcima onih koji su ratnih devedesetih godina otišli iz njega, ali i onih koji su ostali u svojim domovima svjedočiti o specifičnostima Gibarca i mještana koji su ga činili. Posebnost ovoga mjesta bilo je zajedništvo, a zatim običaji koji su se prakticirali desetljećima i prenosili s koljena na koljeno. Prije ratnih 90-ih godina selo je bilo naseljeno većinskim hrvatskim stanovništvom i Hrvati su u Gibarcu činili više od 91 posto stanovništva. Srbi su sada većina, a Hrvata je

zadruga i selo je bilo napredno. Vršio se otkup žaba, puževa, raznog voća. Sve se to u zadruzi moglo prodati, a novac su mještani dobijali odmah. U jesen kada su održavana klanja svinja, susjedi su išli jedni kod drugih pomagati, a isto tako i u vrijeme kopanja kukuruza. Nismo trebali jedni druge ni pitati, podrazumijevalo se da ćemo jedni drugima pomoći«, kaže Marija.

Konačna odluka – ostati

A onda su došle ratne devedesete. Veći dio stanovništva iz Gibarca napustio je selo i utočište su potražili u susjednoj Hrvatskoj.

»U vrijeme kada su mnogi odlazili iz sela, tražili smo i mi da promijenimo kuću u Hrvatskoj. Nismo našli ništa što bi nam odgovaralo. Odlučili smo ostati. Muž je uvijek govorio da je rođeni Gibarčanin, da navija za NK *Borac* iz Gibarca i da on iz svog sela neće otići. Poslušala sam ga i s djecom nastavila živjeti u svom rodnom mjestu«, prisjeća se Marija, dodajući da joj nedostaju stara bezbrižna vremena, ali da se vremenom navikla na nove susjede i drugačije životne okolnosti.

»Sa susjedima sam u dobrim odnosima. S nekim Gibarčanima koji su odselili ostala sam u kontaktu. Čujemo se i vidimo jednom do dva puta godišnje, a rijetko idem u Hrvatsku. Mi starosjedioci se uglavnom družimo u crkvi i posjećujemo se povremeno. Popijemo kavu, popričamo i prisjetimo se događaja, svatova i veselja i naših starih prijatelja«, navodi Marija na kraju razgovora.

Bolje nekad nego sada

Užarevići su jedina obitelj s tim prezimenom u Gibarcu. I oni su, kao i manji dio mještana, odlučili ostati u selu.

»Majka i ja smo rođeni u Gibarcu, a otac se doselio iz Tompojevaca. Bilo je ljepše živjeti u Gibarcu ranije nego danas. Sada je sve drugačije. Nemam s kim podijeliti ni radost ni tugu. Drugačiji je mentalitet ljudi u selu, a i vremena su se promijenila. Prije rata većina mještana je bila u rodu, a i oni koji nisu bili, prijateljski su se odnosili jedni prema drugima. Nije se moglo zamisliti da se posao u selu obavlja jedni bez drugih. Danas, poslije skoro 30 godina, privikli smo se na nove ljude, ali su sjećanja na lijepa vremena ostala. I dalje sam u kontaktu s mojim Gibarčanima. Često odlazim kod mojih prijatelja koji danas žive u Hrvatskoj, a

i oni kada dođu u posjet rodbini i na grobove svojih najmilijih na blagdan Svih svetih, rado dolaze kod mene. Crkva nam je jedino mjesto gdje se mi starosjedioci danas okupljamo, posebno za veće blagdane, a i Hrvatsko kulturno društvo u Šidu nam daje dodatno ohrabrenje«, ističe **Marko Užarević**.

Sanja Nikolić je jedna od mlađih Gibarčanki koja danas živi sama u kućanstvu i brine o velikom seoskom domaćinstvu. Obrađuje zemlju, gaji bikove i oko 30 svinja.

»U Gibarcu živim od rođenja. U ovoj kući sam rođena i tu sam ostala do današnjih dana. Živjela sam u kućanstvu s dvije bake, majkom, ocem i sestrom. Nekad nas je bila puna kuća. Živjeli smo od poljoprivrede kao i većina ljudi tada u selu. Bilo je malo onih koji su radili u tvornicama u Šidu. Svi smo se poznavali, družili, a susjede smo doživljavali kao svoje najrođenije«, kaže Sanja, navodeći da je u vrijeme dok su se mještani iseljavali zajedno sa svojom obitelji otišla kod sestre u južnu Srbiju gdje je provela cijelu zimu.

»Nismo se odlučili preseliti u Hrvatsku, jer tamo nemamo bliske rodbine. Poslije izgnanstva vratili smo se u selo i nastavili i živjeti i raditi. Morali smo se naviknuti na nove uvjete života i na nove ljude. Ubrzo mi je umro otac, pa sam preuzela brigu o cijelom kućanstvu. Tada su mi majka i zet pomagali, a od prije tri godine, kada mi je majka umrla, preuzela sam sve poslove na sebe. Nije mi teško, navikla sam raditi od malih nogu. Sa svim mještanima sam u dobrim odnosima, a naročito s mojim Gibarčanima koji su ostali živjeti ovdje. Zbog posla nemam puno vremena za druženje, ali su trenuci koje odvojim za njih dragocjeni«, kaže Sanja, dodajući i da se redovno čuje sa susjedima koji danas žive u Hrvatskoj te da joj nedostaju vremena kada se bezbrižnije živjelo i kada su se u svakoj situaciji ljudi u selu mogli osloniti jedni na druge.

Glavno mjesto okupljanja Gibarčana danas je crkva posvećena svetom Ivanu Nepomuku, koja je 2011. godine proslavila veliki jubilej, 200 godina od gradnje. U njoj se danas jednom tjedno na svetoj misi okupljaju starosjedioci Gibarca, a na velike blagdane i kirbaj u velikom broju i prognani Gibarčani koji danas žive diljem Hrvatske i svijeta.

Svjedočanstva naših sugovornika iz ove priče uvjerila su nas koliko se može voljeti svoje selo, te kako se ponosno čuvaju uspomene na sve ono što je bilo nekada, a što je zahvaljujući njima ostalo zapisano u mnogim izvorima.

S. D.

Prof. dr. sc. Dejan Vuk Stanković, politički analitičar

Medijski ratovi urušavaju institucije

Intervju vodila: Jasminka Dulić

Prof. dr. sc. **Dejan Vuk Stanković** je doktor filozofskih znanosti, bavi se pitanjima etike, pravne i političke filozofije. Izvanredni je profesor na Učiteljskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, no daleko je poznatiji u javnosti kao politički analitičar koji se bavi analizama političkih fenomena u Srbiji. Gostuje često u medijima najrazličitijih profila iznoseći svoje ocjene i procjene aktualnih političkih i društvenih događanja. S profesorom Stankovićem smo razgovarali o podjelama u društvu, stanju u medijima i aktualnom društvenom i političkom trenutku.

FB **Danas se u Srbiji, više nego ikada, govori o njenoj fragmentiranosti, polarizaciji između različitih političkih stranaka, medija, segmenata društva, pa čak i političkih analitičara u smislu da se radi o nepomirljivim stajalištima, razlikama, sukobljenosti, isključivosti. S druge strane se go-**

vori o potrebi dijaloga, a onda i zajedništva, jedinstva naroda i slično. Kako Vi vidite ovu problematiku?

Polarizacija postoji. To je evidentno. Pravo je pitanje u kom području društva. Postoji podjela među medijima. Oštro su podijeljeni na provladine i antivladine. To je podjela manje-više u svakom demokratskom poretku. Oni ne prenose samo različita stanovišta već su i sami u uzajamnom sukobu. Ovdje mislim na medije, i elektroničke i tiskane. Ipak, lako se može vidjeti da sukob iz medija nije prenesen na društvo u cjelini. Da bi postojala polarizacija u društvu, morali bismo imati sukobljene dvije velike grupe ljudi različitih političkih i vrijednosnih uvjerenja. To nije slučaj. U javnosti, uvjerljiva je premoć **Vučića** i SNS-a u odnosu na radikalne oporbenjake. Činjenica je i da skoro pedeset posto ljudi u Srbiji ne glasa, ali to ne znači da su nužno protiv vlasti. Oni nisu ni za ovako koncipiranu oporbu. Riječ je o tihoj, vjerojatno

Svjesno kreiranje ideološkog kaosa je sustav i praksa vladavine * Nasilnike i političke barbare treba zvati pravim imenom, a više od svega treba ih politički i moralno osuditi u javnosti i primjereno kazniti za nezakonite postupke * U medijima ima previše politike. Kada je previše politike, teško se ona može razumno sagledavati * Medijske sage o velikim silama su uglavnom diletantske i politički neodgovorne * Vučić se izgradio kao ličnost koja nesumnjivo ima karizmatički potencijal za svoje biračko tijelo koje je očigledno i stabilno i brojno * Odnosi Srbije i Hrvatske moraju biti bolji. Treba staviti veći fokus na teme koje nas mogu približiti, bez jugonostalgije i patetike o »bratstvu i jedinstvu«

nezadovoljnoj društvenoj grupi čije interese nema tko artikulirati i u javnosti dosljedno zastupati. Dakle, mediji, javni intelektualci i nadasve političari su oštro suprotstavljeni, ali društvo još uvijek nije. Tenzija je medijska i politička, ali u društvu je stanje jasnije, barem kada je riječ o političkoj podršci. Potreba za jedinstvom samo donekle postoji i tiče se krupnih političkih pitanja, kao što su prioriteti državne politike, prije svega odnos prema kosovskom pitanju, regiji i vanjskopolitičkoj orijentaciji Srbije. Tu nema ni minimuma zajedništva u eliti. To nije dobro. Ujedno to je i cijena koju Srbija kao politička zajednica plaća zbog tenzičnih i dubokih podjela. Srpski pluralizam je u domeni zaštite državnih interesa opasan po Srbiju. To nije samo odraz stihijskog političkog procesa već i nedovoljno saznatih i dosljedno prihvaćenih posljedica katastrofe devedesetih, vanjskih utjecaja i niske javne demokratske političke kulture kojoj nedostaje autorefleksija bliske prošlosti i rafinirani duh nacionalne samodiscipline.

HR **Vezano uz prvo pitanje, često se u Srbiji kaže za različite ekstremne grupe »to je desnica« kao da se apriori podrazumijeva da je desnica ekstremna, netolerantna, isključiva... umjesto da se ekstremne grupe nazovu pravim imenom – na primjer nasilnici, ekstremisti i konkretno da se zna tko su ti ljudi umjesto da se cijela jedna ideološka i politička pozicija na ideološkom spektru izjednačava s ekstremizmom. Kako gledate to?**

Slažem se da desnica nije i ne smije biti isključivo ekstremna desnica. Također nasilnike i političke barbare treba zvati pravim imenom, a više od svega treba ih politički i moralno osuditi u javnosti i primjereno kazniti za nezakonite postupke. Na sreću, oni nisu tako brojni. Desni ekstremisti su više glasni i na njih iz senzacionalističkih razloga mediji obraćaju pažnju. Oni su briga policije i pravosudnih tijela. Liberalno-demokratski poredak ima jasno geslo po pitanju promotera netolerancije i nasilja i ono glasi: »Nema tolerancije za netolerantne!«.

HR **Slična je podjela na građansko i nacionalno. Ima li ta podjela po Vama smisla?**

Ta podjela je upitna i politički i semantički. Što znači biti anacionalni građanin, i kako je moguće da budete nacionalist a da ne budete sudionik u političkom životu zajednice, to jest građanin? Podjela je napravljena krajnje retorički i figurira kao dio propagandnih narativa još iz devedesetih godina prošlog stoljeća. U osnovi je sukob između nacionalnog integralizma (ideja o svim

Srbima u jednoj državi) i političkog realizma koji konzekventno prihvaća užasno nepovoljan ishod raspada bivše države za srpski nacionalni korpus. Dok je tenzija između ta dva koncepta prisutna, teško će se iskoračiti iz kataklizmičnog povijesnog vrtloga iz devedesetih.

HR **Često se govori o sličnostima između država nasljednica bivše SFRJ, da su sve one iste, odnosno vrlo slične u nekom političkom smislu. Međutim, ako usporedimo na primjer Hrvatsku i Srbiju, vidimo da su u Hrvatskoj prilično jasno izdiferencirane političke i ideološke pozicije u smislu da postoji ljevica, desnica oko centra i manje utjecajne političke stranke na oba krajnja pola. S druge strane, u Srbiji se vrlo teško mogu prepoznati ideološke pozicije kako vladajuće stranke, tako i političkih stranaka koje su u oporbi. U čemu su razlozi, kako ste i Vi to nazvali, nastanka »svjesno kreiranog ideološkog kaosa« u Srbiji. Tko ga je kreirao i zašto?**

Svjesno kreiranje ideološkog kaosa je sustav i praksa vladavine. Ideološki kaos je moćna medijsko-politička taktika koja politički proces usmjerava prema potrebama onih koji vladaju ili se žele nametnuti kao potencijalni vladari. To je jedan od legata neuspjehe tranzicije koja se odvija od pada Miloševića 5. listopada 2000. do danas. Sjetimo se ideološki heterogenog i »krvnički« unutarnje sukobljenog DOS-a, olako zanemarene lustracije Miloševićevog režima i gotovo beskonačnih koalicionih varijacija koje su određivale konstelaciju političke moći u Srbiji sve do Vučićeve »catch- all« političke platforme koja je definitivno dovela u pitanje svako ideološko i vrijednosno diferenciranje političkih stranaka. Konkretno, ogoljeni politikantski interes u fatalnoj kombinaciji s razobručenim makijavelizmom svih iole značajnijih aktera politike u posljednjih dvadesetak godina doveo nas je kao društvo u kaotičnu ideološku scenu koja nema perspektivu da se lako i brzo mijenja, posebno ne na bolje.

HR **Što mislite o načinu kako je formirana aktualna Vlada? Zašto je trebalo toliko dugo vremena za njeno formiranje?**

Dužina formiranja Vlade je uvjetovana konkretnom situacijom i političkom taktikom. Koronakriza uvjetovala je karakter Vlade, a politička taktika je definirala dužinu njenog trajanja. Također, Vučić se htio osloboditi politički nepopularnih ministara iz svojih redova, oslabiti socijaliste i pronaći formulu da uključi Šapićev SPAS i tako mu »posiječe« oporbena »krila«. Na kraju, kao

vješt politički taktičar, u najvećoj mjeri je uspio. Uz to, spojio je izbore na tri nivoa vlasti (predsjednički, republički i beogradski) čime je smanjio rizik gubitka vlasti na bilo kom nivou državne vlasti i izazvao oporbu da uđe ponovo u političku arenu.

HR Što mislite koji su razlozi za njeno »oročavanje« i najavu novih izbora za godinu i pol?

Potreba Vučića da spajanjem izbora na tri nivoa pojača svoje šanse da ponovo osvoji vlast i time učvrsti poziciju centralnog političkog aktera na duži period. Jednako tako, nepovoljni izvještaji europskih institucija indirektno vlast obvezuju da radi na poboljšanju izbornih uvjeta koji bi omogućili uključivanje jednog malog, politički nejakog, a opet ne nebitnog dijela oporbene scene. Konvergencija dva ova uvjeta utječe na oročavanje mandata ove vlade. Ovome dodajmo okolnost da je vlada koncentracijska i da u Skupštini Srbije nema oporbe, osim nekoliko zastupnika manjinskih stranaka i jednog nezavisnog zastupnika.

HR Rekli ste kako beskonačni medijski ratovi urušavaju institucije. Kako smo došli u takvo stanje da se vode medijski ratovi, da se ljudi (a često i pojedini narodi) blate po novinama, da se često krši presumpcija nevinosti u medijima? Tko je u najvećoj mjeri pridonio takvom stanju u medijima?

Medijski ratovi urušavaju institucije, i to nepobitno. Unaprijed se servira verzija nekog spornog događaja i tako se vezuju ruke državnim tijelima da postupe u skladu sa zakonom. Kad vas neki tzv. istraživački portal »markira«, uzalud je svako iznošenje činjenica unaprijed »optuženog i osuđenog«, kao što je izlišan bilo kakav rad jedino mjerodavnih i nadležnih državnih institucija. Ovu vrstu kvaziistraživačkog postupka provode razni portali poput BIRN-a, CINS-a, KRIK-a i drugih. S druge strane, provladini mediji, prije svih tabloidi, etiketiraju oporbene političare tako što ih direktno i kontinuirano kriminaliziraju. Stalna negativna kampanja ruši ugled oporbe, ali i onespokojava institucije da utvrde da li se netko, poput **Dragana Đilasa**, nezakonito bogatio tijekom boravka na vlasti. U vihoru opsesivnih i agresivnih kampanja uništava se i malo nade da će ideja vladavine prava ikad postati djelotvorna.

HR U medijima se veliki prostor posvećuje situaciji u regiji, odnosno našim susjedima (Hrvatskoj, Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji...), zatim međunarodnim akterima i velikim silama (Amerika, Rusija, Kina, EU). Svakodnevno se o tome govori u jutarnjim i drugim programima. Da li se njihov značaj i utjecaj percipira i interpretira realno po Vama ili se, pak, preuveličava?

U medijima ima previše politike. Kada je previše politike, teško se ona može razumno sagledavati. Nažalost, to je kod nas slučaj. O regiji se, ne bez povoda, govori u kontekstu negativnih predrasuda iz devedesetih godina. Medijske sage o velikim silama su uglavnom diletantske i politički neodgovorne i teško da bi mogle imati iole zadovoljavajuću ocjenu u nekom uređenijem medijskom i političkom prostoru. Previše praznovjerica, lažnih nada, pretjeranih strahova, teorija zavjere, senzacionalizma, infantilnog navijanja za jednu ili drugu globalnu silu je presjek stanja u medijima i odraz duboke nezrelosti i neprosvećenosti, pretjeranog političkog utjecaja svih vrsta i najzad osobne odgovornosti autora i sudionika tih programa.

HR SNS i predsjednik Aleksandar Vučić imaju veliku podršku u javnosti. Kako tumačite podršku velikog postotka

glasača – često se ona interpretira strahom od gubitka posla, utjecajem medija koji nisu slobodni već djeluju propagandno u korist vlasti...?

Vučić je uvjerljivo najpopularniji političar u Srbiji trenutno. Tu nema nikakvog spora. Više je faktora njegove neuobičajeno duge visoke popularnosti. Prvo, Vučić se izgradio kao ličnost koja nesumnjivo ima karizmatički potencijal za svoje biračko tijelo koje je očigledno i stabilno i brojno. Drugo, ne samo što ima medijsku moć već i medije bolje koristi od svojih političkih rivala. Umije kreirati teme i interpretativne obrasce superiornije od svojih protivnika. Treće, ima brojnu i organiziranu stranku u kojoj vlada željezna disciplina tijekom izborne trke. Četvrto, nema ozbiljnog i kredibilnog liderskog protukandidata. Dodajmo tome da, bar za sada, još uvijek nije potpuno negativno predstavljen u političkim krugovima na Zapadu, što znači da, iako možda nekad smeta, još uvijek ga nisu spremni otvoreno rušiti. I najzad, najbitnije, Vučić ima vidljive i provjerive rezultate, posebno u ekonomiji (viši BDP, kontinuirani rast zaposlenosti i primanja u državnom i javnom sektoru i šire, više nego solidna stopa rasta, visok priljev stranih investicija...). Što se tiče pritiska i ucjena, vjerojatno, štoviše i izvjesno postoje pritisci u manjim sredinama, ali ti pritisci su izolirani slučajevi i teško mogu biti osnova za tvrdnje da se u Srbiji iz straha optira za Vučića. Vučićev stil vladanja nije baziran na »politici straha« nego na političkoj propagandi.

HR S druge strane se govori o diktaturi, autoritarnom režimu, hibridnom režimu. Kako biste Vi okarakterizirali postojeću vlast i politički poredak?

Postojeća vlast je vlast jakog lidera koji ima demokratsko utemeljenje, zakonita je i ima sve češće oblike populizma što u domeni konkretnih odluka, što u domeni medijske prezentacije. Uz to, valja dodati: Vučić je vješt tehnolog vlasti i vrlo ubojit medijski akter s ciljanom porukom svom biračkom tijelu. Nema govora o diktaturi, jer diktatura podrazumijeva organizirani teror države nad političkim neistomišljenicima. Ako ostavimo po strani strasne polemike u javnosti koje su ispod nivoa konvencionalne pristojnosti, u Srbiji nema političkih zatvorenika, nema zabranjenih stranaka, novina, knjiga. Postoje oporbni mediji, kritički intelektualci, antivladini novinari i njihove udruge. Problem je njihov mali utjecaj koji nije jedino, a još manje nužno proizvod Vučićeve vlasti. Što se tiče tvrdnje o »hibridnom sustavu« djeluje kao pseudoznanstveni pojam koji treba stvoriti repulziju liberalno-demokratski opredijeljenih građana prema aktualnoj vlasti u Srbiji. Uopće, upotreba bombastičnih i nepreciznih pseudoznanstvenih pojmova, poput »hibridni režim« ili »stabilokratija« je naglašeno propagandna, nema tu ničeg saznajno relevantnog i objektivno etički opravdanog i politički prihvatljivog.

HR Što mislite o formiranju Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog? Je li ono potrebno ili nije?

Dobro je što postoji to ministarstvo, ionako još uvijek nije poznata politička agenda koju će provoditi. Srbiji treba napredak u području ljudskih prava i njihovoj efikasnoj i nedvosmislenoj zaštiti.

HR U javnosti se raspravljalo uglavnom o trećem dijelu ministarstva – dijalogu, a zanemaren je segment koji se tiče manjinskih prava. Kao da javnost u Srbiji pitanje nacio-

nalnih manjina ne zanima. Kako Vi vidite položaj i situaciju nacionalnih manjina u Srbiji?

Položaj nacionalnih manjina je zadovoljavajući. Nema diskriminacije, premda ponekad postoje problemi. Oni više liče na sporadične incidente nego na svjesno kreiranu politiku. Sve nacionalne manjine su načelno uvažene, a od brojnosti ovisi nivo njihove političke zastupljenosti u institucijama sustava. S Albancima s juga centralne Srbije ima problema koji su inducirani neriješenim kosovskim problemom, dok se ponekad u Raškoj oblasti pojavi po neki incident ili niz jakih politički provokativnih izjava koje vremenom splasnu. U Vojvodini nema upečatljivih tenzija. Položaj nacionalnih manjina je čak bolji od stanja demokracije u Srbiji.

Kako vidite odnose sa susjedima, prije svega s Hrvatskom?

Odnosi Srbije i Hrvatske moraju biti bolji. Treba staviti veći fokus na teme koje nas mogu približiti, bez jugonostalgije i patetike o »bratstvu i jedinstvu«. Oko nekih stvari nikada neće biti suglasja, i to je izvjesno. A s druge strane, na polju ekonomije, prometa, znanosti, prosvjete, ekologije, borbe protiv terorizma i organiziranog kriminala može se i mora surađivati. Na polju zabave i sporta uzajamna suradnja i bliskost »muzičkih ukusa« već postoji. Za politiku je dovoljno da se ekstremni pogledi na bližu i dalju prošlost stave po strani, onda će se i suradnja svakako moći lakše odvijati. Nisam optimist, ali treba ići korak po korak.

Kako vidite rješenje problema Kosova? Ima li izgleda da se ono riješi u dogledno vrijeme?

Nema dobrog rješenja za Kosovo ako govorimo o Srbiji. Nema srpske vlasti na Kosovu od '99. godine. Nakon NATO agresije značajno se smanjio broj Srba na Kosovu, s tendencijom da se dalje smanjuje. Dakle, vlast i narod koji živi na teritoriju Kosova dominantno nisu srpski i teško ih je takvim zamisliti u predvidivoj budućnosti koja se može mjeriti periodom od dva-tri desetljeća. Preostali Srbi su manje-više taoci beskrajnih i jalovih pregovora Srbije, Kosova i EU koji nemaju nikakav praktični epilog. Po nagovještajima zvaničnika EU, najavama albanskih političara i strahovima srpskih političara očekujem da će EU vrlo brzo doći s konačnom verzijom sporazuma Srbije i Kosova. To će po svemu sudeći biti međudržavni sporazum nalik **Ahtisarijevom** ili **Ishingerovom** dokumentu. Tada će srpska elita i narod morati odlučiti. Odluka neće biti ni laka ni dobra. Štoviše, ne znam ni je li moguće zamisliti manje zlo povodom Kosova. Dočekat ćemo kao društvo europski prijedlog nespremni, ali bez iluzije o članstvu u EU. Također, nestat će iz horizonta racionalno opravdanog i iluzija o »reintegraciji Kosova u Srbiju«. Iskreno, ne vidim i ne znam rješenje. Nijedno od ponuđenih rješenja ne valja, a ne naziru se nova. Zapad namjerno ne želi biti politički inventivan po pitanju Kosova, jer je to stvar šireg geopolitičkog nadmetanja s Rusijom i Kinom. Ostat će *status quo*, neka vrsta mučnog zamrznutog konflikta s visokim stupnjem sigurnosnog rizika i prešutnom političkom izolacijom Srbije od EU i Zapada.

NATJEČAJ **za sufinansiranje hrvatskih udruga u Republici Srbiji u 2020./21. godini**

Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji, uz potporu Osječko-baranjske županije i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, raspisuje natječaj za sufinansiranje sljedećih programa, projekata i aktivnosti:

1. sufinansiranje redovite djelatnosti i institucionalnih troškova potrebnih za funkcioniranje udruga;
2. zaštita, očuvanje i predstavljanje kulturne baštine Hrvata u Republici Srbiji;
3. afirmacija suvremenog kulturnog stvaralaštva Hrvata u Republici Srbiji;
4. poboljšanje medijske vidljivosti;
5. podrška edukacijskim programima;

Ciljevi natječaja:

osnaživanje hrvatskih udruga, obogaćivanje kulturne ponude i poboljšanje medijske vidljivosti;
očuvanje i promicanje kulturne baštine i suvremenog kulturnog stvaralaštva Hrvata u Republici Srbiji;
potpora obrazovnim i edukacijskim programima

Proračun:

Ukupni iznos sredstava natječaja je 3.000.000 dinara.

Vrijeme realizacije:

Sredstva odobrena po ovom natječaju trebaju biti utrošena i program, odnosno aktivnost, realizirana zaključno s 31. kolovozom 2021. godine.

Opći uvjeti:

pravo sudjelovanja imaju registrirane hrvatske udruge koje djeluju u Republici Srbiji;
svaka se natječajna prijava odnosi samo na jedan od pet pobrojanih programa ili aktivnosti;
svaka udruga ima pravo aplicirati s najviše dvije natječajne prijave;
prijave se podnose isključivo na obrascima HNV-a koji su dostupni na adresi www.hmv.org.rs dvojako:
na adresu: Hrvatsko nacionalno vijeće, Preradovićeve 13, 24000 Subotica, s naznakom: »Za natječaj«, poštom ili osobno elektroničkim putem na e-mail adresu Ureda HNV-a ured@hmv.org.rs
rok prijave na natječaj je 15 dana od dana objave natječaja u tjedniku *Hrvatska riječ*, tj. do 21. 11. 2020.
nepravovremene, nepotpune i nepravilno popunjene prijave neće se razmatrati
natječajna dokumentacija se ne vraća podnositeljima.

Posebni uvjeti:

Udruge kojima budu odobrena sredstva po ovom natječaju u obvezi su:

1. naznačiti da je u realiziranju programa, odnosno aktivnosti, sudjelovalo Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji, Osječko-baranjska županija i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata,
2. prilikom realizacije svih programa, projekata i aktivnosti istaknuti obilježja hrvatske zajednice u Republici Srbiji,
3. u razdoblju 1. – 15. rujna 2021. godine dostaviti izvješća koja sadrže:
 - a. Tablica 3. Financijsko izvješće – Natječaj HNV-a za hrvatske udruge 2020.-21.xls koja sadrži podatke o utrošku sredstava za realizaciju programa, projekata odnosno aktivnosti za koju je aplicirano
 - b. Tablica 4. Izvješće o svim realiziranim programima, projektima i aktivnostima 1. 9. 2020. – 31. 8. 2021. – Natječaj HNV-a za hrvatske udruge 2020.-21.xls koja sadrži popis svih realiziranih programa, projekata i aktivnosti udruge, u razdoblju od 1. rujna 2020. do 31. kolovoza 2021. godine

Spomenuta izvješća dostavljaju se dvojako:

- a. na adresu: Hrvatsko nacionalno vijeće, Preradovićeve 13, 24000 Subotica, s naznakom: »Za natječaj«
- b. elektroničkim putem na e-mail adresu Ureda HNV-a ured@hmv.org.rs

Hrvatsko nacionalno vijeće neće uzimati u razmatranje prijave podnositelja kojima su dodijeljena sredstva na temelju prijašnjih natječaja Hrvatskog nacionalnog vijeća, a koji nisu izmirili obveze preuzete po tim natječajima i nisu dostavili financijsko izvješće o utrošku dodijeljenih sredstava.

Također, podnositelji koji ne dostave financijsko izvješće i koji se ne budu pridržavali ovih odredbi neće imati pravo sudjelovati na sljedećem natječaju HNV-a.

Kriteriji raspodjele sredstava:

Raspodjela sredstava vršit će se sukladno sljedećim kriterijima:

1. kvaliteta i profesionalnost u radu udruge;
2. vrijednosni, umjetnički, estetski kriteriji i kvaliteta programa, odnosno aktivnosti, za koju se aplicira;
3. regionalna zastupljenost;
4. doprinos ostvarivanju razvojnih projekata u hrvatskoj zajednici.

Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji

Politički kolaž

Poslije višemjesečnog čekanja, u vrlo krakom roku, »dobili smo« (kako smo birali, valjda zasluženno) predsjednika i potpredsjednike republičke Skupštine i čak dvije vlade: republičku i pokrajinsku. Da smo maliciozni, rekli bismo: »Gle, desilo se čudo, naš Omnipotentator donio je važne odluke, pro primo: bez naročito objašnjenih razloga (valjda da se potvrdi ispravnost dosadašnje politike), za nepune dvije godine ponovo će biti izbori za republičke zastupnike, za vijećnike u glavnom gradu i ono što je trenutačno najvažnije – izbor predsjednika Republike.

Znači, nova Vlada je za kratkotrajnu uporabu. Prateći aktualne događaje i slušajući razne izjave, ne znam zašto, palo mi je na pamet skovati izraz »politički kolaž«. Najkraće rečeno: kolaž je grana likovne umjetnosti, nastala početkom dvadesetog stoljeća kada su u početku slikari »pravili slike« lijepljenjem raznobojnih papira, novinskih isječaka na neku podlogu; kasnije su

Dio jednog prvog kolaža (H. Mattise)

na red došli komadi raznovrsnih tkanina, kože, dijelovi fotografija. Kolaž slike često djeluju nestvarno i nadrealistično, da ne kažem slično kao događanja u našoj državi. Naš veliki umjetnik je stvoritelj suvremenog »društvenog kolaža«, sastavljenog od raznih »politika« ili »nepromijenjene politike«. No, idimo redom. Djelovalo je malo iznenađujuće kada se ispostavilo da je naš raspjevani ministar inozemnih poslova postao predsjedavajući najvišeg zakonodavnog tijela – Narodne skupštine. Svoj posao odmah je započeo »oštro« rekavši kako zahtijeva da sjednice počinju točno u deset sati, kada su i zakazane (bumo vidjeli, dečki!). Svoje zakonodavno djelovanje je započeo usvajanjem novog Zakona o ministarstvima; naime predviđeno je formiranje tri nova ministarstva (vjerojatno zbog uštede ili da se još neki ljudi uhljebe?). Na koncu, usvojeno je da će biti 24 ministara i dvojica ministara bez portfelja. Na početku sjednice odmah je došlo do nesporazuma oko formiranja Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog (o tom ministarstvu mogli ste čitati u prošlom broju HR, kao i o budućim ministrima odnosno ministricama). Na koncu, ispalo je da će u »skupštini bez opor-

be« ipak biti protivnika, i to u vidu zajedničke frakcije: albanskih partija i Sandžačke partije Bošnjaka.

Dugoročni program kratkotrajne Vlade

Moram priznati pažljivo sam slušao izlaganje nove-stare premijerke (čak sam hvatao i bilješke). Evo ukratko što sam zapisao. Prvi »zadatak« Vlade je očuvanje vitalnih interesa na Kosovu, druga točka je borba protiv covida-19 (htjeli to ili ne, prosto sve vlade u svijetu to moraju raditi). Treća točka je borba protiv kriminala i mafije (ovo je već odavno viđena tema), četvrta »očuvanje neovisnosti« (od koga, tko će nas vojno napasti?), zatim »vladavina prava« (e na ovom polju ima još mnoge borbe) i posljednje, put u članstvo u EU (na ovom putu dosta kasnimo).

U programu se nalazi i izgradnja raznih drumskih koridora, izgradnja brzih željezničkih pruga kao i ulaganje u kapitalne objekte kulture. Meni je bilo posebno drago što je spomenula »završetak Kazališta u Subotici«. Ako je mislila da će to uraditi za vrijeme mandata ove kratkotrajne Vlade, onda će to biti pravo svjetsko čudo. No, čuda su moguća, pogotovo za one koji vjeruju u njih. Uostalom, nitko nije toliko siromašan(na), da ne može obećavati.

Nedavno je održana i sjednica nove Vlade. Na ovu sjednicu je pozvan i predsjednik Republike i predsjednik Narodne skupštine. Poslije sastanka sâm »dvostruki predsjednik« je dao kratku izjavu za medije. Naglasio je da je najvažniji zadatak nove Vlade Kosova, privredni rast, covid. Obavijestio je članove Vlade da je dijalog s »privremenim institucijama Kosova« u pat poziciji (naravno, ne zbog nas). Što se tiče privrede »ove godine bit ćemo možda najbolji u Europi, eventualno treći«. Rekao je nešto čudno, da tek 2029. godine možemo popraviti štetu što je pandemija izazvala (ako smo tako dobri kao što se tvrdi, onda zašto ne ranije, tiho se pitam ja). Uostalom, tko tvrdi da ovi najavljeni programi nisu dugoročni (ali i stalni programi bilo koje Vlade?). Skoro zaboravih: rekao je da se »trebamo natjecati u ekonomiji« (kada to nismo trebali činiti, umjesto prekrajanja zemlje?).

Što ima novo u Vojvodini?

Kako sam već napomenuo, i naša pokrajina je dobila »novu Vladu« sa starim predsjednikom, koju je izglasala skupština Vojvodine, na čelu sa starim-novim predsjednikom ove institucije. Naš (mislim Mađara) »dvostruki predsjednik« (SVM-a i Skupštine Vojvodine) dao je prvo odlučnu izjavu da se u Pokrajini neće održati prijevremeni izbori zastupnika, jer to nije »naša praksa«. No, posljednji put kad sam ga slušao nije bio toliko odlučan, rekavši »ništa nije sigurno!« Naravno, sve ovisi o političkim dogovorima. Eto, to je moje izvješće povodom »političkog kolaža«. A inače, jedva čekam da superbrzi vlak dođe na subotički kolodvor, da stigne netko »najviđeniji u zemlji« i zajedno odšetamo (ja ću malo šepati) na otvaranje Kazališta. O novoj fontani, o Aquaparku, o čistoj vodi Paličkog jezera ovog puta ništa neću »divaniti«.

Poučak iz središta zla

Drugo lice **SUBOTICE**

Negdje početkom ožujka, pišući o tome zašto je Beč već godinama najbolji grad za život na svijetu – nabrajajući parametre koji se za to uzimaju u obzir – doljepotpisani autor u ovim je novinama naveo i sigurnost koju austrijska prijestolnica nudi svojim stanovnicima. U kombinaciji čuđenja i divljenja u istom je tekstu posebno istaknuta opuštenost i skladan suživot njegovih oko 1,8 milijuna žitelja, od kojih bar 15-20% nisu etnički Austrijanci. Slušajući ovih dana izvještaje i komentare vezane uz Beč i događaj(e) u njemu iz usta jedne dopisnice mogli smo čuti da u tom gradu žive (i rade) pripadnici oko 150 nacija! Sve njih jedan slučaj vjerskog fanatizma probudio je iz duboke idile o bajkovitoj prijestolnici u srcu Europe, jer su pucnjevi po nedužnim ljudima istoga trena san o skladnom, komotnom, uređenom i bezbrižnom životu pretvorili u košmar koji u duši proizvodi samo paniku i strah.

Među tih 15-20% neaustrijanaca u Beču, poznato je i bez preciznih statističkih podataka, nalazi se i na stotine, možda čak i tisuće Subotičana, čiji su najbliži u ponedjeljak navečer u nevjerici slušali i gledali što se događa na Schwedenplatzu, Mariahilferstrasseu i na još nekoliko lokacija u središtu austrijske metropole. Saznavši u neposrednom kontaktu da, hvala Bogu, među stradalima nema svojih najbližih srce se u trenutku umirilo, ali je u duši ostala trajna rečka zebnja.

Zebnja je to koja ponovno podsjeća da se »Breivik« može dogoditi bilo gdje, bilo kome i bilo kada, bez obzira na stupanj uređenosti društva i njegove sigurnosti. Zebnja je to koja u sjećanje priziva i ne tako davne slike organiziranog kamenovanja subotičke džamije koje je, da nije bilo policijske pratnje, lako moglo prerasti i u nešto mnogo tragičnije od uzvika i gesta čiste i neskrivene mržnje. U tom smislu besmislena pucnjava u Beču jedna je od posljednjih opomena i ovom društvu, a samim tim i ovom gradu, da obrate mnogo više pozornosti na izljeve najčistijeg gnjeva i mržnje prema Drugome koji se u gomilama šire preko društvenih mreža, a svoje »javno uobličjenje« dobijaju i preko novina, televizije ili pak na ulici.

Čuju to Subotičani, gotovo pa svakodnevno, kada duševno tragične osobe u samom središtu grada vode svoje unutarnje bitke, vičući i prijeteći bez povoda i smisla, ne obračunjujući se nikome posebno, a svakome ponaosob. Nekontrolirano i nesankcionirano. Vide to Subotičani i kada zapuštene i napuštene osobe, pješice ili na biciklu, špartaju ili tumaraju ulicama grada i kada u predahu po okolnim birtijama svojoj srodnoj duši hladnokrvno prepričavaju događaje iz posljednjih ratova, uključuju-

ći i morbidne detalje o ubojstvima. Znaju, uostalom, Subotičani i za slučajeve u kojima grupe ljudi zaustavljaju taksiste koji voze izbjeglice i migrante s Bliskog i malo daljeg istoka i prijete im, želeći sami dijeliti pravdu kakvom ju oni zamišljaju.

U svim ovim nasumično odabranim, a opće poznatim slučajevima čovjeku neopterećenom gnjevom i mržnjom padne na pamet uvijek ista pomisao: gdje su sad? Odnosno: nikad ih nema kada treba. Tako nešto vjerojatno palo je na pamet u ponedjeljak navečer ne samo mnogim Bečlijama nego i milijunima ljudi širom Planeta. Odgovor na ovo »pogrešno pitanje«, međutim, odavno je i poznat i vidljiv: krije se u preventivi i prepoznavanju potencijalne opasnosti i u njegovo pozitivno rješavanje morao bi biti uključen čitav spektar društvenih institucija, a ne samo

policija. Slučaj tragično oboljelih mladića iz Beča vjerskim fanatizmom pokazuje da čak ni ranije poduzete mjere nisu dovoljno učinkovite u njihovu liječenju, te da na tome treba poraditi cijelo društvo, od državnog vrha do sigurnosnih, socijalnih, zdravstvenih i pravosudnih službi. Posljednji primjer individualnog terorizma u tom smislu trebao bi biti poučak i našoj sredini da se na »našu netrpeljivost« ne gleda kao na nešto normalno, sve više čak i poželjno, kao na neki nepisani model društveno prihvaćene kolektivne svijesti. Onako kako to, recimo, s neskrivenom zluradošću i likovanjem »da su sve vrijeme bili u pravu« čine novinari, političari i analitičari na brojnim mađarskim tv stanicama, svaljujući krivicu za individualni tragični čin ne samo na jednu naciju nego na milijunsku populaciju jedne kulture koja je drugačija od njihove.

Takav pristup, opominju na to i primjeri s »parcele 44« na Senčanskom groblju ili oni koji su joj prethodili (mučenje i ubojstva komunista u Subotici), otvorio je, uostalom, i put gnjeva i

mržnje o kom i danas neutješno svjedoče preživjeli iz Vukovara, Srebrenice, Kravica, Sarajeva... Takav stav najčešće se rađa individualno, ne nužno u minhenskoj pivnici, i brzo nalazi svog istomišljenika, prerastajući u grupu, a iz grupe u pokret... Kada pokret, međutim, postane nesankcioniran; kada zaživi kao javni i društveno prihvaćeni obrazac mišljenja, govora i postupaka – postaje sustav. A kada takav sustav zaživi, onda pojedinačni čin lako umije prerasti u kolektivnu tragediju kao znak da je štošta zakazalo u njemu. A takva vremena, sredina i društva – složit će se sigurno većina, ma kakva tko stajališta zastupao – umjesto sreće i opuštenosti nude samo strah i zlo. Dugo, dugo... trajno.

Z. R.

Obrazovanje

Anketa za srednje strukovne škole na hrvatskom jeziku

Odbor Hrvatskog nacionalnog vijeća za obrazovanje je među učenicima osmih razreda cjelovite nastave na hrvatskom jeziku proveo anketu o izboru srednje škole. Cilj ankete je bio saznati koje škole i koji smjerovi interesiraju ovu generaciju i s tim konkretnim rezultatima krenuti u dogovore za upis u srednje strukovne škole na hrvatskom jeziku. Tako je anketirano 27 učenika iz: OŠ *Matko Vuković* Subotica, OŠ *Ivan Milutinović* Subotica i Mala Bosna, te OŠ *Matija Gubec* iz Tavankuta.

Po riječima predsjednice Odbora HNV-a za obrazovanje **Margarete Uršal** u Gimnaziji *Svetozar Marković* će i nadalje u ponudi ostati opći smjer, dok će dogovori s Politehničkom i Medicinskom srednjom školom tek započeti. »Do sada smo uvijek imali dobru suradnju s ravnateljima srednjih škola, što vjerujemo da će biti slučaj i ove godine, a naša zadaća je da saslušamo, uvažimo i zastupamo interese i želje naših učenika«, kaže Uršal.

Učenicima su, po riječima asistentice u obrazovanju **Nataše Stipančević**, ponuđeni interesantni smjerovi za obje strukovne škole. Na pitanje žele li nastaviti školovanje na hrvatskom jeziku, čak 74,4 posto dalo je pozitivan odgovor, a temeljem analize najviše učenika je zainteresirano za opći smjer Gimnazije, te za profile u Medicinskoj srednjoj školi.

Ž. V.

Održan sastanak vodstva i članova HPD-a *Bela Gabrić*

Materijalna potpora za učenike

Na sastanku Hrvatskog prosvjetnog društva *Bela Gabrić* iz Subotice, održanom 27. listopada, razmotrene su zamolbe roditelja i učenika, te je Upravni odbor Udruge donio odluku o sufinanciranju prijevoza učenika na temelju pojedinačnih zamolbi i sufinanciranjem srednjoškolskih karata. Ovaj projekt se realizira u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem, a sredstva su osigurana putem natječaja Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Također, Upravni odbor je donio odluku da se za 26-ero djece isplati materijalna potpora/stipendija, što znači da će 16 obitelji dobiti ovu vrstu potpore. Sredstva su također osigurana putem natječaja Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Visina materijalne potpore/stipendije iznosi 12.000 dinara po učeniku i dogovoreno je da će se ona isplatiti u dva dijela, u studenom 2020. i u travnju 2021. godine.

Roditelji uskoro mogu očekivati obavijest koje sve dokumente trebaju pribaviti i podnijeti kako bi se načinio ugovor i stvorili uvjeti za isplatu. Ovim povodom na sastanku Udruge dogovoreno je da se upriliči svečani prijem roditelja i djece te potpisivanje ugovora.

HPD *Bela Gabrić* je osnovana radi skrbi o obrazovnim i drugim potrebama djece, učenika, roditelja i prosvjetnih djelatnika, pripadnika hrvatske zajednice u Srbiji.

H. R.

Politehnička škola potpisala ugovor s članicama Subotičkog IT klastera

Dodatna motivacija za rad

Zahvaljujući ugovoru o suradnji u dualnom obrazovanju, koji je potpisan 30. listopada, učenici Politehničke škole, smjera tehničar za digitalnu grafiku i internet oblikovanje od sada će dio nastave i prakse obavljati u kompanijama članicama Subotičkog IT klastera i uz podršku instruktora iz kompanija »Infostud grupa«, »ICB Tech«, »Studio Present« i »Concord Trade«, prenose subotički mediji.

Ovaj obrazovni profil uveden je prije dvije godine u samo dvije škole u Srbiji, a zahvaljujući suradnji s lokalnim IT kompanijama i učenici su dodatno motivirani, dodaje ravnatelj Politehničke škole **Iso Planić**.

Program dualnog obrazovanja kreiran je tako da bude fleksibilan i istovremeno da odgovori na sve potrebe tržišta koje se vrlo brzo mijenjaju. Kompanije IT klastera imaju dugogodišnju suradnju sa subotičkim visokoobrazovnim ustanovama, a ovo je pionirski pothvat kada je u pitanju srednja škola.

Inicijativa za potpisivanje ugovora potekla je od Politehničke škole, a po rečima ravnatelja Planića ovaj smjer nastao je zahvaljujući zajedničkim naporima škole i kompanija članica Subotičkog IT klastera, koje su u proces dualnog obrazovanja najprije ušle standardizacijom kvalifikacija za novi obrazovni profil, a potom i izradom odgovarajućeg nastavnog plana i programa rada.

Znanstveni kolokvij ZKVH-a u povodu 85. obljetnice izgradnje crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu

Od temelja do krova za četiri mjeseca

»Prva nedjelja listopada (6. 10. 1935.) bio je dan za kojim je čeznuo ne samo čitav Đurđin nego velik dio Subotičana. Đurđinčani su sa zebnjom u srcu očekivali taj dan, jer im se imala ostvariti njihova stara želja, naime da dobiju crkvu...«, navodi se, među ostalim, u Subotičkoj Danici iz 1936. godine

»Pošto ondašnjim političkim vlastima nije bio poćudan, nije mogao dobiti zaposlenje u državnoj službi nego radi kao pomoćnik kod inženjerske firme Molcer. U to vrijeme pok. biskup Budanović mu povjerava gradnju đurđinske crkve, što on rado prihvaća. Svom dušom se zauzima za gradnju, i za nekoliko miseci je bila gotova, na veliku radost i ponos Đurđinčana«, sjećanja su **Kriste Dulić**, sestre **Bolte Dulića**, objavljena u *Subotičkoj Danici* iz 1984. godine.

Bolto Dulić, subotički je inženjer i arhitekt koji je 1933. izradio projekt đurđinske crkve, na kojoj su radovi započeli 1935., znači prije 85 godina. Ta je obljetnica bila povod Zavodu za kulturu vojvođanskih Hrvata za priređivanje svog 66. znanstvenog kolokvija na temu »O gradnji crkve sv. Josipa Radnika i drugim sli-

čicama iz povijesti Đurđina«, održanog 29. listopada u dvorani istoimene đurđinske župe. Značajne povijesne crtice o gradnji i spomenutom naselju iznio je ravnatelj Povijesnog arhiva Subotica **Stevan Mačković**, prikazavši tijekom svog izlaganja foto materijal iz '35., te ilustrativne dokumente – vrela iz subotičkog Povijesnog arhiva, poput zemljopisnih map i karti od 18. do 20. stoljeća, u kojima se spominje Đurđin.

Gradnja crkve sv. Josipa Radnika

Uz fotografije gradnje, koje potječu od familije Bolte Dulića, a koje je (skenirane) Povijesnom arhivu u Subotici ustupio poznati subotički kolekcionar i filatelista **Ljudevit Vujković Lamić Moco**, i različite dokumente koji svjedoče o ovom, osobito za Đurđinčane, veoma važnom povijesnom pothvatu, veliki broj posjetitelja kolokvija saznao je, kroz sliku i riječ, kako je tekla gradnja crkve sv. Josipa Radnika.

O tome najdetaljnije govori ovom prigodom prikazan tekst pod naslovom »Posveta đurđinske crkve«, autora **S. A.**, objavljen u *Subotičkoj Danici* iz 1936., u kojem, među ostalim, piše:

»Pod pokroviteljstvom i uz veliku pomoć subotičkog biskupa preuzv. gosp. **Lajče Budanovića** i izdašnu pomoć g. **Vece Prčića** započelo je ostvarivanje te lijepe zamisli (da i Đurđin dobije crkvu). U rano proljeće 22. travnja prošle godine obavljeno je na svečan način prvo kopanje. Obavili su ga biskupski izaslanik pre-sv. gosp. **Blaško Rajić** i pretsjednik subotičke općine gosp. ing. **Ivan Ivković Ivandekić** uz prisustvo velikog broja naroda. Iza toga se pristupilo kopanju temelja. Posveta temeljnog kamena bila je krasnog proljetnog dana 12. svibnja. Na tu svečanost došao je sam preuzv. gosp. Lajčo Budanović i izvršio posvetu kamena temeljca. Tisuće vjernika pratile su ovaj krasan obred... Toploga kolovoza crkva je već bila pod krovom, a 12. istog mj. postavljen je križ na toranj koji je bio sasvim gotov... Prva nedjelja listopada (6. 10. 1935.) bio je dan za kojim je čeznuo ne samo čitav Đurđin, nego velik dio Subotičana. Đurđinčani su sa zebnjom u srcu očekivali taj dan, jer im se imala ostvariti njihova stara želja, naime da dobiju crkvu, a varošćani su htjeli da dođu svojim salašarima u goste i da tako povećaju to slavlje... Lijepim

 Postavljanje križa

Kopanje temelja

je govorom preuzv. gosp. Biskup pozdravio prisutne vjernike, zatim je pristupio posveti zvona, koje je zajedno sa zemljištem na kojem je sagrađena crkva, darovala obitelj Jaramazovića. Iza posvete zvono je postavljeno odmah u toranj... Preuzv. gosp. Biskup uz asistenciju velikog broja svećenstva obavio je blagoslov nove crkve, iza toga je slijedila sv. Misa.»

Tu su i brojni drugi dokumenti koje je ravnatelj subotičkog Povijesnog arhiva prikupio za kolokvij. Tako u jednom od njih stoji kako su »na zboru koji je održan u župi sv. Marka u Žedniku, 1923. godine, izabrani prvi članovi buduće crkvene općine u Đurđinu i to: **Lazo Dulić** (predsjednik, otac Baltazara Bolte Dulića), **Veco Dulić**, **Mate Dulić**, **Joso Tumbas Loketić**, **Joko Skenderović**, **Grgo Prčić**, **Ico Stantić**, **Stipan Poljaković**, **Bolto Ivandekić**, **Grgo Gabrić**, **Marko Horvacki**, **Đeno Šokčić**, **Marko Milodanović**, **Lazo Poljaković** i **Đula Milodanović**«. Potom, tu je podatak da je 1933. inženjer Bolto Dulić izradio projekt crkve, a već s proljeća 1935. godine započeli su zemljani radovi. Također, ostalo je zapisano da je »**Marijan Jaramazović** za izgradnju crkve darovao jedan lanac zemlje (7.193,2 m²), Veco Prčić je dao u novcu oko 100.000 dinara, a čak je i biskup Budanović dao svoj doprinos. Naravno da su njegov primjer slijedili i drugi vjernici, svatko prema svojoj mogućnosti. Deset godina kasnije prikupilo se dovoljno novca da se s inicijalne ideje prijeđe na realizaciju«. Prikazano je i mišljenje Gradskog građevinskog odbora Grada Subotice glede izabranog zemljišta za gradnju nove rimokatoličke crkve na Đurđinu, nakon obavljenog komisijanskog uviđaja na dan 22. srpnja 1934.: »Zemljište **Jaramazović Blaška** na Đurđinu kat. čest. broj 36.107/3 pored željezničke stanice odgovara za podizanje nove rim. kat. crkve i to iz razloga: što okolina ovog naselja je dosta gusto naseljena, a nema u blizini od 8-10 km crkve. Kod ovog zemljišta priključuju se putovi za Suboticu, Bajmok, Moravicu, Žednika, znači na raskršću više putova.« I još jedan od brojnih napisa: »Godine 1934. arhitekt **Dra-gutin Molcer** ovjerio je tehničke planove i projekte, a ovlaštenu

odgovorni voditelj gradnje bio je inženjer **Beno Mačković** (sin **Titusa Mačkovića**). Predviđeno je da će vrijednost gradnje crkve biti – 432.249 dinara, župnog stana 138.306, a terase 66.042, tj. ukupno 636.598 dinara (usporedbe radi, u to je vrijeme 1 kg sv. mesa koštao 15 dinara)«.

Iz povijesti Đurđina

»Đurđin nije *tabula rasa*«, riječi su kojima je ravnatelj Povijesnog arhiva Subotica Stevan Mačković započeo priču o povijesti Đurđina, naselja za koje ima znatno više vrela iz XIX. i XX. stoljeća, pa je tako to razdoblje već ranije dosta obrađivano u povijesnoj, etnološkoj i drugoj literaturi.

No, kako je rekao, prvi pisani spomen o Đurđinu datira iz 1462. kada je i prvi put zapisan njegov naziv. On je podsjetio da je zemlja pripadala ugarskom kralju **Matiji Korvinu** koji je upravo te godine, svojoj majci, grofici **Elizabeti Szilágyi** dao u posjed Suboticu s okolicom, a među tim teritorijima je bio i Đurđin, pa odatle i naziv *Kraljicina zemlja* (o tome smo pisali u našem tjedniku u broju od 9. listopada).

Također, poznati subotički arheolog **László Szekeres** u svojoj knjizi *Szabadkai helynevek* (Subotički toponimi) 1976. piše: »Đurđin/Györgyén – naselje koje pripada Subotici, leži na jugozapadu u dolini Krivaje. S više drugih naselja spominje se u dokumentu iz 1462. godine pod nazivom Györgye. U tursko doba ovo naselje je imalo 17, zatim 26 kuća, odnosno za toliko kuća je plaćalo porez«, a u svojim napisima posebno piše o jednoj uzvisini, grebenu, koji se nalazi na desnoj obali Krivaje, nedaleko od pačirske ceste, koji mještani zovu Gradina ili *Kraljicina zemlja*, mjesto koje je u prošlosti služilo kao izvor za mnogo građevinskog materijala tijekom dva stoljeća. Od njega je u to vrijeme sagrađena i jedna crkva, postojalo je i groblje, ali na ovom mjestu, kako je istaknuo Mačković, još nisu završena arheološka istraživanja.

Lajčo Budanović, (?) i Bolto Dulić

Tu je i podatak da je Đurđin bio jedna od 12 pustara (uz: Čantavir, Verušić, Tompu, Ludaš, Zobnaticu, Nagyfény, Vamtelek, Bajmak, Tavankut, Šebešić i Kelebiju) koje su navedene 1743. godine u diplomi carice Marije Terezije, kojom se definiraju teritoriji koji pripadaju Szabatki (Subotici).

Među ostalim, navedeno je i da je jedna od najstarijih mapa samoga Đurđina nastala 1789. godine, te kako je u razdoblju između dva svjetska rata bilo mnogo veleposjednika na ovim prostorima pa tako i na Đurđinu, gdje je nekadašnji gradonačelnik Subotice **Lazo Mamužić** posjedovao nepokretno imanje od 200 katastarskih jutara.

Prikazana je ovom prigodom i molba upravitelja željezničkih stanica iz okolice Subotice, iz 1920. godine, da se izvijeste o novim nazivima naselja pa su u odgovoru navedena nova imena: za Somsich – pustara Šomšić, za Nagyfény – Žednik, Sebesics – Šebešić, Békova – Bikovo, Veresegyháza – Šupljak, Györgyeni tanyák – Đurđinski salaši.

Još jedan zanimljiv podatak potječe iz 1926. godine, kada direktoriji Pošta, gradski inženjerski ured daje podatke o broju kuća. Naselje Đurđin tada je bilo na petom mjestu (s 300 kuća), prije njega Aleksandrovo (s 320), potom Kelebija (s 470), pa Šupljak (sa 600), a najviše kuća (680) imalo je naselje Šebešić.

Crkva završena, ali ne po prvobitnom planu

Nakon predavanja uslijedio je razgovor među sudionicima kolokvija koji su iznijeli zanimljive informacije vezane za razdoblje kada je građena đurđinska crkva. Tako se, budući da Mačković nije znao tko je fotografirao izgradnju, javio Đurđinčanin **Ivan Dulić (Fratrov)** s pretpostavkom da je to radio tadašnji bogati predstavnik familije Dulić – **Matiša Dulić**, koji je među rijetkima, ako ne i jedini imao fotoaparat. Također, na jednoj su fotografiji biskup Lajčo Budanović i Bolto Dulić ispred, u to vrijeme, jednog od rijetkih automobila, na što je reagirao **Petar Dulić**, inače djed sadašnjeg đurđinskog župnika **Dražena Dulića**, rekavši kako se on svojedobno vozio u njemu.

Tijekom priče, s korisnim podacima javio se i djelatnik ZKVH-a, inače rođeni Đurđinčanin, **Josip Bako**, rekavši kako crkva jeste izgrađena, ali nije sve završeno kako je bilo prvobitno planirano. O tome, naime, svjedoči *Subotička Danica* iz 1934. godine, u kojoj je objavljena fotografija nacrtu đurđinske crkve koji su izradili inženjeri **Karlo Molcer** i Bolto Dulić, i na kojoj je prikazano kako bi trebala izgledati crkva kada bude završena.

»Pored crkve je župni stan i sve je uokvireno lukovima, kao što je slučaj kod samostana na moru, gdje je u sredini dvorište i u njemu bunar. Tako da postoji župna kuća, postoji bunar, ali nikad nije završen taj nastavak koji ide uz crkvu, odnosno koji bi orubio prostor oko crkve. Budući da je to trebala biti jedna cjelina, sporedna vrata koja su i danas na crkvi, trebala su biti izlaz u to dvorište. Također, u crkvi postoji oltar koji je nasuprot tih bočnih vrata, što bi se koristilo u slučaju većih blagdana kada ne bi svi vjernici mogli stati u crkvu pa bi liturgiju mogli pratiti iz dvorišta. Nakon više godina, '89.-'90. je izgrađena župna kuća, i to na svojedobno planiranom mjestu, ali tu se stalo. Na fotografiji se vidi da je plan napravljen po uzoru na neke građevine na Hrvatskom primorju«, pojašnjava Bako

Ovom su prigodom spomenute i orgulje koje su dopremljene iz Zagreba i postavljene u đurđinsku crkvu u rujnu 1939. godine, a blagoslov je obavio apostolski vikar Blaško Rajić. Ubrzo je održan i crkveni

koncert u okviru kojeg je nastupilo Hrvatsko pjevačko društvo *sv. Cecilija* iz Subotice, a na orguljama ih je pratio prof. **Franjo Dugan** iz Zagreba, koji je izradio i nacrt za ovaj crkveni instrument (o tome piše *Subotička Danica* iz 1940.).

»Ove orgulje se i danas povremeno koriste na misi, ali na moj prijedlog da se prošle godine, u povodu 80 godina od njihovog postavljanja priredi koncert, stručne osobe su rekle da one nisu dovoljno dobro naštimane za jedan takav događaj. Znači, potrebna je njihova temeljita obnova, tj. restauracija, jer se vremenom neće moći uopće više koristiti«, kaže Josip Bako.

Sat naše uzorite povijesti

»Premda je inicijativa za izgradnju crkve sv. Josipa radnika postojala desetak godina, darodavni, radišni i složni Đurđinčani su je sagradili za samo četiri mjeseca. Od temelja do krova! I to je ono što nas danas, često svladane škrtošću, lijenošću i razjedinjenošću, mora plijeniti, mora na nas djelovati potičuće, mora biti sat naše uzorite povijesti! Jer, ako iz povijesti trebamo učiti kako se narodnosni ili vjerski ciljevi imaju ostvariti – samo zajedništvom i odricanjima od komoditeta svakdanjih života – onda je to svijetli primjer izgradnje ove crkve«, rekao je na koncu predstavljanja ove povijesne priče ravnatelj ZKVH-a **Tomislav Žigmanov**.

Također, kako je naglasio, »ona je posljedica svjesnog nauka velikog biskupa Lajče Budanovića – planski je htio u politici izgradnje novih crkava u Apostolskoj administraturi kojom je upravljao, napraviti graditeljske poveznice s baštinom prapostojbina iz kojih su ovdašnjih Hrvati stigli. Tako je ova crkva u Đurđinu u arhitektonskom smislu, konceptom koji je uradio mjesni đurđinski sin Bolto Dulić, nastala na tragu onih u Dalmaciji – s izdvojenim zvonikom, s crkvom bez tornja, 'gredavim' sprodrom, unutarnjom organizacijom prostora«.

Kao takva, istaknuo je Žigmanov, jedina je u Subotičkoj biskupiji i predstavlja snažnu horizontalnu graditeljsku navezanost na dio hrvatskoga katoliciteta u Dalmaciji.

I. Petrekanić Sič

Održan *Dan Géze Siflisa* na Kelebiji (Mađarska)

Pružena ruka, s jedne strane

Riječ je, naime, o tome da su organizatori već odavno zainteresirani za suradnju sa subotičkom lokalnom samoupravom, ali i s drugim mjestima u Vojvodini, ne samo kada je riječ o sportu nego i gospodarstvu, kulturi...

Postoje realni izgledi da će jedna u biti lokalna sportska manifestacija dobiti regionalne dimenzije u različitim područjima života. Kada će do toga doći, ovisi prije svega o subotičkoj lokalnoj samoupravi.

Riječ je, naime, o tome da su organizatori *Dana Géze Siflisa* – što će reći Kelebijско omladinsko sportsko društvo i tamošnja lokalna samouprava na čelu s gradonačelnikom **Józsefom Mac-kóom**, plus članica županijske skupštine u Kecskemétu **Ilona Cseh** i zastupnik u mađarskom parlamentu **Gábor Bányai** – već odavno zainteresirani za suradnju sa subotičkom lokalnom samoupravom, ali i s drugim mjestima u Vojvodini, kao i s predstavnicima Pokrajine.

To, uostalom, potvrđuje Ilona Cseh, koja za *Hrvatsku riječ* kaže kako županija Bács-Kiskun i Vojvodina imaju velike mogućnosti

»Zaista puno očekujem od tog sastanka, jer je to prvi korak ka konkretizaciji osnovnog cilja: uspostavi gospodarske suradnje, a nakon toga i mnogo čega drugoga, od neposrednih kontakata, preko izrade zajedničkih planova i natječaja na europskim fondovima, do ulaganja i tržišta. Osim toga, smatram da nije samo gospodarstvo to što bi moglo mnogo bliže povezati naše dvije sredine; tu su i sport, kultura, turizam...«, kaže sugovornica.

S tim se slaže i potpredsjednik Kelebijскоg omladinskog sportskog društva **Marcell Kovács**, osoba koja je veliki dio svojega života posvetila proučavanju životopisa **Géze Siflisa**, koja je o kelebijском sportu prije četiri godine napisala knjigu *Reflektált Amnézia (Nedovršena amnezija)* i zahvaljujući kojoj svi stanovnici Kelebije znaju da je Géza Siflis bio vratar jugoslavenske reprezentacije, *Ferencvárosa* i *Újpesta*, te da je upravo u tom mjestu završio svoju karijeru, utemeljujući tamošnji nogometni klub.

»Mi smo i do sada imali suradnju s klubovima u okolici Subotice, poput *Vinogradara* iz Hajdukova ili pak *Čantavira*, recimo, ali i s mnogim drugim mjestima u Vojvodini. Želja nam je i u budućnosti očuvati te odnose, ali i proširiti ih na Tavankut, pa zašto ne i na nogometaše *Bačke*. Kada ovo kažem, ne mislim samo na njihovo gostovanje na *Danu Géze Siflisa* nego i na više međusobnih utakmica tijekom godine, s obje strane granice. Osim toga, smatram, kao i Ilona Cseh, da Kelebija i ovo naše područje nudi mnoštvo drugog prostora za suradnju i povezivanje različitih nacionalnih zajednica, a za to je prije svega potrebna dobra volja i energija. Što se nas tiče, mislim da smo to i do sada pokazivali«, kaže Marcell Kovács.

Potvrde li djela, prije svega s naše strane granice, navedene riječi, Kelebija neće biti samo malo pogranično mjesto na sve gušćoj mapi regionalnih suradnji nego će ona biti »manje udaljena« od svog nekadašnjeg središta – Subotice. Naime, sve do Trianona Kelebija je zapravo bio toponim s raštrkanim salašima i vinogradima, čiji su stanovnici gravitirali deset kilometara udaljenoj Subotici, jer su Segedin, Kiskunhalas i Baja, kao veća mjesta, mnogo udaljeniji: prvi oko 50, drugi oko 30, a treći oko 60 kilometara. Sâmo naselje, koje danas broji nešto manje od tri tisuće stanovnika, izgrađeno je nakon Prvog svjetskog rata, a o strukturi njegovog stanovništva najbolje govori mjesno groblje na kom se, uz dominantna mađarska, mogu pronaći i prezimena poput **Ifkovics**, **Simity**, **Franciskovity**, **Romics**, **Petrovics**... Što se onog živog dijela mjesta tiče, dovoljno je otići do Osnovne škole *László Farkasa* i vidjeti da iznad ulaza u gimnastičku dvoranu stoji natpis *Tornacsarnok Szabadkai Siflis Géza* (Fiskulturna dvorana Géze Siflisa Subotičkog), gdje je u petak, u prisustvu velikog broja mještana, otkrivena istoimena spomen-ploča.

Z. R.

za suradnju, ne samo kada je riječ o zajedničkim razvojnim programima nego i o zajedničkom tržištu.

»Smatram veoma bitnim okupiti gospodarstvenike s jedne i druge strane, odnosno iz naše županije i iz Vojvodine s osnovnim ciljem da vidimo kako možemo uspostaviti suradnju. Za to već odavno postoje i načini i primjeri, ali je za to potrebno učiniti i prvi korak«, kaže Ilona Cseh.

Ona kaže kako je stoga i uputila pozive predsjedniku Skupštine grada Subotice **Bálintu Pásztoru**, te članu Gradskog vijeća zaduženom za gospodarstvo **Ákosu Újhelyiju** da se nađu prošlog petka, 30. listopada, na Kelebiji prilikom održavanja III. *Dana Géze Siflisa*. Ipak, oni nisu došli zbog, kako sugovornica navodi, Pásztorovih obveza u Skupštini Srbije, ali je dobila obećanje da će sastanak na tu temu u dogledno vrijeme biti održan u Subotici.

Stoljeće filatelije u Subotici

Važan jubilej sakupljača markica

Vrlo brzo po »pronalasku« poštanske marke (2. svibnja 1840. godine u Engleskoj) filatelija je postala sakupljačka strast. Krenulo je sa sakupljanjem maraka, trgovcima, časopisima, klaserima, katalogima. Na našem teritoriju prvi pomen filatelije je iz 1870. u Dubrovniku kao »Circolo filatelico di Ragusa«, ali je vjerovatno po smrti osnivača prestalo djelovati. Tek 1890. postoje podaci o osnutku *Societa Philatelia* u Zagrebu. Hrvatsko filatelističko društvo osnovano je 1. lipnja 1896. godine.

U takovom ozračju pojavila se klica filatelije (sakupljanje maraka) i u Subotici koju su donijeli prvi visokoškolarci iz europskih gradova sa studija. Ta klica se razvila najvjerovatnije i kod njihovih roditelja koji su pristupili, kao deveta podružnica, Hrvatskom filatelističkom društvu u Zagrebu (Sarajevo, Tuzla, Zemun, Osijek, Brod na Savi, Sisak, Mostar, Vinkovci i konačno Subotica).

Završetak I. svjetskog rata, osnutak Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca kao i gospodarski i povijesni događaji utjecali su na petnaest subotičkih sakupljača da osnuju Društvo 8. listopada 1920. godine.

Filatelističko društvo Bačka

Subotički filatelisti svoje društvo nazvali su Filatelističko društvo *Bačka* i takva Pravila podnijeli su Magistratu, tj. velikom kapetanu grada. Ministarstvo unutarnjih djela Kraljevine SHS je prihvatilo Pravila tek 9. travnja 1921. godine. U tadašnjem tisku pojavio se samo jedan kratak poziv u *Nevenu* od 17. travnja za sastanak u restoranu *National* na izbor nove uprave. Kako je u novim Pravilima bila određena djelatnost na polju obrazovanja i organiziranja društva, stalo se na stanovište da je potrebno izdavati neki stručni časopis koji je publiciran već početkom svibnja 1921. O ovom stručnom časopisu prvi podatak potječe tek iz *Bácsmegyei Napló*a od 26. siječnja 1936. povodom proslave 15 godina postojanja.

U prvo vrijeme je bilo dosta stagniranja, ali agilnošću **Lea Weisa** i **Mirka Armsteina** okupio se mladi kadar sakupljača, a pogotovo djelovanjem i pisanjem **Ladislava Fišera** u *Bácsmegyei Napló*u došlo je do velike aktivnosti u Filatelističkom društvu. Nekoliko izložbi, filatelističkih manifestacija i burzi podiglo je ugled filatelije u Subotici i šire. Takvim radom Subotica je zaslužila da se rujna 1936. g. održi IV. kongres Jugoslavenskog filatelističkog saveza u Subotici. Ovom kongresu i proslavi 15 godina od osnutka, te filatelističkoj izložbi velikih razmjera pod pokroviteljstvom kraljevića **Andreja Karađorđevića**, te bana Dunavske banovine **Svetislava Rajića** prisustvovali su ministar prometa **Mehmed Spaho** i generalni ravnatelj Jugoslavenskih željeznica **Naumović** te izaslanik ministra Pošte, rukovodilac novosadske Pošte **Gustović** sa svojim suradnicima. Sličnog karaktera je bila i *Privredna nedjelja* i filatelistička izložba 1938. godine, koja je održana u prostorijama Udružene banke (današnja Žuta kuća).

Ratne i poratne godine

Ratne prilike i okupacija zemlje nisu bile prepreka za pojedine filateliste koji su imali sreću da ne odu u rat. **Stevan Dobo** je od 1. prosinca 1941. godine do 1. prosinca 1942. izdavao redovito, tijekom 13 mjeseci stručni filatelistički časopis *Bélyegyhíradó* (*Filatelistički glasnik*). Istovremeno je držao i filatelističku radnju u zgradi današnje Gradske knjižnice u Ulici cara Dušana 2. Tijekom 1942. godine trojica subotičkih filatelista dr. **Sima Mučalov**, **Vladimir Márkus** i **Mihály Schiller** su sudjelovali na filatelističkoj izložbi KISTEXT u Budimpešti. Dr. Mučalov i Schiller su nagrađeni brončanim medaljama za svoje izložke.

Završetak II. svjetskog rata je bio isto tako uspješan na polju propagiranja filatelije. Oslobođenje Subotice i radost da se bliži kraj rata rezultirao je da grupa sakupljača maraka obilježi ovaj datum. Vezom i trudom dr. **Andrije Šarčevića** pribavljena je od Pošte izvjesna količina nerabljenih maraka i grupa ljudi: Stevan Dobo, Ladislav Fišer, **Ljudevit Vujković Lamić** st., **Stipan Stipić** s nekoliciinom tiskara iz Gradske tiskare izvršili su na mađarskoj marci od 1 filera pretpisak »Subotica je slobodna 11. X. 1944. + pengova«.

Gustav Matković Gušto na prijateljskoj osnovi kao veliki štovatelj lijepih šarenih papirića koje se zovu marka. Tijekom cijelog perioda održano je niz filatelističkih izložbi i smotri maraka. Subotički filatelisti bili su poznati i u inozemstvu, jer su **Julije Korhec**, **Oskar Watz**, dr. Andrija Šarčević, **Petar** i **Nada Šarčević**, **Klara Lendvai**, Ljudevit Vujković Lamić st. i **Ljudevit Vujković Lamić** ml. svojim sudjelovanjem na inozemnim izložbama predstavljali naš grad i zemlju i osvajali velika priznanja i medalje na tim izložbama.

Subotica na poštanskim markama

Subotica prije rata nije bila interesantna i nije niti jednom predstavljena na poštanskim markama. Samo su taksene marke tiskane na lokalnom nivou 1923. i u nekoliko propagandnih izdanja. Poslije II. svjetskog rata su u dva navrata tiskane taksene marke 1952. i 1955. godine s motivima iz Subotice. Prva marka s motivom iz Subotice tiskana je 28. 11. 1971. i to je ikona s ikonostasom iz crkve sv. mučenika Dimitrija u Aleksandrovu, tiskana je na marci u seriji *Umjetnost na tlu Jugoslavije*. U sljedećim godinama tiskane su marke na kojima je prikazan Palić, slika *Žeteoci* **Vesne**

Paunković za *Radost Europe*, vitraž Gradske kuće, 100 godina telefonske veze Subotica – Novi Sad – Zrenjanin, avion **Ivana Sarića**, četiri životinje iz ZOO vrta na Paliću, čaplja s Ludaškog jezera, bunjevačka nošnja, **Danilo Kiš**, 100 godina od prvog leta Ivana Sarića, sjenica u seriji *Gradske ptice*, 100 godina *Dužijance*, 100 godina od izgradnje Gradske kuće, ponovo za 50 godina od održavanja manifestacije *Radost Europe* su izabrani crteži djece iz Subotice **Rite Kavai** (8 g., OŠ J.J. Zmaj) i **Noela Sarića** (7 g., OŠ Széchényi István, Kelebia) te na kraju ponovo Gradska kuća, odnosno marka tiskana povodom obnove Sinagoge.

LJ.V.L.

Velikom »brigom« žbirova, ili denuncijanata, upala je policija u tiskaru i zaplijenila cijelu tirazu pretiskanih maraka, a svega 5-6 primjeraka koji su ostali u tiskarskom stroju je sačuvano.

Poslijeratno vrijeme nije ukinulo rad Filatelističkog društva i došlo se na ideju da se tiska okružnica – pilot broj Filatelističkog društva *Bačka* za okupljanje i rad u društvu. Pokrenut je ovom prilikom stručni časopis *Filatelistički pregled* koji je kasnije promijenio naziv u *Filatelistički glasnik* i izlazio je redovito od ožujka 1946. do svibnja 1949. godine, najčešće na 16 strana, ali nažalost u nepoznatoj tiraži. Ovaj stručni časopis je bio jedini u novostvorenoj državi, osim *Filatelijske*, koja je izlazila u Zagrebu. Tek u rujnu 1949. godine osnutkom Saveza filatelista Srbije i Jugoslavije počeo je izlaziti časopis *Filatelista*, koji izlazi i danas, ali samo povremeno.

Filatelističko društvo u Subotici tijekom svog postojanja vodilo je brigu za obilježavanje značajnih datuma iz povijesti grada i države, tekovina revolucije te značajnim godišnjicama obilježavajući ove datume izdavanjem prigodnih omotnica i žigova koji su korišteni na Pošti 1. Tako je izdano oko pedesetak raznih omotnica kao i 127 raznih prigodnih žigova. Omotnice i žigove najčešće je ilustrirao i osmislio

Izložba

Povodom 100 godina filatelije u Subotici u pripremi je tiskanje knjige koju je pripremio Ljudevit Vujković Lamić, koji će u ponedjeljak, 9. studenoga, na Otvorenom svečulištu, u 18 sati, prezenirati svoj rad, odnosno prikazati marke koje su tiskane s motivima Subotice.

Naši gospodarstvenici (XV.)

Plasteničko carstvo Vere i Josipa

Ukoliko danas u Sonti kažete Verica i Joca, svi će i bez nekih bližih odrednica dobro znati o kome je riječ. Šezdesetčetverogodišnja **Vera** i godinu dana mlađi **Josip Ignac** proizvođači su i prodavači sadnog materijala, povrtlarskih proizvoda, cvijeća i ukrasnog bilja. Svojem plasteničkom, kako u šali kažu carstvu, udarili su temelje na prostranom placu obiteljske kuće u Sonti, a unaprijedili ga dokupljivanjem zemlje koja se graničila s njihovim povrtnjakom. Danas svoje proizvode uzgajaju u osam velikih plastenika i na bar onoliko otvorenog prostora koliko i plastenici zauzimaju.

Od skladištara do proizvođača

Mlađi Josip Ignac prije pedesetak godina bitno je odudarao od ogromne većine svojih romskih sunarodnjaka. Od škole nije bježao, posla se primao gdje god ga je našao. Novce je čuvao, vazda je planirao uložiti ih u nešto što će mu omogućiti život kakav je oduvijek sanjao. Jedno vrijeme radio je s ocem na eko-

nomiji u Ribarevu, a čim mu se ukazala prilika, uposlio se u PIK-u *Mlađi borac* u Sonti. Mlađi, ambiciozan, u poslu uvijek točan i precizan, privukao je pozornost nadređenih. Malo-pomalo, dogurao je do glavnog skladištara. U međuvremenu, privukla ga je i djevojka Vera. Godinu dana starija, s malom tjelesnom manom, pogledala je i ona njega.

»U selu je uvijek bila osamljena ili s kojom prijateljicom. Privukao me je njezin topli pogled, a kad smo već odmakli s razgovorima, njezini rezoni su me konačno zarobili. Sebi sam rekao: mora biti moja. I eto, kako to već život režira, brzo smo zasnovali obitelj i trajemo do danas. Ili, kako to već kažu svećenici, dok nas smrt ne rastavi«, s osmjehom priča Joca.

»Bio je skroman i uredan mladić. Uvijek pristojno odjeven, obrijan, namirisan, nije pio ni pušio. Sve su to vrijednosti koje su me privlačile kod momaka. U početku nisam obraćala puno pozornosti na njegove izjave ljubavi. No, riječ po riječ, stupili smo i u ozbiljnije razgovore. Nije mu smetao moj sitni tjelesni nedostatak. Bio je pun planova za našu budućnost i to me je konačno

prelomilo. Kad bi se ta vremena mogla vratiti, za životnog suputnika opet bih odabrala upravo njega», dodaje Vera.

Izrodili su dvije cure, **Kristinu** (1978.) i **Josipu** (1983.), koje danas žive u krugu svojih obitelji.

Nesuđena šnajderka

Poput većine djevojčica i Vera je odrastala uz svoje snove. Opesija joj je bio šivaći stroj.

»Budna sam sanjala kako ću jednoga dana postati poznata šnajderka. Na TV-u su mi bile omiljene emisije o modi, kreatorima, manekenkama. No, kako to već biva, život me je odveo na posve drugu stranu. Veza s Jocom okončana je brakom, a oboje smo željeli da naše djevojčice odrastaju uz nas, a ne kod baka i djedova. Tek kasnije, stjecajem okolnosti, umjesto šnajderke, postala sam poljoprivredni proizvođač«, priča Verica.

»Došla su neka smutna vremena, tko god je malo realnije promislio, bilo mu je jasno kamo sve vodi. Osjećao sam da je poduzeće u kojem sam bio uposlen pri kraju. Imali smo veliku okućnicu i nakon ozbiljnih razgovora, kako u krugu obitelji, tako

i sa stručnim osobama u poduzeću, te dosta pročitane literature, kućnu ušteđevinu uložili smo u formiranje dva velika plastenika. Registrirali smo poljoprivredno gospodarstvo, kako sam još uvijek bio u radnom odnosu, kao vlasnika naveli smo Vericu. Ja sam u *Mladom borcu* radio do odlaska u mirovinu, ona je vodila posao na gospodarstvu. Tako su se njezini snovi o šnajderaju za uvijek raspršili«, dodaje Joca.

Proizvodnja i prodaja

Ignacovi su najozbiljnije pristupili novim izazovima. Nisu se zadovoljili s početna dva plastenika, pa su formirali još dva. Ubrzo su proširili svoje gospodarstvo dokupom oranice koja se graničila s njihovim placom. Formirali su još četiri plastenika i znatno proširili svoju proizvodnju. Otvorili su i prodajno mjesto u samom centru Sonte, a redoviti su i na sončanskoj tržnici, te na tržnici u apatinskom Romskom naselju. Prilagodili su se i novoj epidemiološkoj situaciji, pa poručenu robu u slučaju potrebe dostavljaju i po kućama.

»Život nas je naučio prilagodbi svakoj novoj situaciji. U početku smo uvidjeli da se ne možemo osloniti samo na proizvodnju

dvije-tri kulture. Svake godine detaljno planiramo proizvodnju za narednu. Lepeza naših proizvoda dosta je široka, pa nam je ponudom pokrivena cijela godina. Proizvodimo skoro sve vrste povrća, sadni materijal, cvijeće i ukrasne biljke. Trenutačno je najtraženiji kupus za kišljenje, a unutar dva tjedna prije Svih svetih prodali smo velike količine cvijeća«, kaže Joca.

»Ne radimo sami, otvoreni smo i za suradnju s drugim proizvođačima. Među nama nema ljubomore, razmjenjujemo iskustva, a ukoliko je potrebno, jedno drugom uskačemo i s robom. Mi, konkretno, surađujemo s legendom apatinskog povrtlarstva, **Pinćirom**. Pored konzultativnih oblika, zna se desiti da neke nama deficitarne robe on ima viška ili obrnuto. U tom smislu interveniramo, a takvom suradnjom najzadovoljnije su naše mušterije«, dodaje Verica.

Problemi

Mnogi proizvođači susreću se s velikim problemima u plasmanu robe. Administracija im nije naklonjena, pa su često na udaru inspekcijskih tijela. Za razliku od njih, mnogi neregistrirani

prodavači na tržnicama, pa i u zakupljenim kioscima, slobodno prodaju robu kupljenu od drugih.

»Veliki problem nam je otežan plasman robe. Ne znam kako bismo se zaštitili od nelojalne konkurencije. Mi, vlasnici poljoprivrednih gospodarstava, na svojim prodajnim mjestima moramo imati fiskalne kase, koje nam uredno kontroliraju. U isto vrijeme, na desetak metara od mene čovjek i žena prodaju robu koju prodajem i ja, razlika je u tome što ne prodaju svoj proizvod, jer ga ni nemaju nego samo preprodaju jeftino kupljeno. I što je najzanimljivije, nitko od nadležnih niti ne obrati pozornost na njih. Da ne govorim o onima koji svakodnevno špartaju kombijima ili autima kroz selo, preko abnormalno glasni zvučnika nude lubenice, dinje, krumpir, luk, ovih dana kupus za kišljenje. Nitko ih ne zaustavlja niti kontrolira. Ako već inspektori nisu nadležni za zaustavljanje prometa, valjda je moguća suradnja s policijom, i jedni i drugi su državna tijela. Dok se te pojave ne budu suzbile, mi, vlasnici poljoprivrednih gospodarstava, bit ćemo debelo zakinuti zarad ne znam čijih interesa«, završava priču Verica.

Ivan Andrašić

Predavanje o Miši Brajcu

STARČEVO – Udruga banatskih Hrvata i hrvatska zajednica iz Starčeva organiziraju predavanje o **Miši Brajcu**, prijeratnom političkom i kulturno-prosvjetnom prvaku starčevačkih i banatskih Hrvata prigodom 120. obljetnice od rođenja i 30 obljetnice od smrti. Predavanje će biti održano u petak, 6. studenoga, u galeriji *Boem Doma kulture* u Starčevu, s početkom u 17 sati. Predavač je **Dalibor Mergel**, etnolog i antropolog.

Društveni i politički život Hrvata između dva rata

TAVANKUT – LXVII. Znanstveni kolokvij ZKVH-a na temu *Društveni i politički život Hrvata u Tavankutu između dva svjetska rata (1918. – 1941.)* bit će održan večeras (petak, 6. studenoga), s početkom u 18 sati u dvorani HKPD-a *Matija Gubec u Tavankutu* (*Marka Oreškovića 10*). Predavač je **Vladimir Nimčević**, MA povijesti.

Tijekom izlaganja na kolokviju bit će prikazan društveni i politički život u Tavankutu koji je poslije Prvoga svjetskog rata doživio procvat. Usko je povezan s radom Bunjevačko-šokačke stranke i Hrvatske pučke seljačke stranke, koje su u Tavankutu imale svoje pristaše. Između pristaša BŠS-a i HPSS-a postojala je suradnja i ona je stvorila preduvjete za utapanje BŠS-a u Hrvatsku seljačku stranku 1926. Ubrzo nakon toga HSS počinje širiti svoju partijsku mrežu u Tavankutu. Prekretnicu u društvenom životu Tavankuta predstavlja osnutak ogranka Seljačke sloge (organizacije HSS-a), koja je do početka 1927. okupila blizu 300 članova i dokazala da su »Tavankut, Čikerija i Mirgeš jakе kule hrvatske misli kako na političkom, tako i na prosvjetnom polju«. Konačno, Tavankut je ušao u red naprednih hrvatski sela kada je dobio Hrvatski seljački dom 28. kolovoza 1939. Drugi svjetski rat i komunistička diktatura su korjenito promijenili političke i društvene prilike u Tavankutu, navodi se u najavi kolokvija.

Kolokvij će biti održan uz sve propisane protuepidemijske mjere!

Alasi i bećari u Monoštoru

MONOŠTOR – KUDH *Bodrog* sutra (subota, 7. studenoga) organizira manifestaciju *Sastali se alasima i bećarima*. Bit će to susret maj-

stora u kuhanju ribljeg paprikaša iz Sonte, Sombora, Berega, Bođana i Monoštora. Zbog epidemiološke situacije ove godine neće biti sudionika iz Hrvatske.

Manifestaciju *Sastali se alasima i bećarima Bodrog* je prvi puta organizirao 2015. s ciljem očuvanja i popularizacije tradicionalnog načina kuhanja ribljeg paprikaša i očuvanja i popularizacije karakterističnog načina pjevanja Šokaca u Monoštoru. Posvećena je jednom od najstarijih zanimanja ovoga podneblja alasima – ribarima i bećarcu.

Manifestaciju su ove godine podržali Središnji državni ured za Hrvate izvan RH, HNV i ZKVH.

Avaške godine u nedjelju i utorak

SUBOTICA – U nedjelju, 8. studenoga, premijerno će biti izveden poetski prikaz *Avaških godina* koji je napisao **Milovan Miković**. Djelo je dramatisirala i režirala **Nevena Mlinko**, a izvest će ga glumci Književno-teatarskog kružoka HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice. Premijera će biti održana u velikoj dvorani Centra, s početkom u 19.30 sati.

Ulaznice za premijeru su rasprodane, ali će zbog velike zainteresiranosti publike, ista predstava biti igrana i u utorak, 10. studenoga, također u HKC-u *Bunjevačko kolo*, s početkom u 19.30 sati. Ulaznice po cijeni od 300 dinara se mogu rezervirati na brojeve telefona 024/556-898 ili 064/6590-635. Broj mjesta je ograničen zbog poštovanja svih propisanih protuepidemijskih mjera. Obavezno je korištenje zaštitnih maski.

NIU Hrvatska riječ: Poziv za slanje rukopisa!

SUBOTICA – Nakladničko vijeće NIU *Hrvatska riječ* iz Subotice objavilo je javni poziv za neobjavljene rukopise književnih autora iz Srbije koji stvaraju na standardnom hrvatskom jeziku ili na dijalektalnim govorima Hrvata. O uvrštenju rukopisa u nakladnički plan *Hrvatske riječi* za 2021. godinu odlučivat će peteročlano Nakladničko vijeće. Rok za slanje rukopisa je 31. prosinca 2020. godine. Rukopise je potrebno poslati u elektroničkom formatu (MS Word) na e-mail: naklada@hrvatskarijec.rs.

Predstavljena knjiga *Moderato dolcissimo* u sunakladi DHK-a i ZKVH-a

Pjesničke posvete Matošu

Manifestacija *Dani Antuna Gustava Matoša*, pokrenuta 2013. kao i prateća knjižnica *Matošev milenij* pokrenuta godinu dana kasnije, pokazuju da je veliki hrvatski književnik **Matoš** (1873. – 1914.) aktualan i danas u književnom i kulturnom životu svojega naroda. Kao završnica ovogodišnjih *Dana*, prošloga tjedna predstavljena je najnovija, četvrta knjiga iz navedene knjižnice – *Moderato dolcissimo* – pjesničke posvete Antunu Gustavu Matošu objavljena u sunakladi Društva hrvatskih književnika – Ogranka slavonsko-baranjsko-srijemskog iz Osijeka i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice.

Knjiga je predstavljena online na Facebook stranici i Youtube kanalu Društva hrvatskih književnika. Voditeljica predavljanja **Lada Žigo-Španić** je u uvodu podsjetila kako je Matoš središnja figura hrvatske moderne, autor koji je unio europski duh u hrvatsku literaturu. Živio je na relaciji Zagreb – Beograd – Pariz, a naslovnica knjige *Moderato dolcissimo* ga prikazuje u tri slike »kao boema, buntovnika i sanjara«.

Nova čitanja

Knjižnica *Matošev milenij*, čiji je urednik dr. sc. **Goran Rem**, treba istraživati manje poznate segmente Matoševog djelovanja te revalorizirati ocjene Matoševog književnog rada u skladu s novim književno-teorijskim čitanjima. Dosad su u okviru nje objavljeni: zbornik *Antun Gustav Matoš – Matrica moderniteta* koji je priredio Goran Rem, *Malo pa ništa, drama* koju je priredio dr. sc. **Ivan Trojan** i *Sonetist Antun Gustav Matoš* što je priredila dr. sc. **Vlasta Markasović**.

Dopredsjednik Ogranka DHK-a slavonsko-baranjsko-srijemskog i priređivač knjige *Moderato dolcissimo* **Mirko Ćurić** je kazao kako su se za završnicu ovogodišnjih *Dana Antuna Gustava Matoša* odlučili prikupiti pjesničke posvete Matošu. U knjizi su zastupljene pjesme suvremenih hrvatskih književnika, članova DHK-a (**Borben Vladović, Božidar Brezinščak Bagola, Lidija Bajuk, Danica Bartulović, Silvija Benković Peratova, Tomislav Marijan Bilosnić, Božica Brkan, Ljerka Car-Matutinović, Franjo Džakula, Milan Frčko, Franческа Liebmann, Fabijan**

Lovrić, Tin Kolumbić, Vlasta Markasović, Marinko Plazibat, Goran Rem, Zrinko Šimunić, Tomislav Šovagović, Ante Tičić) i dvoje autora iz hrvatskog pjesničkog kruga u Vojvodini (**Tomislav Žigmanov i Darko Baštovanović**).

»Zanimalo nas je kako oni vide, doživljavaju Matoša danas. Objavili smo poziv na koji se odazvalo četrnaest pjesnika i sedam pjesnikinja. U pitanju su pjesnici različitih generacija i poetoloških pogleda. Naslov zbirci odabrali smo prema pristigloj pjesmi Borbena Vladovića. *Moderato dolcissimo* (umjereno nježno, prim. a.), u nazivu ima glazbeni termin pa je tako posveta ne samo Matošu kao pjesniku već i Matoševoj glazbenosti, što je značajna snaga njegove poezije«, kazao je Ćurić.

Matoš kao poveznica

I Hrvati u Vojvodini njeguju sjećanje na književnoga velikana Matoša, koji je za sebe govorio kako je »Bunjevac porijeklom, Srijemac rodom, a Zagrepčanin odgojem«. Naime, Matošev djed s očeve strane **Grgur** bio je iz Kačmara u

Mađarskoj. Grgur je jedno vrijeme živio u Plavni, gdje je rođen Matošev otac **August** i gdje se u novije vrijeme održavaju *Dani A. G. Matoša i dr. Josipa Andrića* kao i dio manifestacije *Dani Antuna Gustava Matoša* (ove godine je to izostalo zbog epidemiološke situacije). Također, postoji i trijenalna nagrada ZKVH-a za najbolju knjigu poezije koja nosi upravo Matoševo ime.

U ime sunakladnika i kao jedan od autora u knjizi *Moderato dolcissimo*, ravnatelj ZKVH-a Tomislav Žigmanov je ukazao na značaj sudjelovanja vojvođanskih Hrvata u projektima vezanim za Matoševo književno naslijeđe.

»U okviru kulturnog prostora u Vojvodini negujemo sjećanje na Matoša, na taj način pokušava se doznačiti da ovaj prostor nije samo prostor »ratara i bekrija« već i velikana koji su se pojavljivali i davali ogromne prinose svehrvatskom kulturnom prostoru. Sudjelovanje u ovoj manifestaciji, knjižnici *Matošev milenij* i knjizi *Moderato dolcissimo* potvrda su da smo integrirani u cjelinu hrvatske književnosti«, kazao je Žigmanov.

Manifestacija *Dani Antuna Gustava Matoša*, koja svojim programima povezuje Tovarnik (gdje je književnik rođen), Osijek, Plavnu i Zagreb (gdje je živio i umro), realizira se i uz potporu Ministarstva kulture Hrvatske.

D. B. P.

Izložba *Ja nosim vas, vi nosite mene* u Muzeju Vojvodine

Njima gazimo, njima se dičimo

*Predstavljena tradicijska obuća i
aksesoari, te načini na koje se ona
izrađivala i nosila u seoskim
zajednicama u Vojvodini*

Odgovor na zagonetku iz nadnaslova *Ja nosim vas, vi nosite mene* daje izložba, otvorena 26. listopada u Muzeju Vojvodine u Novom Sadu. Autori izložbe mr. **Katarina Radisavljević**, dr. **Tatjana Bugarski**, **Aleksandar Antunović** i **Aleksandar Petijević** predstavili su tradicijsku obuću i aksesoare, te načine na koje se ona izrađivala i nosila u seoskim zajednicama u Vojvodini. Izloženi predmeti sakupljeni su tijekom posljednjih pola stoljeća u Vojvodini i Baranji i pripadaju Etnološkom odjelu ovog muzeja. Izložba je, slijedeći koncept prema kome se predmeti u ovoj zbirci Muzeja Vojvodine i inače označavaju, realizirana na način da je svaki izložbeni primjerak označen i nacionalnom zajednicom kojoj pripada i za koju je karakterističan, a osim same »odjeće za noge«, predstavljena su i tri obrta: opančarski, obućarski i čizmarski, svaki radionicom u malom, koja prikazuje način izrade pojedinih tipova obuće praktički od vremena turske vladavine ovim prostorima do polovice proteklog stoljeća. Velike zidne fotografije u okviru izložbe uglavnom je načinio dr. **Radivoj Simonović**, Somborac koji se bavio fotografiranjem etnoloških tipova i nošnji. Na njegovim fotografijama zrcali se različitost i sličnosti ljudi seoskih sredina u našim krajevima XX. stoljeća: iako su se dičili svećanim ulaštenim cipelama i bogato izrađenim motivima, svakodnevni život naši pretci su provodili uglavnom bosi ili u starim cipelama.

Kustosica Radisavljević kaže da je najstarija predstava o obući u muzejima u Vojvodini otisak rimske sandale, koja je na donjem dijelu imala krampone, kao i mamuze iz turskog perioda.

»Prva proizvodnja obuće u panonskim krajevima započela je u

periodu turske vladavine, a razvija se i mijenja sve do sredine XX. stoljeća kada počinje dominacija industrijske proizvodnje obuće«, navodi ona.

Najstariji tip obuće u Vojvodini su, kako izložba svjedoči, opanci, prvo izrađivani u kućanstvima, bez potplate i pete. Neki opančari su sami štavili kožu, dok su je drugi kupovali. Najstariji opanci, prešnjači, bili su napravljeni od gotovo prijesne kože, i to iz jednog komada, s otvorima za remenje koje se obavijalo oko obojaka. Opanci kapičari imaju petu, a, kao i u mnogim drugim područjima, Nijemci su sa sobom donijeli unaprijeđeniji način izrade prikivanjem drvenim ekserima.

Zepe, šule, papule, ljope

Kako je koža tvrda, noge su se morale zaštititi obojcima – tkanjem koje se obavijalo oko stopala i potkoljenice.

»Istovremeno su te tkanine bile neka vrsta modnoga detalja, ovisno o tome je li se nosila svećana ili radna obuća. Obojci su karakteristični za Karpatsko-dunavski basen, budući da su se južno od Save i Dunava za istvu svrhu uglavnom plele čarape. Obojci su se tkali od vune, na domaćem uskom stanu u četiri niti«, kaže Radisavljević.

Čarape su, po njezinom tumačenju i po izloženim primjercima, nožna oprema novije vrste i sa sobom već nose stanovite etničke karakteristike i motive. Među izloženim primjercima nalaze se i šokačke vunene čarape iz Monoštora, te naročito zanimljive crno-bijele čarape iz Hrtkovaca. Muške su sa znatno više ukrasa, a ženske

znatno skromnije. Ove su čarape, po istraživanjima etnologa **Krunoslava Tkalca**, plemena Klimenata, naseljena u Srijem, donijela iz svoje prapostojbine, a forma i oblik su im zadržani unatoč kasnijim etničkim stapanjima s doseljenicima Hrvatima.

Neizostavni element je vunena obuća tipična za šokačka sela, koja se, međutim, zove sasvim različito u pojedinim mjestima. U Beregu i Monoštoru su to šule, u Baču papule, a u Gibarcu ljope, no sve su, smatra suautorica izložbe, slične biljne ornamentike s linijama ili geometrijskim motivima. Mogu biti s đonom (kožnim ili gumenim), pletene ili šivane, koristiti se samostalno ili kao podloga, primjerice u čizmama ili klompama. Vunene čarape, pak, bivale su sofisticiranije i evoluirale su u čarape pletene u grlu, pa čarape pletene od prirodne vune, štrikerske čarape (koje su izrađivali obrtnici štrikeri), da bi grašanske čarape bile izrađivane od pamuka.

Papučice su u naše krajeve stigle s Orijenta, no način njihove izrade se isprepleo sa zapadnoeuropskim utjecajima, zahvaljujući čemu su papučice postale općeprihvaćena obuća.

»Vrlo razvijen papundžijski obrt postojao je gotovo do polovice XX. stoljeća. S orijenta nam je došao i čizmarski obrt, no cipele su proizvod Zapada. U nekom momentu i jedan i drugi obrt postaju jedinstveni, pa čizmari i cipelari proizvode oba tipa obuće. Čizma je prvobitno bila dio vojne uniforme, pa je vremenom prešla u građansko odijevanje, a na kraju je stigla u tradicijsku seosku nošnju«, objašnjava Radisavljević.

Obuća i identitet

Iznenadujuće crvene ženske čizme iz Berega, za koje je navedeno da su iz 1893. godine, kustosica tumači značenjem crvene boje u odijevanju i izradi obuće.

»Crvena se boja u novijem periodu povezuje s narodnim obilježjem mađarskog naroda, no crvena boja je bogato prisutna u obući svih naroda. Crvene čizme nisu nosile samo Mađarice nego i, primjerice Hrvatice iz Berega, ali i Rusinke«, kaže naša sugovornica.

Na pitanje jesu li šare na obući i način njihove izvedbe determinanta pojedinih nacionalnih zajednica, kustosica Radisavljević odgovara da se obuća proizvodila u obrtima, te je tržište određivalo potražnju.

»Estetski lijepa i dobro izrađena obuća više je odlika materijalnog i društvenog statusa nego etničkog identiteta. Etnički elementi počinju se izdvajati od 1930-ih godina, kada se ističe uloga nošnje kao nositeljice identiteta, i kada se na selu više i ne nosi kao svakodnevno odijelo«, kaže kustosica.

Ekspoziti vojvođanskih Hrvata

Na izložbi su, među inima, prikazani u razmjerno velikom broju predmeti koji su dio obrta, nošnje ili tradicije bačkih, srijemskih i banatskih Hrvata. Tu su ekspoziti iz Berega, Monoštora, Sonte, Bača, Subotice, Hrtkovaca, Šida, Starčeva, te jedan broj predmeta iz Duboševice.

Muškarac u svakodnevnoj odjeći i opancima iz Hrtkovaca

Na primjeru cipela s ružama (ovaj motiv počinje se pojavljivati koncem XIX. stoljeća), nekoć skupih, koje su se kupovale za svadbu, i koje je često mlada dobivala od mladoženje na dar (pa su ih nosile i potonje generacije) Radisavljević ilustrira preklapanje krojačkog i obućarskog obrta. I to nije jedini primjer. Klompice bismo mogli prozvati postolarskim obućarima, čizme od pletenog rogoza bi mogli izrađivati obućepletači, a nevjerojatan unikat su metalne čizme iz Bogojeva koje su se koristile prigodom košenja trske, budući da niti jedna druga obuća iz trstika ne bi izišla neoštećena.

Sudjelovanje publike

Izložba u Muzeju Vojvodine pokušaj je, čini se uspješan, da ova ustanova kulture kreativno i odlučno razbija predrasude da kultura i pandemija ne mogu skupa.

»U suvremenoj muzeologiji inzistira se na sudjelovanju publike u kreiranju izložbi i mi se već nekoliko godina trudimo uključiti publiku na način da ih motiviramo da šalju svoje zanimljive priče tematski vezane za izložbe koje priređujemo«, kaže ravnateljica Muzeja Vojvodine **Tijana Stanković-Pešterac**.

»U konkretnom slučaju motiviramo odrasle da šalju fotografije cipela i uz njih priče koje su zanimljive i vezane za te predmete, a djecu potičemo da šalju crteže i zamišljaju kako bi izgledale savršene cipele koje bi ih odvele u svijet mašte. Fotografije, priče i crteže postavljamo na dva zaslona u atriju izložbe. Pandemijska situacija je bila moment jačanja procesa digitalne transformacije koji smo odavno započeli«, kazala je ona.

Ekspoziti koji svjedoče o tome što »glavu čuva«, ali i o životu stanovnika ovih krajeva, trebali bi biti dobra pozivnica za posjet Muzeju Vojvodine.

Marko Tucakov

Meštrović u Subotici, smjena Vranje Sudarevića

31. listopada 1929. – *Neven* javlja da je **Ivan Meštrović**, poznati kipar, u pratnji zagrebačkog župnika **Ritiga** boravio u Subotici.

1. studenoga 1904. – *Neven* piše da se **Lazar Bešlić** (otac čuvene kiparice **Ane Bešlić**), sin uglednog trgovca **Tadije Bešlića** iz Bajmaka, zaručio s **Karolinom Deak** iz Subotice.

1. studenoga 1919. – *Neven* piše da je za vrijeme Prvog svjetskog rata poginulo 1.588 ljudi iz Subotice, od toga 794 oženjenih, 768 neoženjenih, 16 udovaca i 10 razvedenih. Po vojničkom činu: 14 časnika, 91 podčasnika i 1.483 običnih vojnika. Ratne siročadi ima 1.578.

1. studenoga 1940. – *Hrvatski dnevnik* javlja da su nogometni klubovi u Srijemskoj Mitrovici **Građanski**, **Radnički** i **Zanatlija**, koji

su članovi Novosadskog nogometnog saveza, pokrenuli akciju za osnutak Srijemskog nogometnog podsaveza.

1. studenoga 1924. – *Hrvatske novine* javljaju da na bajmačkoj i čantavirskoj rati vlasti otimaju kuće od Bunjevaca i daju ih »četnicima« i »dobrovoljcima«.

2. studenoga 1929. – *Hrvatske novine* javljaju da će se 10. studenoga obaviti posvećenje crkve u Čantaviru.

2. studenoga 1940. – *Hrvatski dnevnik* javlja da Hrvatsko pjevačko društvo **Kolo** iz Zagreba kreće na turneju u Novi Sad, Suboticu i Osijek.

3. studenoga 1917. – Zagrebačke *Novine* javljaju da su Hrvati u Srijemskoj Mitrovici priredili svečane zadušnice za **Janeza Kreka**, slovenskog političara, inicijatora čuvene Svibanjske deklaracije 1917., koja je predviđala stvaranje južnoslavenske države u okviru Austro-Ugarske.

3. studenoga 1920. – *Neven* javlja da je nadžupan i gradonačelnik Subotice **Vranje Sudarević** stavljen ukazom izvan službe, dok je nadžupanom imenovan **Pavle Dobanovački**, a gradonačelnikom **Andrija Pletikosić**, favoriti Demokratske stranke, odnosno Narodne radikalne stranke.

4. studenoga 1926. – *Neven* javlja da je u Somboru umro otac čuvenog bunjevačkog književnika **Petra Pekića**, **Ivan Pekić**, zemljoposjednik preseljenik iz Gornjeg Svetog Ivana.

5. studenoga 1921. – *Subotičke novine* javljaju da u cijeloj centralnoj Srbiji nema nijedne katoličke crkve. Beograd i Niš imaju po jednu kapelicu i po jednog svećenika.

5. studenoga 1940. – *Hrvatski dnevnik* donosi rezultat nogometne utakmice **Šparta** (Vukovar) – **Bačka** (Subotica) održane 3. studenoga 1940. – 3:2. Također javlja da je 3. studenoga u Somboru održana uspješna matineja za pjesnika **Aleksu Kokića**, koju je Hrvatsko kulturno društvo **Miroљub** priredilo u Gradskom kazalištu u Somboru.

5. studenoga 1971. – *Hrvatski tjednik* se osvrće na Kongres kulturne akcije u Kragujevcu i postavlja pitanje: »Zašto na kongresnim tribinama u Kragujevcu nema nijednog predstavnika bunjevačkih Hrvata?«.

5. studenoga 1971. – *Hrvatski tjednik* donosi članak o Hrvatima u Srijemu iz pera **Jurja Lončarevića**, koji se osvrće na popis stanovništva 1971.: »Kao starosjedioci u Srijemu, Hrvati nisu uvijek dobijali dovoljne etničke prinove kao drugi narodi koji su se kasnije od njih naselili na tom teritoriju.«

6. studenoga 1940. – *Hrvatski dnevnik* javlja da će podpovjerenik subotičke općine **Slobodan Miladinović** preseliti u Beograd svoju odvjetničku pisarnu. Izvještava o radu Hrvatskog društva Međimuraca u Beogradu. Javlja da je umro otac poznatog kulturnog radnika dr. **Josipa Andrića**, koji se također zove **Josip Andrić**. Javlja da je posvećena nova katolička crkva u Kraljevom Brigu (crkva Srca Isusovog). Posvetu je obavio biskup **Lajčo Budanović**. Pokretač ideje za podizanje ove crkve jest **Aleksa Pece**, kapelan.

Uskoro premijera u HKC-u *Bunjevačko kolo* u Subotici

Dokumentarni film *Ovako smo počeli*

U produkciji HKC-a *Bunjevačko kolo* nedavno je završen dokumentarni film pod naslovom *Ovako smo počeli* koji je snimljen kao jedan od projekata vezanih za obilježava velikog jubileja – 50. obljetnice od osnutka HKC-a. *Autori filma su Marin Jaramazović i Marin Piuković.*

»Prije 50 godina tada srednjoškolci okupili su se s jasnim ciljem – kroz igru, ples, pjesmu i druženje baštiniti tradiciju ovdašnjih Hrvata – Bunjevaca. Danas oni iza sebe imaju svoje karijere, obitelji ali i uspomene na, kako oni kažu, najljepši period života – bavljenje folklorom. U filmu ćemo čuti sjećanja prve generacije koja je igrala u tadašnjem HKUD-u *Bunjevačko kolo*, kako su izgledale probe, kamo se sve putovalo i što je za njih značilo *Kolo*«, navodi se u najavi premijere ovog ostvarenja.

Film će premijerno biti prikazan u iduću nedjelju, 15. studenoga, u terminima od 18 i 20 sati u svečanoj dvorani Centra. Zbog epidemioloških mjera ograničen je broj mjesta u dvorani. Besplatne ulaznice možete rezervirati radnim danima u prijedopodnevnom satima na brojeve 024/556-898 i 064/659-06-35 ili porukom putem Facebook stranice *Bunjevačkog kola*.

D. B. P.

In memoriam

Marijan Đukić
(1954. – 2020.)

Na spomen svih vjernih mrtvih, 2. studenoga okrijepljen svetim sakramentima, preminuo je vlč. **Marijan Đukić**, svećenik Požeške biskupije, župnik župe Rođenja Blažene Djevice Marije u Kutjevu u 76. godini života i 42. godini svećeništva.

Rođen je 10. lipnja 1954. godine u Domaljevcu u obitelji oca **Mate Đukića** i majke **Kate** rođene **Lučić**. Školovao se u Domaljevcu, Sjemeništu *Paulinum* u Subotici i u Đakovu. Za svećenika je zaređen 15. srpnja 1979. godine u Žedniku. Od 1979. do 1980. godine bio je kapelan u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske. Kapelanom u Monoštoru je bio od 1980. do 1984. godine, a potom župnik u župi sv. Josipa Radnika u Đurđinu od 1984. do 1992. godine. Tada zbog ratnih okolnosti odlazi u Končanicu, gdje je 20. prosinca 1992. godine imenovan župnikom, gdje je ostao naredne četiri godine kada je imenovan župnikom u Dežanovcu kod Daruvara gdje je ostao do 18. kolovoza 2000. godine. Tada je imenovan župnikom u Davoru. U Davoru je 2005. godine uređio župnu crkvu iznutra i preuređio njezino svetište, a 2006./07. sagradio je novu ogradu oko crkve. Nakon što su općinske vlasti otkazale gostoprimstvo časnim sestrama u svom prostoru 2007.

je preuređena i dograđena gospodarska zgrada za stan časnih sestara. Usporedo je upravljao i župom u Orubici, te je od kolovoza 2010. imenovan župnikom u Kutjevu.

Za svoga života nesebično je pomagao hrvatsku zajednicu u Srbiji, osobito učenike cjelovite nastave na hrvatskom jeziku koji su nekoliko puta gostovali u Kutjevu. Također, pomagao je *Ljetne škole hrvatskog jezika, kulture i duhovnosti* na Cresu i Prviću u kojima su sudjelovali učenici iz cijele Vojvodine.

Oproštaj od vlč. Đukića obavljen je 4. studenoga u župnoj crkvi u Kutjevu svetom misom zadušnicom, a sprovod je bio istoga dana na mjesnom groblju u Domaljevcu u Bosni i Hercegovini.

H. R.

U Novim Banovcima održana duhovno-molitvena večer *Holywin* - svetost pobjeđuje

Blagdan koji ulijeva nadu

U organizaciji biskupijskog pastoralnog centra Srijemske biskupije – ureda za mlade u crkvi Blažene Djevice Marije u Novim Banovcima 31. listopada je održana duhovno-molitvena večer *Holywin* - svetost pobjeđuje. Osnovna zadaća i cilj tog susreta bili su dati hvalu Bogu, jače se upoznavati s vjerom, argumentirati govore o štovanju svetaca, te odgovoriti čovjeku vjerniku na sve nejasnoće vezane uz štovanje svetaca. Ovaj susret je prvi put organiziran u Novim Banovcima, a na njemu su se okupili mladi iz nekoliko župa Srijemske biskupije.

Blagdan na većoj razini svetosti

Pozdravljajući mlade župnik domaćin vlč. **Dušan Milekić** posebno je istaknuo da Crkva ne pokušava pobijediti *Halloween* već molitvenom večeri uoči svetkovine Svih svetih želi svijetu dati do znanja da ta večer ima svoju ljepotu, svoju svetost i svoju posebnost koja treba biti u zajedništvu s Bogom. »Danas uoči Svih svetih prvi put naša Srijemska biskupija, odnosno Ured za mlade, organizirao je bdijenje uoči svetkovine Svih svetih *Holywin*, skoro slično s jednom riječju koja za nas kršćane nije prihvatljiva, odnosno da se večer uoči Svih svetih slavi *Halloween*, kroz maskiranje i sve ono što je propratno uz taj jedan poganski vid zabave. Mi nismo protiv zabave. Mi ne želimo da se ljepota nečeg kao što je blagdan svetkovine Svih svetih i Dušni dan koristi za nešto što ne dolikuje, nego ju želimo staviti na još veću razinu svetosti. Mi kršćani se ne bojimo mrtvih. Oni za nas nisu strano tijelo nego su oni naši bližnji. Stoga se ne trebamo maskirati i plašiti nego želimo pokloniti ovo zajedništvo svima svetima. Ova večer nas kršćane na poseban način podsjeća i potiče da mi čekamo i živimo za nebo. Ne bih volio da ovaj naš prvi susret bude nešto što je bilo nego što će trajati kako bismo shvatili da smo dio neba već sada. I zato ne želim da me bilo koje maskiranje ili zabava odvlače od toga, jer moj pokojnik nije to, on je puno više. Hvala vama koji ste se okupili s nadom da će Božja svjetlost biti svima dana i da ćemo osjetiti blagdan Svih svetih i Dušni dan ne samo kao odlazak na groblje već nešto što nam ulijeva nadu, snagu i utjehu«, reko je vlč. Milekić.

Naglasak, zajedništvo mladih

Također je dodao da Crkva želi dati naglasak na pravom značenju te večeri, te da nije cilj da crkve budu sukob svijetu već da svijetu ponudimo pravo značenje i da tu večer provedemo u zajedništvu s Gospodinom, s nebeskom crkvom, sa svima svetima koje slavimo, častimo, molimo ih i očekujemo u budućnosti vječni život s njima.

»Stoga naša biskupija organizira prvi put bdijenje i zajedništvo mladih. Pozvani su i svi ostali vjernici biti tu. Program cjelokupnog susreta je bio sveta misa, naše zajedništvo uz presveti oltarski sakrament i osobnu pobožnost, a nakon toga i zajedničko druženje gdje želimo staviti naglasak na zajedništvo mladih i da u tom zajedništvu u istinskom kršćanskom duhu i ostanu. Nebeska crkva je u zajedništvu sa zemaljskom i već te večeri pripravlja se za molitvu koju imamo za vječni mir naših preminulih«, zaključio je Milekić.

Dojmovi mladih

Na susretu su osim domaćih vjernika nazočili i mladi iz nekoliko srijemskih župa: Srijemske Mitrovice, Beočina, Golubinaca i Novih Banovaca.

»Za mene osobno ovaj susret je izuzetno važan s obzirom na cjelokupnu situaciju tijekom godine, zbog koje nismo proljetos uspjeli organizirati biskupijski susret mladih. Iako nas je manji broj, ovaj susret nam duhovno puno znači. Najlakše je jačati tijelo kroz razne vidove rekreacije, ali duhovno jačanje je nešto sasvim drugo i mnogo važnije. Uz sve one zabrane svetih misa, ovaj događaj je svima nama mladima dobro došao. Blagdan Svih svetih mi znači zato što se na taj dan na poseban način sjećamo i naših pokojnika«, kazao je **Ivan Reves** iz Srijemske Mitrovice.

Na koncu euharistijskog slavlja koje je predvodio vlč. Milekić u konceleciji sa župnicima iz Srijemske biskupije, uz paljenje svijeća za mrtve, upriličeno je euharistijsko klanjanje, a nakon toga druženje mladih uz poštovanje svih neophodnih epidemioloških mjera.

S. D.

Biskupsko ređenje mons. Slavka Večerina

Slavlje biskupskog ređenja no-voimenovanog subotičkog biskupa mons. **Slavka Večerina** bit će na blagdan sv. Nikole Tavelića, 14. studenoga u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske, s početkom u 11 sati. Glavni zaređitelj bit će zrenjaninski biskup i predsjednik Međunarodne biskupske konferencije mons. **László Németh**, a suzaređitelji umirovljeni subotički biskup **Ivan Péntes** i biskup grkokatoličke eparhije sv. Nikole u Ruskom Krsturu mons. **Đura Džudžar**.

U okviru bliže duhovne priprave za ovo veliko slavlje, u petak 13. studenoga, s početkom u 19 sati, u katedrali će biti pjevana Večerinja molitva.

Cijeli događaj ređenja i preuzimanja službe dijecezanskog biskupa mons. Slavka Večerina prenosit će se putem radio i TV postaja. Tako će misno slavlje biti prenošeno na RTV 1 s komentarima na hrvatskom jeziku, kao i na Radio Mariji Srbije, dok će prijenos na RTV 2 i Pannon RTV biti s komentarima na mađarskom jeziku.

Ž. V.

.....

U susret blagdanima

- 8. studenoga – Gracije Kotorski
- 9. studenoga – Posveta Lateranske bazilike
- 11. studenoga – Martin biskup
- 14. studenoga – Nikola Tavelić
- 16. studenoga – Margareta Škotska
- 18. studenoga – Posveta bazilike sv. Petra i Pavla
- 19. studenoga – Elizabeta Ugarska
- 22. studenoga – Krist Kralj, Cecilija

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Budnost kao stil života

Čovjek se boji smrti, jer je ona za njega nepoznanica. Zato o njoj ne voli govoriti niti želi o njoj misliti. Isto je tako i kada je riječ o ponovnom Isusovom dolasku. Konačan susret s Gospodinom svakoga plaši, pa se onda bolje ta tema izbjegava. No, Isus nas svojom prispodobom o mudrim i ludim djevicama (usp. Mt 25,1-13) upozorava da o posljednjim vremenima moramo misliti i za njih se pripremati. Samo od naše pripremljenosti ovisi što će biti kada dođemo pred Gospodina.

Mudre i lude djevice

Da je sve na svijetu prolazno, pa i ljudski život, svima nam je poznato. Isus želi da budemo spremni kada dođe vrijeme prelaska s ovoga svijeta, zato i priča prispodobu o djevicama. Prispodoba nam se u prvi mah može učiniti iznenađujućom i šokantnom. Sve djevice su imale najbolju namjeru, sve su ponijele svjetiljke. Teško je u držanju onih pet koje su nazvane ludima otkriti nešto loše. Žurba ih je smela, te su zaboravile ponijeti još ulja. Koliko puta smo zbog žurbe i drugih faktora zaboravili i mnogo važnije stvari, pa je na kraju sve prošlo bez posljedica. Zato se možemo pitati zar je toliko zlo što su zaboravile ponijeti više ulja. Unatoč neprilici koja ih je snašla, one ne odustaju, nego viču »Gospodine! Gospodine! Otвори nam!« (Mt 25,11). Ali, zbunjuje nas Isusov odgovor: »Zaista, kažem vam, ne poznajem vas« (Mt 25,12). Kako ovakav odgovor pomiriti s poznatom Isusovom blagošću i milosrđem koje je iskazivao i najvećim grješnicima? Zar su ove djevice pogriješile više nego toliki s kojima se Isus susretao? Očekivali bismo da će on otvoriti još jednom vrata i sve pustiti unutra, ali to se nije desilo. Lude djevice su zbog naizgled sitne stvari ostale pred vratima. No, ta sitna stvar čini bitnu razliku između njih i onih mudrih koje su bile na gozbi.

Bog poziva sve ljude da uzmu učešće na velikoj gozbi u njegovom kraljevstvu, kao što su i sve djevice iz Isusove prispodobe bile pozvane. Na njihovom primjeru vidimo da samo od pozvanih ovisi hoće li se naposljetku na gozbi naći ili ipak neće. Taj poziv je jedinstvena prilika i treba ga uzeti ozbiljno. Upaljena svjetiljka znak je prihvaćanja poziva i naše spremnosti da čekamo početak gozbe. To je uvjet bez ko-

jega se ne može za Božji stol. Zato prispodoba završava ozbiljnim Isusovim upozorenjem i pozivom na budnost: »Bdijte dakle jer ne znate dana ni časa!« (Mt 25,13).

Bog može oprostiti čovjeku svaki grijeh učinjen iz slabosti, ali je nemoćan kada s njim ne računamo ozbiljno. Ulazak na gozbu u njegovo kraljevstvo rezultat je našega izbora i pripremljenosti za koju smo sami odgovorni.

Svi smo pozvani na budnost

Pozivom na budnost Isus nam ne želi predstaviti Boga kao strogog suca, nego nas želi upozoriti da je naše spasenje jednim dijelom i u našim rukama. On nas poziva i želi nas u svome kraljevstvu, ali ne zadiru u našu slobodu. Sami odabiremo kako ćemo živjeti. Ipak, stalno nas opominje i podsjeća da se preispitamo, da provjerimo u kojem nas smjeru vode naši izbori, da ne bi, iznenađeni, kao djevice iz prispodobe, na kraju vremena ostali s pogrešne strane vrata.

Budan biti i bdjeti predstavlja stil života i označava budnost na različitim poljima. To je vjerska budnost koja podrazumijeva molitvu, sakramente, čitanje Svetog pisma i vjerske literature, aktivno uključivanje u život župne zajednice. No, mnogi koji ovu prispodobu već znaju, uglavnom tako i žive. Ipak to ne znači da se mogu smatrati budnima i spremnima za Kristov dolazak, jer ljudski život se odvija i na drugim poljima, a budnost znači spremnost u svakom pogledu.

Naše društveno djelovanje također je mjesto na kojem trebamo pokazati da smo spremni za susret s Kristom. Pomoći bratu u nevolji, saslušati onoga kojemu je teško, učiniti sitno dobro djelo koje će tužno izmamiti osmijeh na lice, podnijeti teret na poslu zbog nekog kolege, zaustaviti ogovaranje, a ne uključiti se, uključiti se u neku humanitarnu akciju, biti ljubazan i suosjećajan, biti prema svima onakav kako bi voljeli da su drugi prema nama. To je kršćanska budnost. Ona je dio naše svakodnevice, a ne čeka neke posebne dane i prilike. Ne znamo dana ni časa, zato sve ono što nam se čini sitnim i da može čekati, trebamo činiti odmah, jer ne znamo u koji trenutak će Gospodin doći, a možda će baš ta sitnica presuditi da ostanemo s druge strane vrata. Zato neka cijeli naš život odražava kršćansku budnost na koju smo pozvani.

Život sv. Franje

U oči blagdana Svih svetih, 31. listopada, u Subotici je osmi puta nasuprot *Halloweena* (Noći vještica) održana Večer svetaca – *Holywin*. Predstavu *Mladi sveti Franjo* organizirali su i izveli mladi u zajedništvu s fra **Danijelom Maljurom**.

Svake subote mladi se redovito okupljaju na vjeronauku kod franjevaca, te je ideja ove godine potekla upravo odatle. Cilj ovoga susreta u večer prije svetkovine Svih svetih je promoviranje svetoga i evanđeoskoga.

»U današnjem svijetu se i previše promovira ono što je od zloga, a na današnji dan smo željeli promovirati, prikazati život sv. Franje. Mislim da je to bio logičan izbor s obzirom na to da smo mi franjevci i da nam je njegov životni primjer najbliži«, kaže fra Danijel Maljur i dodaje: »Jednom je netko rekao da primjeri privlače, a dodao bih da su najkorisniji primjeri svetaca. Treba promovirati živote svetaca, njihove primjere, hagiografije, biografije, autobiografije, tako da što više evanđeoskih poruka iz života svetaca dođe do ljudi, a osobito mladih. Mladi se najčešće impresioniraju, zadive primjerima. Stoga im treba ponuditi primjere svetaca.«

Ovoga puta ne samo da su im ponuđeni primjeri nego su se i sami potrudili primjere iz života sv. Franje prenijeti i na druge. Tako se u glavnoj ulozi sv. Franje našao **Vedran Peić**, a u ulozi njegovih prijatelja, a kasnije i braće **Josip Šarčević**, te **Ivan** i **Tomislav Huska**. U ulozi roditelja sv. Franje bili su fra. Danijel Maljur i **Ivana Vukov**, a prosjaka i gubavca glumila je **Katarina Ivanković Radaković**, dok je Klaru glumila **Ana Mandić**, a biskupa **Zdenko Ivanković**. Tekst, režiju i scenografiju potpisuje fra Maljur, a kako bi sve proteklo u najboljem redu pobrinuli su se mladi i iza scene: **Dunja Šimić** kao šaptačica, pomagači **Emil Cvijin** i **Dominik Kujundžić**, dok su se za rasvjetu, glazbu i tehniku pobrinuli **Marin Piuković**, **Marin Jaramazović** i **Davor Ševčić**.

Za pripremanje ove predstave, po riječima Vedrana Peića, mladima je trebalo nešto manje od mjesec dana.

»Pripremajući se za predstavu čitao sam biografiju sv. Franje, ali najbolji primjer su nam naši franjevci. Dodatno smo se upoznali sa životom sv. Franje i smatram da je njegov život veliko nadahnuće, a osobito mladima koji se mogu pronaći u nekim segmentima njegovog života. Večer svetaca je na neki način velika kontra svjetski poznatom *Halloweenu*. Ovo je bitka za bolje, prvenstveno za nas same, za naše duše koje želimo sačuvati i ispuniti dobrom«, kaže Peić i pojašnjava kako je proteklih mjesec dana bilo puno proba, teških momenata, ali ujedno i puno druženja i zajedništva.

S obzirom na epidemiološke preporuke, predstava je održana u dva termina, u 19 i 21 sat u dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo*, kako bi mogao nazočiti veći broj zainteresiranih.

Podsjetimo se: sv. Franjo rođen je u Asizu 1181. godine, a preminuo je 3. listopada 1226. Nakon nepune dvije godine, papa **Grgur IX.** ga je proglasio svetim. Utemeljitelj je franjevačkog

reda, suutemeljitelj reda *klarisa* skupa sa sv. Klarom, a njime je nadahnut i Treći franjevački red i Franjevački svjetovni red.

Ž.V.

Obnova župnog dvora u Opovu

»Multikulturalnost i tolerancija tradicionalne su vrijednosti u Opovu, stoga sve vjerske zajednice kod nas mogu računati na projektno financiranje. Katolički župni dvor ne samo da je važan za vjernike nego ima i veliki povijesni značaj«, istaknuo je predsjednik Općine Opovo **Miloš Markov** 28. listopada na sastanku s generalnim vikarom Zrenjaninske biskupije **Róbertom Pastyikom** te s predstavnicima Udruge banatskih Hrvata **Željkom Horvatom** i **Goranom Kaurićem**.

U prostorijama lokalne samouprave oni su razgovarali o predstojećoj sanaciji zgrade župnog stana, jednog od najstarijih opovačkih objekata. Temeljem natječaja Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Udruzi banatskih Hrvata su za spomenute radove dodijeljena sredstva u iznosu od 400 tisuća dinara. Zbog procijenjenih ukupnih troškova ovog posla bit će potrebno dodatno su-

financiranje projekta, pa je zato pomoć zatražena i od mjesnih vlasti. O blagodatima koje će katolici u Opovu imati od uređenja prostorija župnog dvora govorio je **Róbert Pastyik** koji je donedavno u mjestu služio kao župnik.

»Nakon završetka radova na crkvi imali smo želju osposobiti bar jedan dio starog župnog stana. Tamo bi se vjernici poslije mise mogli sastati, a služio bi i kao ured, vjeronaučna dvorana ili za različite skupove pastoralnog karaktera. Raduje me što će naša zamisao uskoro napokon biti realizirana«, kazao je Pastyik.

Čvrste garancije za to sudionici sastanka dobili su od prvog čovjeka Opova koji je obećao da će iz općinske blagajne biti izdvojeno 305 tisuća dinara, što je suma koja će u potpunosti pokriti troškove radova. Zadovoljstvo postignutim dogovorom nije krio ni predsjednik Udruge banatskih Hrvata i vijećnik Hrvatskog nacionalnog vijeća **Goran Kaurić**. On je naveo da ako se sve bude odvijalo planiranom dinamikom očekuje da zajednica u Opovu svoj prostor za vjerske i kulturne manifestacije dobije tijekom proljeća 2021. godine. Naglasio je da je razgovor bio izuzetno konstruktivan i da su izložene potrebe predstavnika Udruge i Crkve naišle na puno razumijevanje općinskog rukovodstva. Najzadovoljniji ishodom sastanka u Opovu su sigurno župljani i članovi lokalne hrvatske zajednice koja će na ovaj način poslije dugo godina dobiti svoje mjesto za okupljanja, druženja i susrete.

D. M.

Fotografije:

Opovo.jpg (izvor: www.glasopova.rs)

RECEPT NA TACNI

Sarme bez mesa

Kad sam iz prehrane izbacila hranu životinjskog podrijetla, bila je to samo moja odluka, pa čak i tada sam si obećala da neću nikoga nagovarati niti osuđivati što se hrani drugačije. Svatko bira za sebe i to mora tako i ostati. Ono čega sam se više bojala bilo je da ću svoje recepte usmjeriti samo na takvu kuhinju, što se lako moglo dogoditi jer jednostavno tako kuham, tako dobivam namirnice i takve recepte istražujem za sebe. Međutim, iz straha da se to ne dogodi, dogodilo se upravo suprotno. Kad se malo osvrnem, ispada da ima više receptata s mesom nego onih bez. Kako se bliži razdoblje godine kada jedemo više mesa, bilo zbog zime ili zbog praznika, danas listove kiselog kupusa ispunjavamo rižom i orasima, umjesto mesom. Neka se vaš želudac malo odmori.

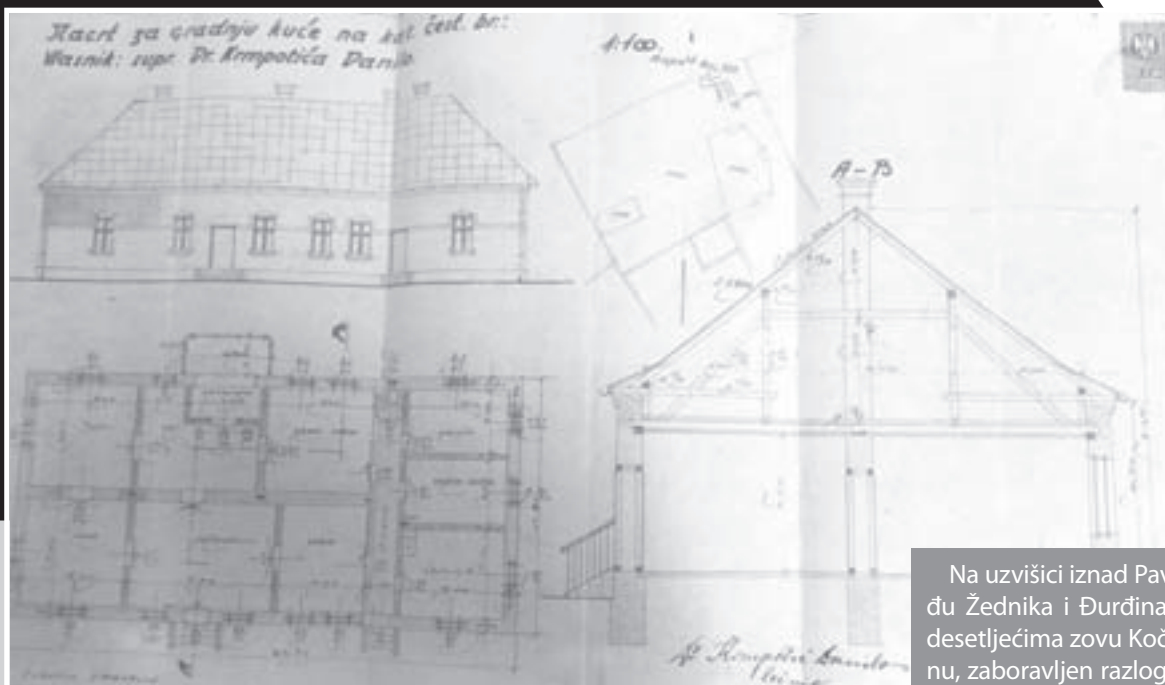
Potrebno: 350 g integralne riže / 2 žlice maslinovog ulja / 3 velika luka / 100 g oraha / 15 listova kiselog kupusa / voda / sol / pola žličice mljevenog lovora / žličica aleve paprike ili malo čilija.

Postupak: Integralnu rižu namočiti u vodu i ostaviti da stoji oko 24 sata. Na dvije žlice maslinovog ulja pržiti sitno nasjeckane glavice luka, dok ne porumene. Dodati ocijeđenu rižu, posoliti, pa pirjati nekoliko minuta. Dodati pola žličice mljevenog lovora, žličicu aleve paprike i malo čilija po želji. Dodati krupno mljevene orahe u rižu i promiješati. Listove kupusa oprati od soli, pa ih puniti nadjevom i uvijati u sarme. Sarme poredati u posudu, preli ih vodom razmućenom s dvije žlice maslinovog ulja. Kada voda prokipi, sarme staviti da se krčkaju na tihoj vatri oko dva i pol sata.

U svojim istraživanjima o blagodatima biljne ishrane otkrila sam i mnogo podataka koji baš nisu na strani ishrane mesom. Jedan od njih je da se meso jako dugo zadržava u crijevima, da je potrebno mnogo vremena i napora tijela da se ono preradi. Naravno, naše tijelo će sve uraditi za nas, pa nema brige, ali ga je zato dobro nekad nagraditi hranom koja ne sadrži meso, kako bi malo odmorilo.

Dobar tek!

Gorana Koporan

Toponim po majuru kraj rječice

Na uzvišici iznad Pavlovačkog dola, u ataru između Žednika i Đurđina, postoji mjesto koje mnogi desetljećima zovu Kočanda. Iako je, u međuvremenu, zaboravljen razlog nastanka toponima, kao što je slučaj i s drugim brojnim nazivima različitih lokacija širom grada i okolice. I kada se povod zaboravi, ime nastavi trajati s generacije na generaciju. U narodu spontano stvorena geografska imena su izuzetno zanimljivo područje za istraživanje s različitih aspekata - povijesnih, geografskih, etnoloških... Prikupljenu građu o starim toponimima svojevrsteno je publicirao poznati subotički arheolog **László Szekeres**.

Za razliku od Szekeresovih zapisa o toponimima od prije dva-tri stoljeća, naziv Kočanda je noviji; traje oko sedam-osam desetljeća. Na mjestu koje se označava ovim imenom danas su samo njive, ali je nekada postojao majur. Očito na lokaciji pažljivo biranoj, jer se nalazio na uzvišici kraj rječice, s uređenim parkom i pogledom koji »puca« u daljinu na sve četiri strane. Graditelj kaštela bio je liječnik dr. **Daniilo Krmpotić**, a autor projekta njegov rođeni brat **Antun Krmpotić**, građevinski poduzimač. Osim priča i sjećanja na kaštel, sada je nađen i vjerodostojni dokument o gradnji i izgledu kuće na imanju: u Povijesnom arhivu Subotica sačuvani su molba za građevinsku dozvolu podnijeta Senatu 27. svibnja 1929. godine (F: 47. III 624/1929) i projekt. U molbi se navodi nekoliko tehničkih detalja: temelj od pečene opeke, zidovi nabijani i valjci, crijep na krovu, visina soba 3,20 metara... Uređenju okruženja kaštela i parku ka rječici bila je posvećena posebna pažnja. Ovo je, vjerojatno, bio ljetnikovac na vlastitom velikom imanju, jer je dr. Krmpotić imao adresu stanovanja i liječničku praksu u gradu. Narednih godina mijenja prezime u **Kocsandi**, što je ostalo zabilježeno i u lokalnoj povijesti, u nazivu mjesta gdje je ranije podigao kaštel. Lokalni toponim je ostao, no kaštela nema. Imanje je nacionalizirano, a kaštel srušen sedamdesetih godina prošlog stoljeća.

I kukuruz je trebalo pospremiti

Sezona berbe kukuruza je za nama. Nekada, dok se sve radilo ručno, u ovo vrijeme bila je u punom jeku. Kukuruz bi se brao ručno, utovarao na zaprežna kola ili traktorske prikolice, a potom vozio u dvorište vlasnika njive. Ovaj zabilježeni trenutak povijesti jednoga sela, nažalost, nije ni iz čijeg obiteljskog albuma. Susjedu i velikom prijatelju autora ovih redaka **Marinku Šokcu** fotografiju su dala školska djeca iz kvarta. Kažu, pronašla su ju negdje usput, odbačenu. »Žao mi je što ja nemam ovakvu ili sličnu fotografiju. U vremenima kada je ova nastala, rijetko tko je i razmišljao o ovjekovječiva-

nja zrna s vrha klipa, a krupnija ostavljali za sjetvu. Dva puta smo ih nakon nicanja okopavali, a otac ih je znao još bar u tri navrata ošpartati; govorio je da bolje rastu ukoliko se zbuni trava između redova. Brali smo ih koncem listopada. Nije tada bilo ni berača, ni kombajna. Sve se radilo ručno. Na njivu bismo otišli ujutro prije sedam, s nama i nekoliko nadničara. No, nadnice im nisu plaćane, to su bili susjedi koji nisu imali konje, pa bi im otac radio uslužne poslove sa zapregom, a oni bi u odradu s nama išli u kopnju i branje kukuruza«, priča Marinko. Kukuruzi bi se s njive dovozili u dvorište i istovarali što je moguće bliže čardaku. Nije se smjelo

Kukuruz, latinskoga naziva *Zea mays*, jednogodišnja je biljka–žitarica iz obitelji trava. U Europu je dovezen nakon Cortesovog osvajanja Meksika. Na Balkan je stigao u 17. stoljeću. Korijen mu je žiličast, a stablo visoko i člankovito, s odvojenim muškim i ženskim cvjetovima. Plod mu je klip sa zrnjem koje je uglavnom žuto, crveno ili bijelo. U međuvremenu, uzgojen je veliki broj raznih vrsta hibrida, sa širokom primjenom u prehrambenoj industriji. Rabi se za ishranu ljudi i domaćih životinja, te za industrijsku proizvodnju.

nju običnih, svakidašnjih situacija. Roditelji su mi bili sitni paori, pa sam i odrastao u takvom ambijentu, a još od završnih razreda osnovne škole otac me je obučavao u svim paorskim poslovima. No, život me je kasnije odveo u posve drugom smjeru«, kaže Šokac. Kod tadašnjih sitnih paora dominantne kulture u uzgoju bile su žito i kukuruz, a sijalo se i ponešto ječma i zobi za ishranu konja, goveda i svinja. »Obradivali smo desetak lanaca oranice. Svake godine smo bar na pet sijali kukuruz. Istina, s njim je bilo puno više posla nego sa sitnozrnastim kulturama, ali je bio potreban kao osnova u ishrani stoke i peradi. Tada se kukuruz sijao koncem travnja i početkom svibnja. Tada paori nisu kupovali sjeme. Iz čardaka bi izabrali potrebnu količinu klipova s najkvalitetnijim zrnem, okrunili ih, pritom odvajajući sit-

dopustiti da dugo stoje na otvorenom, unosili bi se u čardak iste večeri. »Tada bi se na mobu okupljali susjedi i bliža rodbina. Žene i djeca bi klipovima punili pletene korpe, a jači muškarci bi pune korpe unosili do čardaka. U čardaku bi bila dvojica koja bi te korpe primala i redom istresala, sve dok se čardak ne napuni. Bilo bi tu i šale i pjesme, što sam najviše volio. Kad bi se sav kukuruz s hrpe smjestio u čardak, otac bi malo počastio mobaše. Po običaju, uvijek bi se jedna suha plečka i jedna debela kobasica od zimskog svinjokolja ostavljale za tu prigodu, pa bi ih otac natanko narezao i uz rakiju i vino majka bi to ponudila mobašima. Tako se posao s kukuruzima za tu godinu završavao u dobrom raspoloženju«, završava priču Marinko Šokac.

Ivan Andrašić

Dužijanca malenih

UČENJE kroz zabavu

U izmijenjenim okolnostima, pa i sastavu, ali s istim ciljem, 30. listopada održan je drugi dio *Dužijance malenih*. Svi dobro znamo kako je *Dužijanca* već davno završena i da je u sklopu iste 12. srpnja održana zahvala Bogu za ovogodišnji kruh, kada su mali bandaš i mala bandašica **Roko Vojnić** i **Marta Vukmanov Šimokov** skupa s vršnjacima u svečanim bunjevačkim nošnjama na oltar donijeli kruh od novog brašna.

Bila je to trinaesta *Dužijanca malenih*, ali rekli bi ne potpuna. Iz svima poznatih razloga dan prije, dakle 11. srpnja izostao je zabavno-edukativni dio *Dužijance malenih* – igre. Osim zahvale u crkvi, već četvrtu godinu zaredom organizator ove manifestacije HKC *Bunjevačko kolo* na čelu s predsjednikom Organizacijskog odbora **Denisom Lipozenčićem**, organizira i dječje igre.

»Svih prijašnjih godina u ovome programu sudjelovali su učenici subotičkih škola. Kako to ove godine nije bilo moguće, pa ni sada u novoj školskoj godini, donijeli smo odluku organizirati i ovaj dio manifestacije, kako bi održali kontinuitet. Sve je u smanjenom broju, s vlastitim kadrom i uz poštivanje svih epidemioloških mjera, ali ono što nam je najvažnije jeste da su se djeca dobro zabavila, te kroz igru i zabavu nešto i naučila o našoj povijesti i tradiciji«, kaže Lipozenčić.

Tako su se protekli petak okupili folkloristi pripremne skupine, koji su uživali u ovoj edukativnoj zabavi. Razdijeljeni u tri ekipe pod nazivom *lončići*, *somunčići* i *lakumići* natjecali su se prvo u kvizu znanja, a potom i u zanimljivim igrama spretnosti i znanja. Sve igre, kao i kviz prilagođeni su uzrastu, a kroz sve su prožeti običaji, način rada *risa*, nošnja... sve ono što je sastavni dio *Dužijance*.

I ove godine igre su bile natjecateljskog karaktera, a u ulozi sudaca i kapitena osim odraslih našli su se i mladi iz starije folklorne skupine.

»Cilj nam je u organizaciju ove manifestacije uključivati i mlade, te tako odgajati i vlastiti kadar kada je u pitanju organizacija ovakvih manifestacija«, kaže Lipozenčić.

Na kraju su u zavisnosti od plasmana uslijedile i nagrade, zakuška i druženje, a torta koju je osvojila pobjednička ekipa bila je samo »šlag« na kraju dobre zabave.

Održavanje *Dužijance malenih* financijski su pomogli: Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Grad Subotica.

Ž. V.

Mjesec hrvatske knjige – I. dio

Povijest knjige i zanimljivosti

Mjesec hrvatske knjige obilježava se od 15. listopada do 15. studenoga, što vjerujem da ste već znali, ali valja se podsjetiti i brojnih povijesnih zanimljivosti o knjigama.

Po definiciji, knjiga je ukoričena tiskana omeđena publikacija od najmanje 49 stranica, odnosno tiskana kolekcija papira. Ukoričena tiskana publikacija koja sadrži manje od 49 stranica naziva se brošura.

Povijest knjige stara je više od 7000 godina, te je sasvim normalno da je u tako dugačkom vremenskom periodu knjiga mijenjala svoj oblik.

Zanimljivo je znati da su Rimljani pisali »olovkom« od kosti koja je sličila grančici, a pisali su na »papiru« od voska. Više voštanih listova su uvezali i tako je nastala knjiga.

U vrijeme kada ljudi nisu znali pisati ni čitati, poruke i iskustva prenosili su usmenom predajom, »od usta do usta«. No, to nije bilo dovoljno da se sačuva predaja i da ne bude iskrivljena ili promijenjena. Tako su pradávnici zapisi sačuvani na komadu drveta, kosti, na životinjskom rogu i slično.

Najstarije kineske knjige bile su sastavljene od bambusovih daščica, a kasnije su ih zamijenili svici od svile. Stari Babilonci, Asirci i Perzijanci utiskivali su drvenim štapićem znakove u mekane glinene pločice, koje su zatim sušili i pekli. Stari Egipćani su pisali na drvenim i kamenim pločama, te kasnije na svicima papirusa. Stari Grci su svoje zakone urezivali u drvene ploče, a rimski zakoni su bili uklesani u 12 kamenih ploča.

* Na cijelom svijetu postoji gotovo 130 milijuna knjiga.

* Kada bi netko želio pročitati sve knjige koje postoje trebalo bi mu oko 60 tisuća godina.

* Tri najčitanije knjige na svijetu su Biblija, Mala crvena knjižica (knjiga najpoznatijih citata kineskog partijskog lidera **Mao Ce-tunga**) i serijal o Harryju Potteru.

* Prvi roman, napisan oko 1007. godine, bio je *The Tale of Genji*, japanske plemkinje **Murasaki Shikibu**.

* Američki predsjednik **Theodore Roosevelt** čitao je jednu knjigu dnevno.

* Najduža rečenica koja je ikada tiskana imala je 823 riječi.

* Jedna od najmanjih knjiga na svijetu, čije su dimenzije 5x5 mm zove se *Božja molitva*.

Priredila: Ž. V.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Andrija Kujundžić**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Matko Vuković*, Subotica – 2. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: škola sporta

VOLIM: nogomet

NE VOLIM: kad me netko laže

U SLOBODNO VRIJEME: se igram

NAJ PREDMET: matematika

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: inženjer

Dr. Tóth optika

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Primam u radni odnos zubnog tehničara s iskustvom u Županji, R. Hrvatska. Smještaj osiguran. Informacije na tel.: 00385-95-366-17-67.

Prodaje se građevinska parcela površine 844 m² za gradnju stambenog objekta, Mali Radanovac, Ulica Heroja Pinkija. Tel.: 063/551-871.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se kuća u centru sela Golubinci, Šimanovačka 14, na parceli 796 K. O. Golubinci koja s parcelom 797 čini jednu cjelinu – plac u građevinskom području, ukupne površine 25a i 14m². Dragan 063-509-902.

Prodaje se poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063-509-902.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, virangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marame, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Dvobrazni plug 14, roleri, bunjevačka ruha, pupče, marame i slično, starinska kolijevka. Tel.: 024/528-682.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Tel.: 064 18-39-591.

Hitno i povoljno prodajem zemlju u Subotici, 1 h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Povoljno prodajem dvosobnu kuću u Mičurinoj 22, Subotica. Informacije na mobitel: 066-555-49-61.

Prodaju se: dunje, dvije nekoristene perne punjene novim sitnim gušćijim perjem i auto Lada Samara '90. (200 eura). Tel.: 024 532570

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormari i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se peč za etažno grijanje na čvrsto gorivo Podvis Krnjačevac 30 kw. Tel.: 024 528682.

Izdajem u zakup 8,3 katastarskih jutara livade u Žedniku kod dola. Nela 063 8765 071.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Odmorište za bicikliste

U neposrednoj blizini Ludaškog jezera, 30. listopada otvoreno je odmorište za bicikliste, kao i sve ljubitelje prirode i ekoturizma. Izgradnja odmorista dio je projekta »EcoVelo Tour« koji se realizira u okviru Dunavskog transnacionalnog programa Europske unije, a čiji je cilj doprinijeti održivom turizmu u Dunavskom regionu, kao i popularizaciji biciklizma.

Odmorište je izrađeno od prirodnih materijala, a nalazi se u fokusu tri biciklističke ture – »Put vode«, kojim su obuhvaćena okolna jezera, »Put pijeska« i »Banatske avanture«.

U ovome projektu u kojem se jezera Palić i Ludaš stavljaju na europske mape, sudjelovalo je devet zemalja, a vrijedan je oko 6,5 milijuna dinara. Projekt je otpočeo prije dvije godine, a glavni partner bila je lokalna samouprava Zuglő iz Budimpešte.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 10. 11. 2020.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

INTERNET + TELEVIZIJA + TELEFON

STANDARD
MIX PAKETI

Astra
Telekom

024 555 765

Karadordev put 2, Subotica
www.astratelekom.com

Autor Kristijan Sekulić 30	Kruh od kukuruznog brašna	Koji se klanja idolima, kipovima	Redovnička kapa sa zarom u istočnoj crkvi	Popularni SF američki film iz 2009.	Grebeni, nizbrdice, strmine	Učnej od milja (srp.)		Sumpor	Ante Špoljarić	Antički narod u Italiji	Otpozadi, sa stražnje strane, otraga, straga...
Vrsta mountain bicikla, kona							Masne naslage Am. brand za hidr. sistem kočenja				
Djevojka za udaju								Mjesto u Srijemu Istraživački institut u Beogradu			
Narezati na komade									Gradski odbor Auto-moto savez		
Huisti, ružbi (nepravilno)						Drevni grad u Galileji Donji dio posude					
Japanski program softvera							Prestanak života Svete slike u ist. crkvi				
Sastavljeni u par, spojeni								Proizvod od mlijeka Austrija			
Časopis za lov i ribolov iz Beograda					Stara mjera za težinu Hrv. novčana jedinica				Rimska božica poroda	Prvi samoglasnik Dio gospodarske djelatnosti	
Naturistički klub Kamenjar				Lira Rumunjska		Kisak Aktualni premijer Mađarske, Viktor ...		Format slike u računalu			
Arhimandrit i povjesničar iz Srijema, ... Ruvarac 1832. - 1905.								Sat 4. slovo			
Kotor			Suprotno, protivno K Bridge Design								Konji, dorati (pjesn.)
Ribo-nukleinska kiselina				Ante Budimir Uglik			Mate Ivančić	Office for Metropolitan Architecture Avenija			
Parametar za procjenu količine željeza u krvi					Oporuka, zavjet, (tur.) amanet 23. slovo						
Hongkonški dolar				Meditati o nečemu, sanjati							

RJEŠENJE

VODORAVNO: KIKAPU, SALO, UDAVAČA, ŠID, KOMADATI, GO, ULTI, EMAUS, ROLAND, SMRT, UPARENI, SIR, ZOV, OKA, A, NKK, L, O, JPG, ILARION, URA, KO, OPREČNO, RNK, AB, OMA, UIBC, AMANET, HKD, SNIVATI
OKOMITO: KUKURUZNI KRUH, IDOLOPOKLONIK, KAMILAVKA, KBD, AVATAR, RO, C, PADINE, LIPA, S, UČA, DNO, ORBAN, ATE, IKONE, MI, S, IMS, A, Č, AV, AŠ, AMS, JUNONA, LIGURI, PROMET, ODOSTRAGA, ATI

Nogomet Srpska liga Vojvodina

U opreznoj igri domaćini spretniji

STARA PAZOVA – U 15. kolu *Bačka 1901* je na gostovanju u Staroj Pazovi poražena od *Jedinstva* rezultatom 2:0 (0:0). Utkmica je skoro cijelo prvo poluvrijeme igrana u sporom ritmu. Dojam je da su oba takmaca vodila više računa o čuvanju svoje mreže nego o ugrožavanju protivničke. Jedinu ozbiljnu prigodu imali su domaćini nakon kornera u 25. minuti, ali je **Pilipović** bravurno izbio loptu iz gornjeg kuta. Više uzbuđenja bilo je u nastavku, poglavito pred vratima Subotičana. Domaćini su pogocima u 54. i iz kaznenog udarca u 61. minuti ostvarili važnu pobjedu. Nakon drugog pogotka igra *Bačke 1901* je splasnula, a jedina svijetla figura ostao je vratar Pilipović, po mnogima najbolji igrač utakmice. U narednom kolu Subotičani će ugostiti ekipu *Radničkog 1912* iz Sombora.

Kraj pobjedničke serije

PEĆINCI – Nogometaši čonoplanske *Sloge* u 15. kolu su na gostovanju kod *Feniksa 1995*, koji je ovoga puta bio domaćin u Pećincima, poraženi rezultatom 3:1 (2:1). Domaćini su bolje otvorili utakmicu, pa su mrežu vratara **Bulovića** zatresli već u 12. minuti. Napadali su i gosti, ali su domaćini stvorili više prigoda. Iz jedne od najizglednijih podvostručili su prednost u 43. minuti. **Simić** je pogotkom prepolovio prednost domaćina i vratio *Slogu* u igru svega minutu kasnije. U nastavku Čonoplanci ozbiljno napadaju, no, domaćini su sve njihove pokušaje na vrijeme spriječili. Novim pogotkom u 72. minuti otklonili su i svaku neizvjesnost glede rezultata. Ovom pobjedom *Feniks 1995* je prekinuo pobjednički niz *Sloge* od tri utakmice zaredom. U narednom kolu Čonoplanci će ugostiti ekipu devetoplasiranog *Radničkog* iz Zrenjanina.

Pobjeda u derbiju

SOMBOR – Nogometaši somborskog *Radničkog 1912* u derbiju 15. kola na svojem travnjaku su porazili ekipu OFK *Vrška* rezultatom 2:0 (1:0). Domaćini su igrali lepršavo, pritom stvorivši veći broj izglednih situacija pred vratima Vrščana, a i gosti su u nekoliko navrata ozbiljno pripremili iz brzih kontranapada. Za prednost Somboraca na asistenciju **Švelje** strijelac je bio **Terzić** u 30. minuti. U nastavku se igralo isto, a konačni rezultat postavio je **Antunić** u 88. minuti. Ovom pobjedom *Radnički 1912* je izbio na 5. mjesto prvenstvene ljestvice. U narednom kolu Somborci će gostovati u Subotici kod *Bačke 1901*.

Vojvođanska liga Sjever

Peti poraz zaredom

LOVČENAC – Somborski *Radnički* je u 13. kolu na gostovanju u Lovčencu poražen od *Njegoša* rezultatom 2:0 (1:0). Domaćini su bolje otvorili utakmicu, igrali su dosta agresivno, a Somborci su pripremili iz kontranapada. Terensku inicijativu ekipa *Njegoša* je realizirala pogotkom iz slobodnjaka u 43. minuti. U nastavku su zaigrali još agresivnije, pa su već u 51. minuti podvostručili

prednost, što je bio i konačni ishod. Iako su skoro cijelo drugo poluvrijeme imali igrača više, nogometaši *Radničkog* nisu uspjeli materijalizirati brojčanu prednost, pa su zabilježili peti poraz zaredom i opasno se približili ekipama sa začelja. U narednom kolu *Radnički* će ugostiti devetoplasiranu *Bačku* iz Pačira.

Poraz Tavankučana

BAČKA PALANKA – *Tavankut* je u utakmici 13. kola na gostovanju u Bačkoj Palanki od susjeda na ljestvici, ekipe *Krila Krajine*, poražen rezultatom 2:0 (0:0). U odličnoj utakmici igralo se obostrano napadački, a domaćini su bili spretniji pred protivničkim vratima. Iako je bilo prigoda ispred oba vratara, u prvom poluvremenu mreže se nisu tresle. U nastavku, već u 48. minuti, domaćini su došli u prednost. I Tavankučani su imali svoje prigode, međutim, za njih je domaći vratar bio nesavladiv. Za sigurnu pobjedu napadači domaćina podvostručili su prednost u 85. minuti. U narednom kolu *Tavankut* će ugostiti trećeplasiranu *Mladost* iz Turije.

Imenjaci podijelili bodove

BAČKI PETROVAC – U derbiju 13. kola OFK *Mladost Apa* je na teškom gostovanju u Bačkom Petrovcu kod doprvaka *Mladosti* uspjela sačuvati svoju mrežu i u igri bez zgoditaka osvojiti bod koji će im puno značiti u nastavku prvenstva. Nakon odigranih 13 kola Apatinci zauzimaju šestu poziciju na ljestvici i iz prikrajka vrebaju greške vodećih ekipa. U narednom kolu OFK *Mladost Apa* će ugostiti zahuktalu ekipu *Krila Krajine* iz Bačke Palanke, iza koje je serija od tri pobjede zaredom.

Područna liga Sombor

Nenadani poraz

SOMBOR – Oslabljena ekipa ŽAK-a u 14. kolu je na domaćem travnjaku poražena od *Kulpina* rezultatom 1:3 (0:1). Neočekivano, gosti su došli u Sombor napasti domaćine, pa su se u takvoj igri bolje snašli i tri puta zatresli mrežu *željezničara*. Kako se napadači Somboraca nisu iskazali, gosti su, zahvaljujući ovoj pobjedi na ljestvici pretekli ekipu ŽAK-a. U narednom kolu Somborci će gostovati u Srpskom Mileticu kod četrnaestoplasiranog *Zadrugara*.

Četvrti poraz zaredom

RUSKI KRSTUR – Ekipa *Tvrđave* iz Bača u 14. kolu na gostovanju u Ruskom Krsturu poražena je od četvrtoplasiranog *Rusina* rezultatom 3:1 (2:0). U prvom poluvremenu domaćini su bili uvjerljivi i efikasniji od Bačana, pa su u prednost došli već u 15. minuti pogotkom iz penala. Četvrt sata kasnije prednost su podvostručili, a minutu prije odlaska na odmor **Ralević** je bio u prigodi da prepolovi prednost domaćina, međutim, samo je uzdrmao vratnicu. Nakon odmora gosti su igrali ofenzivnije, a u 68. minuti, pogotkom **Maleševića** umanjili su prednost *Rusina* na 1:2. Konačni rezultat domaćini su postavili u 90. minuti. U narednom kolu *Tvrđava* će ugostiti trinaestoplasiranu *Budućnost* iz Gložana.

Područna liga Subotica

Svatom po bod

KUCURA – U derbiju začelja 12. kola *Radnički 1905* je na gostovanju u Kucuri rezultatom 1:1 (0:1) otkinuo bod ekipi *Iskre*. Izravni rivali u borbi za opstanak igrali su oprezno, više vodeći računa o svojoj nego o protivničkoj mreži. Oba rivala su u skupini najugroženijih ekipa, stoga Bajmačani mogu biti zadovoljni bodom osvojenim na protivničkom travnjaku. U narednom kolu *Radnički 1905* će u novom derbiju začelja gostovati u Saviu kod dofenjeraša *Budućnosti*.

Podjela bodova

ĐURĐIN – U 12. kolu *Đurđin* je ugostio susjeda na ljestvici, ekipu *Tornjoša* i s njom rezultatom 1:1 (0:0) podijelio bodove. Tako je neočekivano propustio priliku da nakon ove utakmice na ljestvici pretekne rivala. U narednom kolu *Đurđin* će gostovati u Novom Žedniku kod trećeplasiranog *Preporoda*.

MNL Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 1. razred
Odmorni za šokački derbi

MONOŠTOR – *Dunav* je u 11. kolu bio slobodan. U narednom će, u šokačkom derbiju, ugostiti starog rivala, *Dinamo 1923* iz Berega.

Novi poraz

BEREG – *Dinamo 1923* iz Berega u 11. kolu je na svojem travnjaku rezultatom 2:4 (1:2) poražen od zahuktalog *Hajduka* iz Stapara. Berešci su i u ovom kolu igrali nekompletni, pa sve dok nema opasnosti od ispadanja u beton ligu, porazi ne brinu čelnikstvo kluba. U narednom kolu *Dinamo 1923* će u šokačkom derbiju odmjeriti snage s *Dunavom* u Monoštoru.

Rukomet žene
Prva liga Sjever

Preokretom do pobjede

SOMBOR – Povratnice u Prvu ligu Sjever, ŽRK *Ravangrad* iz Sombora, na premijernoj ovosezonskoj utakmici preokretom su ostvarile pobjedu rezultatom 24:21 (10:15) protiv *Radničkog* iz Bajmaka. Početak utakmice nije bio obećavajući za Somborke. Gošće, iskusnije i tjelesno jače, igrale su čvrsto, ne dopuštajući mladim Somborkama rezultatski priključak. Na odmor se otišlo s +5 za Bajmačanke. Nakon pauze *ravangradanke* su igrale kao preporođene. U prvih deset minuta nastavka uspjele su poravnati, a u završnici se i odlijepiti i zabilježiti prvu prvoligašku pobjedu. Najefikasnija kod Somborki bila je **Benjak** s 8 pogodaka, **Lazić** 5, **Čirić** 4, **Vezmar** 4 i **Cvetković** 3.

Boćanje

Somborcima srebro u Herceg Novom

HERCEG NOVI – Na međunarodnom boćarskom turniru održanom u Herceg Novom nastupile su ekipe iz četiri ex jugoslavenske države, među njima i BK *Sombor*. Somborci su u konkurenciji ekipa zauzeli drugo mjesto iza *Maina* iz Budve. Ekipe su se nadmetale u dvije discipline. Somborci su bili drugoplasirani u nadmetanju trojki. Nešto slabiji plasman ostvarili su u preciznom izbijanju. U toj disciplini pobijedila je domaća ekipa *Meljine*, ispred *Vala* i *Radiše* iz bosanskohercegovačkog Čitluka, koji je zauzeo treće mjesto u generalnom plasmanu. Konačan poredak: *Maini* (Budva), *Sombor*, *Radiša* (Čitluk), *Meljine*, *Palma* (Tivat), *Val* (Herceg Novi), *Altina* (Beograd) i *Gornja Vručica*. Natjecanje u drugom dijelu programa bilo je revijalne naravi. Pojedinci su se nadmetali u dvije discipline. **Đoko Zvicer** iz tivatske *Palme* bio je najbolji u valjanju, a **Nenad Kovačević** iz Sombora u izbijanju.

Ivan Andrašić

POGLED S TRIBINA

Iznenadjenja

Deseto kolo Prve hrvatske nogometne lige donijelo je tri velika rezultatska iznenađenja i na najbolji način potvrdilo činjenicu kako je nacionalni šampionat dinamičan i neizvjestan. Izuzev, naravno, kada je u pitanju *Dinamo* i njegova neprikosnovenost. Ali i šampion je ostao »okrznut« prošloga vikenda.

Naime, posve posrnula i trenutačno pretposljednja *Lokomotiva* uspjela je na svom terenu izboriti veliki remi protiv *modrih*, te na najbolji način iskoristiti njihov premor od teškog susreta protiv CSKA u Moskvi (0:0). No, ta okolnost nikako ne umanjuje odličnu igru *lokosa* i navještaj kako bi se konačno mogli vratiti na pravi kolosijek koji ih je u prošloj sezoni doveo do vicešampionske pozicije.

Druga dva dijela Hrvatske, na posve suprotnim geografskim stranama, Istra i Dalmacija bile su posebno ponosne na svoje hrabre predstavnike. Redoviti stanari Donjeg doma 1. HNL, *Istra*, odnosno novopečeni prvoligaš *Šibenik*, zabilježili su posve neočekivane pobjede protiv istaknutih predstavnika

Gornjeg doma, *Hajduka*, odnosno *Rijeke*. Puljani su minimalnim rezultatom (1:0) vrijednim tri velika boda ispratili Splitsane put doma i još veće neizvjesnosti glede budućnosti kluba koji se nalazi u strašnoj organizacijskoj, a samim time i rezultatskoj krizi. Ponos svoga dijela Dalmacije, *Šibenik* je svojim zagriženim navijačima darovao pobjedu protiv europske *Rijeke* (2:0) i na najbolji način iskoristio zamor drugog hrvatskog predstavnika u igranju na dva kolosijeka. S nova tri boda Šibenčani su skočili na sedmo mjesto sa solidnih deset bodova koliko, uostalom ima i, primjerice, *Hajduk*.

Ali zato nije bilo iznenađenja u duelu *Slavena* i *Osijeka*, jer je momčad najboljeg trenera u ligi **Nenada Bjelice** izborila gostujuću pobjedu (1:0) i opravdala najavu kako će se boriti za naslov.

Jedno je sigurno, osobito nakon ovog prvenstvenog kola kojim je natjecanje 1. HNL ušlo u svoju drugu trećinu: niti jedan susret i teren više nisu rezultatski sigurni niti za jednu momčad. Što je odlično za budućnost hrvatskog nogometa. Kako na planu europskog klupskog nogometa, tako i na polju europskih i svjetskih reprezentativnih akcija.

Konačno, unatoč manjoj rezultatskoj krizi uslijed smjene generacija, Hrvatska je ipak sve do SP u Kataru 2022. godine, još uvijek, aktualni viceprvak svijeta.

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Večer svetaca, 2020.

Iz Ivković šora

Televizija

Piše: Branko Ivković

Faljnīs, čeljadi moja. Jevo, baš raspravljamo i gustiramo mi ostarinci, Joso Periša i ja. Ne možmo kast omladinci kad smo svi oko šezdest lita, pa moramo bit ostarinci. Doduše, nismo još za penziju kako kažu ove nove demokracke vlasti. Kod nji se kandar penzija stiče prid to kad se zove popo, al pak: iskali smo i dobili smo. Neg, bisni smo na televiziju, nalte. Na priliku, od polak devedeseti godina smo mogli malkoc i gledat šta se trevlja u našoj matičnoj državi. Doduše, s vrlo skupom antenom, pa su ondak izmislili niki risiver, pa sad opet ne mož. Vele, triba nabavit niki drukčiji risiver, a tu škatuljicu prodaju borme kugod da je od zlata, pa kandar gustiramo da ćemo se nas trojica, a zvaćemo i našeg Đuru, pajdaša iz šora da nam budne četvrti a ja sam se primio da ću otić u petak na hetiju i kupit jedno dvoje mađžarske karte i svako večē idemo kod drugog i lipo se kartamo. A vi, gospodo, izmišljajte opet i dalje koji-kaki hd, md, pd i ko zna već šta samo da bi nam izvukli novce iz buđelara. Al Braniši više nećete! Neću tu škatulju više uzet taman da mi i zabadavad daju, a i šta imam vidit: tajkune, političare i one poplašene što se samo kerebeče ispod ti masaka a vidim da se boje ko vrag svete vode, božem prosti. Joso se smije, pa se sav zacenio i zakašljo kugod da on ima tu bolu. Kad ga prošlo, pita me kako vidim da se boje? Ta velim ja njemu da kako ne bi vidio: sakrili se so tim maskama skroz do očivi, a oči njim iskolačene kugod da su vidili izdubljenu bundevu na onu Noć vištica. Doduše, ja u to ne virujem, a ni ne slavim. Ja sam osto viran našem Isusu, a ko viruje za-pravo u njeg taj se vištica ni ne boji. Ni naše gospoje nemadu ništa protiv, za divno čudo, kad sam čuo da njim se sviđa što smo se dogovorili oko druženja i kartanija. Skoro sam se moro prikrstit; kako to da nisu protiv, obično uvik imadu zadnju rič. Kažu da će se i one latit recepata i kolača, a probaće i malo eklat i štrikat da se podsitate. Tako nam baš bilo drago, čeljadi. Ajte i vi, lipo ćemo se družit, dosta je bilo već ispiranja glava i mozgova s kojikakim gospockim uncutarijama. Još uvik je selo selo, salaš salaš i tako će ostat dok je svita i vika, barem u ovim našim lipim Ivković šoru. Kandar se i ovi polagano mire. Baš niki dan sam vidio na kompjuto-ru da se potpisivali niki ugovori o pravljenjima saradnje izmed dvi države. Kažu da će se praviti i Rvacka kuća di će se skupljat mladež. Velim ovoj dvojci da se lagano ide naprid i u mirenju naše matične i ove druge naše države di živimo i di smo se i rodili i di smo odjedared ni tili ni sanjali o tim postali manjina, i to ona koju najviše ne vole. Al šta će čovik? Mora slušat tute di se rodio, nema druge. Sviđa njm se kako mi se čini taj divan. Jedino Periša klama glavom, pa veli da je sve to lipo al mu se čini da nam se mladež razbigla po svitu i da ćemo tamo ić samo mi. No, ne dam se ja smest. Nisam valjdar žito na tavanu za vrime obaveze. Biće i omladiaca, samo njim triba stvorit uslove. Ajd, zbogom.

Bač Ivin štodir**Ne sluša
jezik**

piše: Ivan Andrašić

Bač Iva se probudijo rano. Ni pravoga počelo ni svanjivat, pa se još ni tijo dignit, rano mu za kuvat kafu. Misli se, vada čeljade kako stari, triba sve manje sna. Najedamput se preznijo i sitijo se kako ga sinoć iz varoši zvo na telefon jedan o njegovi. Divanu za njega svašta, ko lipoga, ko ružnoga, a bač Ive već davno izgleda ko kakigod partijcki žandar. Zove ako mu štogoda triba, pita za zdravlje, za familiju, usta mu puna meda. A sinoć bome i nisu, bač Ive izgledalo ko da po njemu priko telefona pljuje žuč. I ni to bilo prvi put. Ne jedamput i priko telefona i ako bi se digoda trefili, vazdan ga pritisko da unide u njevu partiju. A ni baš tako mlad, tribo bi se sićat da bač Iva iz partije izašo upravo brog taki što o svega posla volju jedino opanjkavat druge, a dobro znadu prid kim triba. I onda se na kraj godine samo falu koliko su radili. Još više brog ni što take samo tapšu po ramena i priko nji zapovidu šta i kako vamo triba radit. A ni se radilo ni malo dobro. Svit jim se ismijavo, jal njeve u selu nikako uparit. Popa ni bijo o njegovi, vodijo nikaku svoju politiku, ni što cigrali i pivali svoju, a partija, ope, svoju. Dica o partijaša i to o ni na koikakima sitnima položajma, nisu se učlanjivala u društvo o bač Ivini, neg u no drugo. Za njima se učlanjivali i dade i matere, pa se svi zajedno prikazivali na bine u bričesa i tanki opančića. Nisu jim tribali ni šeširi, na glave pometali šajkače. Ni prvi o vi što cigru i pivu u društvu o bač Ivini nisu nikako tili u tu partiju, a ruku na srce, niko ji tamo ni ni zvo. Ko da se bojali o nji. I bome, to odbijalo svit i o jedni i o drugi i o treći. Jedino novi popa, otkako došo, proba nikako pokrpit poderano, al teško to ide, potli svi ni ružni riči iz prošli godina. Istina, dosta svita se ope okrenilo crkve, al i u partije i u društvu ji jako malo ostalo, pa se kanda samo čeka da se vidi ko će zaključat kapiju i bacit ključ po ćupriju. A i puno nji što bili u partije o bač Ivini prišlo u partiju o Nogaštosezasvepita, pa vodu drugaču politiku. Jedni se ističu više, jedni manje, al slušat moru. Ni svako zadrť ko bač Iva, pa samo jednotejedno. Drugače taki štodiru. Minju partije ko nevaljana žena gaće, vazdan idu tamo di mislu da će bit bilijega kruva. Utomu stalo i svanjivat pa se digo i skuvo kafu. Probudila se i njegova i oma mu se dugačko zagledala oči. »Otsinoć si mi nikaki svaj smušit. Vada si ope digod lanijo štogoda što ni tribalo, pa dobijo kaštigu. Tako je to, ka ništa ne možeš pričutit. Bolje da se maneš so-koćala, bićeš mirniji«, veli njegova i srkne malo kafe. »Bome, nisam vi dana ništa trukovo, jedino sam š ljudima divanijo uživo. Vidiš, kanda međ njima bijo i naj što jako volji tužakat, pa oma to prino u varoš nomu Komuvećtriba. Taj oma napiko žandara, ne prvi put, na novu kaštigu. A ništa nisam slago. Samo reko da ne voljim što su danas u crkve u prvi redova ni što juče zanosili šešire, pa ji ne skidu ni prid oltarom, ni zastalom«, odvratil je bač Iva i kiselo se naškobi. Njegova mu više ništa ni ni pitala.

NARODNE POSLOVICE

- * Mir dolazi kroz razumijevanje, a ne kroz sporazume.
- * Zapamti savjet onoga tko te voli pa makar ti se činio i lošim.
- * Poslušaj što govore o drugima i znat ćeš što govore i o tebi.

VICEVI, ŠALE...

Zaustavi policajac pijanog vozača:

- Gospodine, morat ću vas isključiti iz prometa.
- Nemojte molim vas, jedva sam se uključio.

Suprug:

- Već 18 godina što god ja kažem, ti me ispravljaš.

Supruga:

- 20 godina dušo, 20!

MUDROLIJE

- * Možda je istina, možda ne znamo što imamo dok to ne izgubimo.

Ali, možda je istina i da ne znamo što nam nedostaje dok to ne nađemo.

- * Živi, vrišti, razbijaj, pleši...

Čovjek je rođen da gubi i griješi.

Prokockaj dan, prodivljaj noći.

Jednom se ni to neće moći.

Vremeplov – iz naše arhive

Luka i Marko, 2006.

**PETAK
6.11.2020.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:11 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:11 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:11 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:17 Gorski spašavatelji
11:07 Riječ i život: Jedinstvo u različitosti
12:00 Dnevnik 1
12:29 Diva, telenovela
13:20 Dr. Oz
14:06 Normalan život
15:02 Martin Clunes - Otoci Amerike, dokumentarna serija
15:55 Shakespeare i Hathaway
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:09 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 Nemoguća misija: Protokol duh, američko-arapsko-češko-kanadsko-rusko-indijski film
23:26 5.com s Danielom: Nika Flajs i Ibrica Jusić, zabavni talk show
00:29 Dnevnik 3
01:04 Ludi blizanci, film
02:35 Martin Clunes - Otoci Amerike
03:24 Shakespeare i Hathaway
04:08 Fotografija u Hrvatskoj
04:23 Dr. Oz
05:05 Dnevnik 3
05:28 Skica za portret
05:43 Dnevnik 2
06:32 Diva, telenovela

05:24 Kultura s nogu
05:49 Regionalni dnevnik
06:33 Juhuhu
10:05 Dino Dana
10:28 Noćne more iz svijeta prirode
10:59 Mačji planet: Nevski maskaradna
11:31 Veterinar Engel
12:22 EBU: Mediteranska kuhinja Trish Deseine
13:21 Mala ubojstva Agathe Christie: Karte na stol, francuski film
15:00 Novo ruho stare kuće
15:47 Izradi sam: Foto transfer

16:00 Regionalni dnevnik
16:44 Psi s važnim poslovima: Lovci na mirise, dokumentarna serija
17:36 'Ko te šiša
18:10 Šlep šou: Hladno pivo
19:06 Alvin i vjevice
19:20 Izradi sam: Foto transfer
19:29 POPROCK.HR
20:05 Serengeti: Najezda, dokumenarna serija
21:00 Endeavour, mladi Morse
22:36 Nezaboravljeni
00:16 Mala ubojstva Agathe Christie: Karte na stol, francuski film
01:50 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
7.11.2020.**

06:31 Klasika mundi: Ljetni koncert Bečke filharmonije iz dvorskog perivoja
Schönbrunn 2020., snimka
08:00 Kanadski konjanici, američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
11:09 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:26 Veterani mira
13:17 Zdrav život
13:44 Zajedno u duhu
14:20 Prizma, multinacionalni magazin
15:09 Istrage prometnih nesreća
15:40 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
16:14 Potrošački kod
16:42 Manjinski mozaik: Vučica s Korduna
17:00 Vijesti u 17
17:17 Kultura s nogu
17:49 Lijepom našom: Čakovec
19:00 Dnevnik 2
20:03 Loto 7
20:10 Zvijezde pjevaju
21:31 Loto 7 - izvještaj
21:35 Dnevnik 3
22:09 Soba panike, film
00:02 Lova, američki film
01:46 Dnevnik 3
02:01 Vijesti iz kulture
02:09 Kanadski konjanici, film
03:30 Fotografija u Hrvatskoj
03:36 Zajedno u duhu
04:06 Manjinski mozaik: Vučica s Korduna
04:21 Veterani mira
05:06 Prizma, multinacionalni magazin
05:51 Dnevnik 2

06:40 Lijepom našom: Čakovec

05:45 Regionalni dnevnik
06:29 Juhuhu
06:29 Susjedstvo tigrića Daniela, crtana serija
10:11 Anadroidi
11:02 Vrtlarica: Kad zamiriši na limun
11:34 Život u parku
12:24 Dom na kvadrat
12:58 Operne legende: Plácido Domingo, dokumentarna serija
13:49 Auto Market
14:25 Endeavour, mladi Morse
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Zagreb: Plivački miting Mladost, prijenos
17:50 Osijek: Hrvatska - Mađarska, rukomet
19:42 Planeti izbliza: Zemlja i Mars: sestrinski planeti, dokumentarna serija
20:05 Invazija, američko-australski film
21:45 Sjeverna Amerika sa Simonom Reeveom, dokumentarna serija
22:50 Majka, otac, sin
23:49 Povrh jezera
01:33 Glazbeni Top20
02:18 Zagreb: Plivački miting Mladost - snimka 1.dana
03:18 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
8.11.2020.**

08:11 Artisti i modeli, film
09:58 Ljubešćica: Misa, prijenos
11:07 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Split: More
14:00 Nedjeljom u 2
15:05 Home for Harvest, kanadski film
16:30 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17
17:40 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
20:03 Loto 6
20:10 A Porina dobiva...Ruža Pospis Baldani, glazbeno-dokumentarna serija
20:59 Loto 6 - izvještaj
21:05 Biografija: Dinastija Trump, dokumentarna serija
21:55 Dnevnik 3
22:29 Artisti i modeli, film
00:14 Nedjeljom u 2

01:09 Dnevnik 3
01:24 Vijesti iz kulture
01:32 Mir i dobro
01:57 Home for Harvest, kanadski film
03:22 Carmine Street Guitars, glazbeno-dokumentarni film
04:42 Fotografija u Hrvatskoj
04:51 Dnevnik 2
05:40 Split: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Susjedstvo tigrića Daniela, crtana serija
08:30 Top-lista DTV-a
09:10 Luka i prijatelji
09:40 Agatha Raisin
10:30 Umrstva u Midsomeru
12:05 Lidijina kuhinja
12:30 Dobar, bolji, najbolji... britanski slastičar
13:30 Indeks
14:00 Klub 7
15:00 Zvijezde pjevaju
16:30 Magazin LP
17:00 Zagreb: Plivački miting Mladost, snimka
18:03 140 godina Muzeja za umjetnost i obrt, dokumentarni film
19:00 Neno Belan i Fiumensi 1.dio - Dom sportova 2016.
20:05 Oluja bez oblaka, američki film
22:15 Sajam taštine, serija
23:10 Graham Norton i gosti
23:55 Carmine Street Guitars, glazbeno-dokumentarni film
01:10 Fargo
01:55 Zagreb: Plivački miting Mladost, snimka 2.dana
02:55 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
9.11.2020.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:17 Gorski spašavatelji
11:09 Treća dob
12:00 Dnevnik 1
12:25 Diva, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Globalna Hrvatska HTV
15:01 Lov na polarnu svjetlost, dokumentarna serija
15:53 Shakespeare i Hathaway
17:00 Vijesti u 17

17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 Nesreća
21:05 Crno-bijeli svijet
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:27 Lov na polarnu svjetlost, dokumentarna serija
00:19 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
00:49 Shakespeare i Hathaway
01:34 Dr. Oz
02:19 Dnevnik 3
02:42 Cirkusanti divljine, dokumentarni film
03:32 Karijski cvijet
04:17 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:37 Dnevnik 2
05:26 Diva, telenovela

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život: Jedinstvo u različitosti
06:34 Juhuhu
10:08 Dino Dana
10:33 Noćne more iz svijeta prirode
11:05 Indeks
11:35 Veterinar Engel
12:30 Biografija: Dinastija Trump, dokumentarna serija
13:20 Callas Onassis 1, talijansko-francuski film
15:00 Novo ruho stare kuće
16:00 Regionalni dnevnik
16:47 Cirkusanti divljine
17:44 Auto Market
18:20 TV Bingo
19:15 Alvin i vjevice
19:30 POPROCK.HR
20:05 Stadion, emisija
21:00 13 minuta, njemačko-talijanski film
22:55 Domovina
23:50 Zakon i red: Odjel za žrtve
00:35 Stadion, emisija
01:28 Osijek: Hrvatska - Mađarska, rukomet
02:48 Noćni glazbeni program

**UTORAK
10.11.2020.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:17 Gorski spašavatelji
11:09 Glas domovine
12:00 Dnevnik 1

12:25 Diva, telenovela
 13:15 Dr. Oz
 14:05 Znanstveni krugovi
 14:30 Zdrav život
 15:01 Lov na polarnu svjetlost, dokumentarna serija
 15:53 Shakespeare i Hathaway - privatni istražitelji
 17:00 Vijesti u 17
 17:20 Kod nas doma
 18:10 Potjera
 18:58 Vrijeme
 19:00 Dnevnik 2
 20:10 U svom filmu: Zdravko Šljivac
 21:05 Sveta zemaljska čuda, dokumentarna serija
 22:00 Otvoreno
 22:50 Dnevnik 3
 23:25 Hrvatska za 5
 00:15 Lov na polarnu svjetlost, dokumentarna serija
 01:00 Shakespeare i Hathaway
 01:45 Dr. Oz
 02:30 Dnevnik 3
 02:45 Vijesti iz kulture
 02:53 Medvjed - divlji prizori iz Asturije, dokumentarni film
 03:45 Karipski cvijet, telenovela
 04:30 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
 04:37 Dnevnik 2
 05:26 Diva, telenovela

 05:00 Izvan formata
 05:50 Regionalni dnevnik
 06:34 Juhuhu
 10:07 Dino Dana
 10:32 Noćne more iz svijeta prirode

11:35 Veterinar Engel
 12:30 Ovo je umjetnost
 13:25 Callas Onassis 2, talijansko-francuski film
 15:05 Novo ruho stare kuće
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:44 Medvjed - divlji prizori iz Asturije, dok. film
 17:40 'Ko te šiša
 18:15 Šlep šou: Marijan Ban
 19:18 Alvin i vjeeverice
 19:30 POPROCK.HR
 20:05 Ekvator iz zraka: Afrika, dokumentarna serija
 21:00 Middleton, film
 22:45 Domovina
 23:40 Zakon i red: Odjel za žrtve
 00:25 Callas Onassis 2, talijansko-francuski film
 02:00 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 11.11.2020.

 06:30 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 10:17 Gorski spašavatelji
 11:09 Eko zona
 12:00 Dnevnik 1
 12:25 Diva, telenovela
 13:15 Dr. Oz
 14:05 Potrošački kod
 14:30 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
 15:01 Lov na polarnu svjetlost, dokumentarna serija
 15:53 Shakespeare i Hathaway
 17:00 Vijesti u 17
 17:20 Kod nas doma
 18:10 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 20:03 Loto 7
 20:10 Romano Bolković - 1

na 1, talk show
 20:55 Loto 7 - izvještaj
 21:00 Mijenjamo svijet: Igrati se Boga, dokumentarni film
 22:00 Otvoreno
 22:50 Dnevnik 3
 23:25 Lov na polarnu svjetlost, dokumentarna serija
 00:10 Istrage prometnih nesreća
 00:35 Shakespeare i Hathaway
 01:20 Dr. Oz
 02:05 Dnevnik 3
 02:28 Tajne seobe životinjskog svijeta: Stričkov šarenjak, dokumentarna serija
 03:20 Karipski cvijet, telenovela
 04:05 Eko zona
 04:30 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
 04:32 Dnevnik 2
 05:21 Diva, telenovela

 05:20 Što je klasik?
 05:50 Regionalni dnevnik
 06:34 Juhuhu
 10:07 Dino Dana
 10:32 Noćne more iz svijeta prirode
 11:05 Luka i prijatelji: Uspomene
 11:35 Veterinar Engel
 12:30 Sveta zemaljska čuda, dokumentarna serija
 13:30 Des freres et des soeurs, francuski film
 15:00 Novo ruho stare kuće
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:44 Tajne seobe životinjskog svijeta: Stričkov šarenjak, dokumentarna serija

17:40 'Ko te šiša
 18:15 Šlep šou: Nina Badrić
 19:18 Alvin i vjeeverice
 19:30 POPROCK.HR
 20:05 Nogomet: Trenuci koje pamtim - Pele, Argentina i diktatori, dokumentarna serija
 21:00 Čudo na planini, američki film
 22:40 Kuća od karata
 23:35 Zakon i red: Odjel za žrtve
 00:20 Des freres et des soeurs, francuski film
 01:45 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 12.11.2020.

 06:30 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 10:17 Gorski spašavatelji
 11:08 Harmonija disonance
 12:00 Dnevnik 1
 12:25 Diva, telenovela
 13:15 Dr. Oz
 14:05 Otkrivamo Hrvatsku: Lonjsko polje
 14:30 Prometej
 15:01 Lov na polarnu svjetlost, dok. serija
 15:53 Shakespeare i Hathaway
 17:00 Vijesti u 17
 17:20 Kod nas doma
 18:10 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 20:03 Loto 6
 20:10 Tko želi biti milijunaš?
 21:00 Loto 6 - izvještaj
 21:05 Puls
 22:00 Otvoreno
 22:50 Dnevnik 3
 23:27 Lov na polarnu svjetlost, dokumentarna serija

00:19 Shakespeare i Hathaway
 01:04 Dr. Oz
 01:49 Dnevnik 3
 02:12 Tajne seobe životinjskog svijeta: Eleonorin sokol, dokumentarna serija
 03:04 Karipski cvijet
 03:49 Ženiš se i gotovo, emisija pučke i predajne kulture
 04:19 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
 04:37 Dnevnik 2
 05:26 Diva, telenovela

05:20 Knjiga ili život
 05:50 Regionalni dnevnik
 06:34 Juhuhu
 11:05 Pozitivno
 11:35 Veterinar Engel
 12:30 A Porina dobiva...Ruža Pospis Baldani, glazbeno-dokumentarna serija
 13:25 Meet My Valentine, američki film
 15:00 Novo ruho stare kuće
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:44 Tajne seobe životinjskog svijeta: Eleonorin sokol
 17:40 'Ko te šiša
 18:15 Free Spirits, dokumentarna serija
 18:45 I to je Hrvatska
 19:05 Animirana serija
 19:30 POPROCK.HR
 20:05 Klub 7
 21:00 Glas, hrvatski film
 23:10 Kuća od karata
 00:05 Zakon i red: Odjel za žrtve
 00:50 Meet My Valentine, američki film
 02:15 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna - na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* - o političkim i kulturnim događanjima u zajednici - nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Ljepota je u različitosti

Neka sasvim drugačija mjesta

Pisanje o Havajima me je potaknulo na razmišljanje o drugačijim destinacijama i gradovima, a kako smo često skloni da sve što je drugačije od onoga na što smo navikli nazovemo čudnim, sve destinacije koje sam za ovaj tjedan izdvojila, nazvat ću čudnim. I ne, ovom prilikom ne mislim na čudnovate živote u plemenima, životu u skladu s prirodom, niti okruženost prirodnim ljepotama, nego više na drugačije, čudne okolnosti civilizacijskog momenta.

No, da ne bih unosila zabunu i odgađala konkretnu priču, krećem s ljestvicom i na prvo mjesto stavljam grad u kojem se ne umire. Odmah sam pomislila kako se radi o gradu čiji su stanovnici besmrtni, iako ne znam kako sam to točno zamislila, ali ipak nije to u pitanju. U najsjevernijem gradu na svijetu, Longjearbjeu, koji se nalazi na norveškim otocima Svalbard, ukoliko je neki stanovnik teško bolestan ili na samrti, hitno ga prevoze avionom ili brodom do norveškog kopna. Naravno da se odmah zapitate što je s ljudima koji iznenadno umru. E, pa u tim situacijama, taj mještananin neće biti pokopan u gradu. Ovo nije jedino drugačije u ovom gradu nego je zabranjeno i držanje mačaka, jer se smatra da ugrožavaju populaciju ptica, ali je zato mještanima dozvoljeno hodati s puškama zbog velike opasnosti od polarnog medvjeda, čija se populacija ovdje procjenjuje na preko 3.000.

Kada netko ipak umre, valjalo bi ga pokopati i zato postoje groblja, ali se na jednom groblju nalazi grad. I to na najvećem groblju na svijetu, Vadi Al-Salamu. Na ovom groblju pokopano je pet milijuna tijela, a pokopi se i dalje obavljaju. A čudan grad na ovom najvećem groblju je Najaf u Iraku.

Sve što vam treba u jednoj zgradi

Zapravo, ne samo da je sve što je potrebno u jednoj zgradi nego su i svi ljudi ovog čudnog mjesta u toj istoj zgradi. Riječ

je o gradiću Vitier koji se nalazi na Aljaski. Ovaj uspavani gradić broji 200 stanovnika i svi su susjedi jedni drugima, jer žive u istoj zgradi, ali pod istim tim krovom idu i u školu, na posao, u teretanu, trgovinu... Još jedna zanimljivost je ta da se do ovog gradića

stiže tunelom koji se navečer zatvara, pa je lako moguće da poslije kina u susjednom gradu noć provedete u kolima ukoliko ne stignete prije zatvaranja tunela.

Monovi u Nebraski je dospio na ovu čudnovatu listu, jer je on grad sa samo jednom stanovnicom, **Elsi Eler**, koja je sa svoje 84 godine i gradonačelnica, vijećnica, službenica, vodi knjižnicu, plaća samoj sebi porez i ispunjava sve dužnosti jednog grada. Ovaj grad su osnovali češki migranti i nekada je u njemu živjelo oko 200 žitelja, ali je danas u njemu samo Elsi.

Grad smeća

Ovom prilikom smeće nije nikakva metafora nego je riječ o pravom smeću skoncentriranom u čudnom naselju Manšijat naser u Egiptu, koje broji 260.000 stanovnika. Svi stanovnici ovog

naselja bave se recikliranjem, pa ne čudi što uspiju reciklirati 90 posto smeća, što je, po nekim podacima, četiri puta više nego što uspiju kompanije za reciklažu. Ovo je još i važnije ako sagledamo činjenicu da ovdje završi sav otpad glavnog grada.

Da grad definiraju njegovi stanovnici svjedoči i Gibsonton koji se nalazi u američkoj državi Florida i ima 14.234 stanovnika. Ono što je zanimljivo je da u ovom gradu žive umirovljeni radnici cirkusa. Umjesto pasa, njima po dvorištu šetaju veoma interesantni kućni ljubimci, poput slonova i majmuna. Prvi stanovnici ovoga grada bili su džin od 2,4 metra pod imenom **Al** i njegova supruga **Jenny**, koja je imala svega 76 centimetara.

Nevjerojatne su mi sve ove čudnosti navedenih gradova, a sigurna sam da za mnoge nikada nećemo ni čuti. Naravno, ostalo je još dosta onih koje nisam spomenula kao što su Zatvoreni grad, ili Grad duhova, ili možda Grad zore... Niz je predugačak i lako je biti čudan u ovo šašavo i ukalupljeno vrijeme.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
 Ulica i broj: _____
 Mjesto i zemlja: _____
 Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- * Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
 VOJVOĐANSKA BANKA
 AD MS FIL. SUBOTICA
 IBAN: RS35325960160000218862
 NIU Hrvatska riječ,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
 NIU »Hrvatska riječ«,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II,
 24000 Subotica
 Uplatu izvršiti na broj žiro računa
 325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
 Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
 ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
 DEŽURSTVO 0-24 SATA

MILOVAN MIKOVIĆ

AVAŠKE GODINE

NEDJELJA, 8. 11. 2020. U 19.30 SATI
HKC „BUNJEVAČKO KOLO“
ULAZ: 300 DIN

režija: Nevena Mlinko; scenografija: Kristijan Milanković;
kostimi: Ivan Piuković; glazba: Nela Skenderović; rasvjeta: Marin Jaramazović;
glumci: Slađan Bošnjak, Nataša Stipančević, Zoltan Sič, Katarina Ivanković Radaković,
Darko Baštovanović, Katarina Piuković, Vedran Peić, Katarina Ivković Ivandekić, Nevena Mlinko

Književno-teatarski kružok
HKC „Bunjevačko kolo“

SPONZORI:

Прављеница сарадња
за сарадњу, пројекat, уреду
и изградњу културног
напомена: изградња

Veleposlanstvo
Republike Hrvatske
u Republici Srbiji